

ISAIA

Yá pò kú láe bee guu

N Ebelu yáó Isaia tó bọ́ọle m̀è Dii ì ní suaba. Ama Lua gbé́ọ suabaa doũ ní pò pò gbé́ọ ịọ yaoó. A yáí láe bee yáí ì dimá. A lée m̀èn bààõ ní soolooe (66) kpaalea lée àaõ:

Lée 1 e 39 Anabi Isaia k̀è Lua l̀edọekena ù Yelusaleũdeone yãpãsí gọ́ọe. Gọ́ọ bee Egiptio gbãa lé sọaa mé Asilio gbãa lé káfi.

E wàò gé Yesu Kilisi ii ẁè 734, gọ́ọ pò Aaza de Yelusaleũ kía ù, Silio ní Isailio (wí me ịọ Eflaiũ) l̀edoukè, ọ́ aa zíkà ní Yuda, ké Yudapio e namá, wí zíkà ní Asilio.

Ẁè 722-721 guu Isaili b̀usu m̀ide. Asilio ní m̀ewia Samali sí, ọ́ aa tà ní gbé́ọ.

Ẁè 701 guu kí Ezekia kpalablegọ́ọ ọ́ Asilio koezò Yelusaleũzi, ọ́ aa Yuda b̀usu kpaalè.

Gọ́ọ bee anabi Isaia b̀ò gupauu negõna ù, aà yáó adoa. A m̀è Asilio ẁétẽamãné b̀ò Lua k̀iie, àle a gbé́ náaisaidepio swágagae. A gí Yelusaleũ dọ́aanao lekpaainzi dasioi ní ní bọ́a ikoyã kpeo ní ní yázesaió ní lousisiyã pò aa koleao ní ní gbãamọ́a taasideoneo ní yãpãleọ dasi. Ama tó kai m̀ò, anabipi yã'oané ì ní gba sõ, ì ní ǹòse níninée.

Yápii guu Isaia ì oné aa Lua náaiké, atẽsa lé pò a gbènéọ, aai zike aà yádileaowa. Isaia ò à kpàle à síwà à m̀è, sema luanaaikéa mó ní yãmaakeao, baade zia yáó musu ní ẁéledeọ yáó ịọ gbãadeọ yáó pii.

Lεε 40 e 55 ñ wĩ mε Isailiõ nòseninia yá. Bùsu yáõ lile sa. Babilonideõ mé aa gò dɔaaa Asiliiõ gbεu, aame gò gbãa vi, ñ aa Yelusaleũ si e wàò gé Yesu Kilisi ii wè 587, aa gbé pò kú a guuõ nàaa tàrnõ. Gbé pò wà ní séle wà tàrnõõ lé kō lala wàle mε: Lua wéle kaaleaá Babiloni táaõ ziblea Isailiiõ Luawa yà mɔɔɔ? Wà ní ké bùsu pò Dii kpàmáwa zãã, wà gĩné aa lousisi Dii kpéu, ñ an pò na bo, aa ðile Dii pãkpãnzie, à kàaagu mãan lò, ge a gbãa vi lon lò, wa dõo.

Gbé pò an pò yaapiõ ñ ãnabi lé yã'oné. A mè Lua a zike Pεεsiõ kí Kilusi nòse guu, ké à a gbéõ suaba. A ní bo a gẽn plaade lá à ní bó Egipi bùsuu yãawa, Lua gbépiõ i ea ta bùsu pò Lua kpàmáu. Lá Lua mé dúnia Kena ũ, a fĩ yá pò a mɔ o, i gbasa ke. Gbé pò ziblémápiõ táaá pò gianaone.

Wedba yápiõ guu yá mèn síiõ ku, àle gbé pò wĩ mèè Dii zikena yã'o: (42.1-4, 49.1-6, 50.4-9, 52.13-53.12). Lua bàakuañõ gbεzã lá guu gbépi mé Yesu Kilisi pò wà dɔaa wà aà yã'ò ũ (Zin 8.30-35).

Lεε 56 e 66 yáá gbé pò wà tàrnõõ ea sua Yelusaleũ yáε. E wàò gé Yesu Kilisi ii wè 538 Pεεsiõ kí Kilusi òdà láu à mè gbé pò wà ní séle wà sùrnõõ ea tá ní bùsuu, aai ea Lua kpé keke wà dɔ. Ké aa kà we, yá zĩ'ũ ní lé. An mεεwia Yelusaleũ ñkpa, gbé pò aa gò beõ bùsu kèaakèakõε, mé luanaaikenaõ dasi bo. Wàle yãke a zéwao, baa kúlea táaone èa fẽle ní gbãao se.

Ama ãnabi Isaia azia òloné Dii zina ũ, à bao na kpà taasideone, à posiadeõ gbà sõ. (61.1-3). Goo pò

Yesu m̀, a d̄s z̄i p̀́ a m̀́o k̄eíá ãnabikez̄i p̄ie. (Luk 4.16-21).

Isailiõ swágbaak̄ea

¹ Yá p̀́ Am̄zu né Isaia è Yuda bùsu n̄ Yelusaleũo musu Yuda k̄iaõ Uzia* n̄ Yotaũo† n̄ Aazao‡ n̄ Ezekiao§ ḡõõn ke:

² Musudeõ, à yãma!

Gb̄é p̀́ kú z̄ileõ, à swákpa!

Asa ma Dii ma m̀, ma néõ s̄i ma n̄ gwá,

õ aa ḡimazi.

³ Zu a dii d̄s,

zàa'ina a bl̄ekal̄ek̄i d̄s,

kási Isailiõ ye yápi d̄õa yáio,

ma gb̄épiõ líõ yá d̄õo.

⁴ Waiyoo bui duunk̄ena pi!

Tàae k̀è n̄ musu z̄õ!

Gb̄ènaz̄in v̄aik̄enaõ! Né vl̄ãõ!

Aa p̄ãkp̄a Diizi aa mikp̄el̄iè,

aa sakà Isailiõ Lua Kuaadoadegu.

⁵ A ye aà ea á gb̄é yà?

Bóyãi a gi lé b̄õ aà yá kp̄ei?

Mi gyã s̀è, s̄õ ỳèèè làa míõ.

⁶ Za á k̀èsewa e à g̀è p̀è á miwa,

aafia ku gueio,

sema b̄õ n̄ fl̄àala iãõ n̄ b̀ò uusik̄eaõ.

Wi òt̄õ a keewa à ib̀ò,

wi n̄isimawà wà zwãa ỳèwàò.

* 1:1 2Kia 15.1-7 † 1:1 2Kia 15.32-38 ‡ 1:1 2Kia 16.1-20

§ 1:1 2Kia 18.1-20.21

7 A bùsu gò da giie,
 á wéle tekù.
 Bui zìlo á buapó sèle á wáa,
 à gò da gii ké aa zìblèwà yáí.
 8 Sìna mé gò ado lán vèebu kolakpewa.
 A gò lán pèn bua yāayāasuwa,
 lán wéle pò wà koezòíwa.
 9 Mé i ke Dii Zìgòde wá kōnaeò tòwèeò,
 dō wa gò lán Sòdòūwa,
 wí bò lán Gòmòwa.*
 10 A Lua yāma,
 á kía pò á yá muaa ní Sòdòūdeò.
 A swādo wá Lua ikoyāi,
 á Gòmò dendaeò.
 11 Ma Dii ma mè:
 Sa dasi pò ále oa demee pòe ũe?
 Sa pò wí a pò kátèu à tékù oaa
 ní são ní pò mekpaa nísio ni bòmala.
 Gáae ní são ní bleo au lí kamaguo.
 12 Ké a mò ze ma ae,
 déme bee gbèawái?
 Pò kílímpaa ma uapi.
 13 Asu ea ma gba pòpā lo,
 má ye á tulaleti gíyāio.
 Dikpe pò i ke móbòzì ní kámabogòò,
 á kòkãapiò vāie, má fòo.
 14 Má za á móbòa dikpeògu
 ní dikpe pò i keò píi,
 ì ma kù gbãa lán asowae,
 ma kpasa ní a seao.

* 1:9 Daa 19.24, Lom 9.29

15 Tó a ɔsè musu a wabikèa,
 má a wé ga zuε,
 baa tó a wabikèa kɔsɔkɔsɔ,
 má swásiεio.

Gbēde'au gɔ́kpa á ɔwa.

16 A zu'o, í gɔ́ gbāsísai,
 à yāvāi tó,
 má ye mà á e ní vāikεao lo.

17 A fεε ze ní maakεao,
 ío te yázεdekeai.

A gbé pɔ wàle gbāamɔnéɔ dazεwa,
 í yānakpa tone pɔ gwana vīoɔwa,
 í yágɔgɔ gyaa gbēandoɔne.

18 Ma Dii ma mè:

A mɔ wà ledouke.

Baa tó á duuna gɔ́wá téεε lán wɔɔtēnawa,
 a gɔ́wá púuu lán buawaε.

Baa tó à gɔ́wá téεε lán gàalulawa,
 a gɔ́wá púuu lán sākāwaε.

19 Tó a wei mé a ma yāmà,
 áɔ á bùsue bee ble maa bleε.

20 Tó a gi sɔ́ mé a swágbāakè,
 wa á dede ní fēndaoε.
 Ma Dii ma lé mé ò.

21 A gwa lá wéle pɔ náai ví yāa gɔ́ káalua ũ sa.

Maakεa ní yázεdeo di a guu yāaε,
 tiasa gbēdenaɔ mé kò a guu.

22 N ánuusu tánkpakè,

n vēε maa kè íwa.

23 N dɔaanaɔ swágbāakè,
 aa nà kpáíɔwa.

Ampii aa ye gbagusaεi,
aaib kpáλεke gbai.

Aali yānakpa tonεowao,
aali leda gyaaozio.

²⁴ A yáí tò ma Dii Zígõde Isailio Lua Gbãade ma mè:
Kai ma ibεεo! Má tosiwáε,
ma pɔ i weewá.

²⁵ Má ɔdiεwáε sa,
mí á baasa lán mɔwa ní kasagbõo,
mí á gbãsi wolowá pii.

²⁶ Má tó ào dɔaanao ví lán yāawa,
á ledamadeo i gõ ní kua ziwa.

Bee gbεa wi me á wéλεε
yázede wéλε ge náai wéλε.

²⁷ Má Siɔnadeo bo íadaama guu,
an gbé pɔ nòselileo bo yázede yáí.

²⁸ Má taaedeo ní duunkenao wíwi piiε,
gbé pɔ aa pākpāmazio midε.

²⁹ Wí a á kú
gbéneli pɔ kàágu a sa'òmáo yáí.
A gee a gõ kpá á wéie
swalu sa'oa pɔ a zeo yá musu.

³⁰ A gõ lán gbéneli pɔ a lá wòlowa,
lán swalu pɔ a í làawa.

³¹ Gõsa gbãa a gõ lán sè giiwa,
aà yākea io de tekona ũ.
A tékū ní a yākeao sānuε,
gbēε ao ku we à tépi deo.

2

Dii gbèstí

¹ Yá pọ Amọzu né Isaia è Yuda bùsu ní Yelusaleũo musun kẹ:

² Gọọgbẹzāzī Dii kpé gbèsisi a g̃ gbèsisibọ mide ũ.

Wa se lesi de s̃s̃iọla, bui pii i siu we.

³ Dasi a gé we aai me: A mọ wà Dii gbèsisikū, wà gé Yakọbu buiọ Lua kpéu, i wá da a zéwa, wíọ beu. Dii yádaané a bọ Siọna, aà yá a bọ Yelusaleũ.

⁴ A yág̃g̃ buiọne, a yákeke dasiọne, aai ní f̃ndaọ gb̃gb̃ lile soona ũ, an s̃naọ s̃ máaso limibobo ũ.* Buie a f̃nda se a deezio, wa zikaa dada lbo.

⁵ Yakọbu buiọ, à mọ, wàọ be Dii gupuau.

Dii yákpalekẹg̃ọzī

⁶ N n gbé Yakọbu buiọ vùaa, asa gukpe oi yá tòmáe. Aa ọdidi mào yáwa lán Filit̃wae, aa k̃ ọ kù ní buipáleọ.

⁷ Anusu ní vuao di ní bùsuue, an àizeeọ lé ṽio. S̃ di ní bùsuue, an zikas̃goọ lé ṽio.

⁸ Pọ pọ aa kè táaọ ũ di ní bùsuue, aaĩ kuleke ní ọz̃iọne.

---

* 2:4 Yoẹ 4.10, Mis 4.1-3

9 Gbēnazinao gō suuunno,
aa gō yēē.

Nsu sūuukerūno!

10 Bàale Dii zōoke gawi pó ì to vĩa ní kũe,
ní sɔbo gbeyu, ní ulē eu.†

11 Waladeo mi a gō pélea,
gbéó íandāa a midē.
Dii mé a tɔbo ado gɔɔ beezi.

12 Dii Zigōde gɔɔdīle
yōodeone ní waladeo píi
ní íandāna pó aai nziā se lesiɔ,

13 Libā būsū sedē lí gbāa zōo
ní Basana būsū gbēneliɔ píi,

14 gbēsisi misonao
ní sisi lesilesiɔ píi,

15 kalanga lesiɔ

ní bíi gbāao píi,

16 gó'ilēna laatanao

ní gó'ilēna beedeo píi.

17 Gbēnazina wala a kpále,
gbéó yōokea a busa.

Dii mé a tɔbo ado gɔɔbeezi,

18 táao i gēle mío.

19 Tó Dii fēle ní dúnia kpoεao,
wa bàale aà zōoke gawi pó ì to vĩa ní kũe,
gbéó ta gbè'εo guu ní vukpe'εo.

20 Zibeezi aa ní táa pó wa pí ní ánusuo ní vuao
wà kúlené kóle énaone ní sasiɔ.

21 Tó Dii fēle ní dúnia kpoεao,

---

† 2:10 Zia 6.15

wa bàale àà zɔ̀kɛ gawi pɔ̀ ɪ to vɪa n kũe,
 gbé̃ɔ̀ ɔ̀lɔ̀ gbè'ɛɔ̀ n gbè̀sɔ̀ɔ̀ guu.
 22 Asu gbēnazina náaikɛo.
 Iana ɪ weð, bɔ̀n àà ũi?

3

Yadaa Yelusaleũdeɔ̀ n Yudaɔ̀la

- 1 Gwa! Dii Lua Zigɔ̀de
 a lípana pɔ̀ Yelusaleũdeɔ̀ n Yudaɔ̀ lé gbãa'ewà gá,
 a n kùsũa n n ío símá píi.
 2 A n negɔ̀naɔ̀ n n zigɔ̀ símáɛ
 n n dɔ̀aanaɔ̀ n n ānabio
 n n māsokɛnaɔ̀ n n gbēzɔ̀ɔ̀.
 3 A n sosa badeɔ̀ n n gbãadeɔ̀ símáɛ
 n n lɛdamadeɔ̀ n n ɔ̀zikɛnaɔ̀
 n n wɛɛɛkɛnede kàsaɔ̀.
 4 A èwaasonaɔ̀ kpáné kíaɔ̀ ũ.
 Gbé̃ pɔ̀ an yá ɪ gé n kpeo à su n aɛoɔ̀ mé aa dɔ̀aané.
 5 Wa kɔ̀ bɔ̀ɔ̀'ɪ mi,
 gbé̃ n a gbé̃o, gbé̃ n a gbé̃deeo.
 Èwaaso a gbēzɔ̀ lele,
 bɛɛɛsaide a zɔ̀adɔ̀ gawidewa.
 6 Gbé̃ a a dāuna kũ a mae bɛ, i oè:
 N ula vɪ, kɛwɛɛ dɔ̀aana ũ,
 kaaũaɛ bee kɛkɛa gò n yá ũɛ.
 7 Zibeezɪ sa i pũna à mɛ:
 Ma gēne no.
 Pɔ̀blea ge pɔ̀kasa ku ma bɛo,
 n̄su ma kpa gbé̃ɔ̀ne kía ũo.
 8 Yelusaleũdeɔ̀ lé fua,
 Yudaɔ̀ lé kɛ kélɛkɛɛ.
 An yá'oa n n yākeao b̀ Dii kpe,

aa lè'è Dii gawidewa.

⁹ Wa ní tàae dō ní wéwa,
aaí ní duunake gupuau lán Sòdòũdeowaε,
aali kpaguio.

Waiyoo ampio, aa kisia ì níziε.

¹⁰ A o gběmaawne aaw ku aafia,
asa aa ní yákeaw gbe'e.

¹¹ Waiyoo vāikenaaw! Aa yā'e,
asa pó pó aa tò mé a bolené.

¹² Ewaasonaw lé ma gbéw weta,
nawé mé lé kiblemá.
Ma gbéw, á dāanaaw mé lé á sāsā,
aale á da zé vāiwa.

¹³ Dii mò zòle a gínaa,
à fèle lé yákpaleke ní gbéw.

¹⁴ Dii lé yāda a gbé gbēzōw ní ní dāanaawla à mè:
Amε a wāle ma vēebuū,
a taasidaw pōw nāaa á kàle á kpéw.

¹⁵ Déme á gbá zé à ma gbéw wíwi
à taasidaw dēwzōi?
Ma Dii Zīgōde, māmε mále á la.

Yelusaleū nawé

¹⁶ Dii mè, Siōna nawé yōw vī,
aaíw bebe wāw ní waa bōbōw ní aε,
wāw wéblaawu bilebilené,
aaíw taa'ow metεmetεε
ní zā kōfideaw daa ní gbáwa.

¹⁷ A yáí Dii a to Siōna nawé mi bōkeleka,
a to an mi gbáa ke.

¹⁸ Zibeezī Dii a ní nawablewōw wolomá,

zãdangbawao ní falanao ní ònɛɛo

19 ní swálio ní zão ní sálanao

20 ní pókummusuo ní gãsígbɛo

ní seo ní tulaleo ní ɛsebao

21 ní tãanao ní tãana ní pɔo

22 ní zwãao ní pɔɔgãuo

ní ula gbãao ní kiopɛnao

23 ní díio ní póle lɛɛnao

ní tulu pɔ aai dío ní gomusuo.

24 An gí na gbɛu, gí íi mé a gɔ do,

an se gbɛu, zò ba mé ao do ní pi.

An mitãa gbɛu, migbaa mé a gɔ,

an pɔkasao gbɛu, zwãnkasa ao yea,

an maa gbɛu, mò wãa seela mé ao ku.

25 Wa á zão dede ní fɛndaoɛ,

wa á nɛgɔnao dede zí guue.

26 Siɔnadeo wɛnake aa ɔoɔo,

aa gɔ kálɛa tooɛ ɔgii.

4

1 Zibeezi nɔɛ gbɛɔn soplao gɔɛ mɛndo sikɔwa aa me:

Wão wázia gwa,

wíɔ pɔkasa ke wáziaɛ.

Wibɔwɛɛ, n tó io kuwá.

Vlã pɔ Dii a to à pá

2 Zibeezi Dii a to Isailio vlãpa,

ao maa mé ao gawi ví.

An bùsu pɔo ao zɔo,

a Isaili kɔnao ka bɛɛɛ ní gawiowa.

3 Gbé pɔ aa gɔ Siɔnao,

gbé pɔ aao ku Yelusaleüpio,

wao o gbé pɔ wà ní tó kè wɛni taalaupioɛ Lua gbéo.

4 Dii a Siṓna nṓeṓ áma wolomá,
 a gbēde'au wolo Yelusaleüdepíṓwa.
 Tó à yákpalekèrínṓ ní téo màa,
 5 a telu kúle Siṓna gbèsísi
 ní gbé pó káaaa weṓwa píi fáane,
 i tēlepíṓ gupua kúlewà gwāasína,
 asa Dii gawi mé a kúlewà píi.*
 6 Aṓ de mikpakii ũ fáane,
 ké à uena dańla íatē gbāa yái.
 Aṓ de yekii ũ lṓ,
 ké wà e ulēu zàa'iana ní louoe yái.

5

Dii v̄ebu

1 Má lesi ma yenzidee àà v̄ebu musu.
 Ma yenzide v̄ebu ví s̄is̄i táaede pṓleu.
 2 A a gu bí à a gbēṓ kòle,
 à v̄eli maṓ bàu.
 A gugwakii lesi dà a guoguo,
 à v̄ef̄ekii yò a guu.*
 Aà wé d̄oi à né maa íe,
 5 né gia a ìè.

3 Tiasa Yelusaleüdeṓ ní Yudaṓ,
 à yágṓgṓwēe, mapi ní ma v̄ebuo.
 4 Yá kpele mé gò mà ke ma v̄ebue,
 mé mi keṓ ní?
 Ma wé d̄oi àà né maa ímee.
 Bóyái à né gia ímeei?
 5 Tiasa má oé lá má ke ma v̄ebue:
 Má a kaa gbooe, wi a òkpa,

* 4:5 Bṓa 13.21, 24.16   * 5:2 Mat 21.33, Maa 12.1, Luk 20.9

má a bíio daaíε, wi ñzñwà.

⁶ Má pákpaìè,
wa a lío mibo bo, wa a sēwao.
Lεaa ní lεsikaoo mé a fεε we,
mé má o louε asu ma we bo.

⁷ Isailio mé Dii Zígõde vëebupi ũ,
Yudaο mé kaa pó í pɔnakεò ũ.
Yázεde a wèεε, ñ gbēdea mé kò,
aà wé dɔ maakεai, ñ búbua mé dɔ.

Waiyoo vāikεnaο

⁸ Waiyoo gbé pó aai kpé nanakõwa,
aai bú pépekõε e gu láa,
aai gõ bùsu ví nídoɔ.

⁹ Dii Zígõde ò, ma swá mà à mè:
Ua yálalapiο gõ uazí ũε,
bε zõ maapiο gõ bezia ũε.

¹⁰ Baa vëebu bà kwi,
a vëε a ka litili baoo,
pówεna zaa lε basɔ tãa guu,
lε kwi wa e.

¹¹ Waiyoo gbé pó aai fεε kɔɔkɔɔ
wàɔ kpálεkε í gbāai,
aai gēgē vëei gwāasina
e à gè fèlérinɔɔ.

¹² Mɔɔna ní kotilio ní gāao ní kuleo
ní vëεo ñ aai pɔnakεò.
Aali Dii yākeao dao,
aali láasookε zí pó a kèɔwao.

¹³ Ma gbéò ñnokēsāama yáí
wa ní séle tárinɔε.
An gbé gbiaɔ gaga ní nɔanaoε,

imi a ní daside de.

14 A yáì tò bɛda lé vù,

à lɛ'èlɛ à gɛagɛ.

An gawideɔ ní ní dasideɔ siu we,

ní ní zɔadeɔ ní ní pɔnakɛnaɔ sãnu.

15 Gbɛnazinaɔ gɔ̃ suuunno,

aa gɔ̃ yèɛɛ,

waladeɔ gɛɛ a gɔ̃ kpá ní wéi.

16 Dii Zigɔ̃de a tɔbɔ yázeɛde guu,

Lua Kuaadoade a a kuaadoake ɔloné yákea a zéwa guu.

17 Sãɔ i gbasa aaɔ kú ní dádákɛkii,

sãneɔlonɔɔ pɔble ɔdeɔ beziapiu.

18 Waiyoo gbé pɔ̃ aaì yãvãi dɔ ní pi ní mɔafilio,

aaìɔ ní duuna gálɛ ní kpɛ lán zugowaɔ.

19 Aaì mɛ: Yá pɔ̃ Lua kũa,

aa bɔ̀d̀ kpakpa wà wɛsiɛ.

Yá pɔ̃ Isailio Lua Kuaadoade lé yá mó wà e.

20 Waiyoo gbé pɔ̃ aaì mɛ vãie maa

mé aaì mɛ maaɛ vãio.

Aaì gusia dilɛ gupua ũ

mé aaì gupua dilɛ gusia ũ.

Aaì íi dilɛ na ũ

mé aaì na dilɛ íi ũ.

21 Waiyoo gbé pɔ̃ aaì e wà kà,

aaì níziã dilɛ ònɔna ũɔ.

22 Waiyoo gbé pɔ̃ aa tɔb̀d̀ wɛmia guuɔ

ní gɔ̃sa pɔ̃ aa í gbãã yãalɛa dɔ̃ɔ.

23 Aaì yãnakpa tàaedeɔwa gbagusaɛ yáì,

aaĩ gbẽmaaɔ yá málené.

24 A yáĩ tò lá té ì áwa sāsā
mé sē ì kwé té guu,
màa an zínaɔ yó,
an vúɔ gē ní íanao lán luutēwa,
asa aa gĩ Dii Zígɔde ikoyāi,
aa sakà Isailiɔ Lua Kuaadoade yáue.

25 A yáĩ Dii pɔkũmabòbò a gbéɔwa,
à ɔ ue sù má à ní gbé.
Gbèsisìbò dèe,
an gɛɔ gò kálɛ bàasi lán b̄sawa.
N beeɔ pii aà pɔkũma i kpáɛɔ,
aà ɔ gi looańɛ.

26 Dii gudɔkɔ̀ek̄i d̄iɛ bui zàzãɔne,
à swe pè gbé pó kú tɔɔɛ léwaɔzi.
Gwa, aale mó wáawáa d̄iio.

27 An gbēe i kpasao,
an gbēe i gēnaɛɔ.
An gbēe lé igofampao,
i lé ní gbēe d̄ed̄eɔ.
An gbēe pɔdɔmpi i f̄esio,
an gbēe kyaleba i k̄eɔ.

28 An kaɔ lena, an sáo k̄ā piiɛ,
an s̄óɔ swe gbāa lán gbesiwa,
an s̄ógoɔ gbá lé liasāiz̄o lán zàawa.

29 An k̄ɔfi d̄ɔ lán nòɔmusuɔwa,
aale p̄una lán nòɔkusi b̄ɔb̄ɔwa.
Aale lé kú p̄owa ní palaaɔ,
aale taò, gbēe a f̄ɔ gé síio.

30 Zibeezĩ aaɔ p̄unamá lán ísia p̄unaawa.

Tó n bùsupi gwà,
gusia ní yooyeao mé aᵛ ku we,
gu a sisi luabesiana yáí.

6

Lua Isaia dílea ānabi ũ

¹ Wē pó kí Uzia gà,* ma Dii è zōlea báawa musumusu, aà gomusu pó bāe aà gbázi aà kpé pà. ² Malaika gudōanaᵛ ku aà mia, an baade gāsia soolosoole. Aa a mèn plapla kù ní oaa, a mèn plapla sō ní mewa, a plapla pó gōᵛ ᵛ aai vuaò. ³ Aale okōe:

Kuaadoade, Kuaadoade, Kuaadoade Dii Zīgōde!

Aà gawi dúnia pà pii.†

⁴ Lua kpé kpēleliᵛ dèe tōleu malaikapioᵛ loᵛ yáí, ᵛ súle kpépi pà.‡

⁵ Ũ ma mē: Yá gīae sa, kegua, asa ma lé gbāleae, mé gbé pó má kú ní guuᵛ lé gbālea, ᵛ ma wesí Kí Dii Zīgōdele. ⁶ Ũ malaikapioᵛ do teyᵛ sè gbagbaki ní kpàoo, à vùà mòò ma kíi, ⁷ ᵛ a zō ma léwa à mē: Lá à zō n léwa, n tàae kēma, wà lakà n duunaan we. ⁸ Ũ ma Dii loᵛ mà à mē: Dé má zii? Démē a géwēei? Ũ ma mē: Má ké! Ma zí mē. ⁹ Ũ à mē:

Ge ñ o gbéōne,

aa swákpa aᵛ gé yāemasai,

aa wétei aᵛ gé yāedōsai.

¹⁰ N ní wé dené ke aasu gu'eo,

ñ ní swá gbāakūné ké yá su gēuo,

ñ ní nòse tatané ké aasu yāe dō

* **6:1** 2Kia 15.7 † **6:3** Zia 4.8 ‡ **6:4** Zia 15.8

aa εα sua, mí n gbágbāo yáí. §

11 Ǿ ma àà là: Aò de màa e gɔɔ ũma ni, Dii? Ǿ a wèa:

E gɔɔ pɔ an wélepɔ kwè wíliũ,

gbēe ku a guu bo,

mé wà n bùsupi kàale dèɔɔ,

à gò bezia ũ,

12 mé má tò wà tà n a gbéɔ zāzā,

wà bùsupi tò da fɔɔɔ.

13 Baa tó an gbéɔ kwide gò we,

wa εα n tòlbzɔ bε.

Lá wí kpakpaa ge kpàkefɔɔli zɔ

a miɔna i vlāpa,

màa bui pɔ a kua adoa a gɔ a miɔna ũ.

7

Emanueli seela

1 Gɔɔ pɔ Yotaũ né Aaza, Uzia tɔũna de Yudaɔ kía ũ, ɔ Siliɔ kí Lezini n Isailiɔ kí Peka, Lemalia néo

gè lélei Yelusaleũwa, ɔ aa fùa.* 2 Ǿ wà gè wa ò

Davidi bui Aazapie wà mè: Siliɔ ledoukè n Eflaiũ

buiɔ. Ǿ sɔ kèaàgu n a gbéɔ, aa lùalua lá íana ì likpe lá

deedeewa. 3 Ǿ Dii ò Isaiaε à mè: A bɔ gé dai Aazale

Ikalekíi Musu íze lé pɔpizeu n n né Gbēkɔnao'εasuo,†

4 ní oè àò kú n laaio kpálea, asu to vía a kũ yàa

miɔn súelede mèn plapiɔ yáio. Asu to iwāa ka a pɔa

Siliɔ kí Lezini n Lemalia néo pɔbɔa n nũ yá musuo.

5 Siliɔ n Eflaiũ buiɔ n Lemalia néo vāikpaaíaanɔ aa

mè, 6 wà gé lélei Yudaɔwa wà gbāamɔné, wà n ke

yáiyai wí Tabeeli né kpáné kpalau.

§ 6:10 Maa 4.12, Zaa 12.40, Zin 28.26-27 * 7:1 2Kia 16.5 † 7:3
Isa 10.21-22

7 Ma Dii Lua ma m̀̀e:
 Bee a k̄eo, bee a r̄i leo,
 8 asa Damasi m̀̀e Sili b̀̀usu mi ũ,
 Lezini s̄o, ōme Damasi mi ũ.
 W̄̀e b̄aās̄o gbea Eflaiũ buīo ḡo w̄iwia,
 āo de p̄o e ũ lo.
 9 Samali m̀̀e Eflaiũ buīo b̀̀usu mi ũ,
 Lemalia n̄e s̄o, ōme Samali mi ũ.
 Tó Aazapi i ze r̄i ma náaik̄eao,
 āo z̄eao.
 10 Dii èa ȳá'ò Aaza e à m̀̀e:
 11 Seela gbea ma Dii n Luawa,
 baa ȳá p̄o kú za t̄o le n̄onau,
 ge ȳá p̄o v̄i luab̄epuanaa.
 12 Ō Aaza m̀̀e:
 Má seela gbeao,
 má Dii le mà gwao.
 13 Ō Isaia m̀̀e:
 A ȳama Davidi buīo!
 Gb̄enazināo k̄pasaá̄n̄o i m̄́wá̄o,
 ō á ye ma Lua k̄pasaá̄n̄o la?
 14 A ȳái Dii a seelakeé azia.
 Gwa! W̄̀e ndia léso a n̄osi‡
 à n̄e'i ḡo e ũ, i tókpaè Emanueli. §
 15 Tó à z̄o k̄ù, m̀̀e a v̄ai d̄o k̄o e r̄i maāo, v̄if̄ai r̄i z̄o
 m̀̀e āo de āa p̄blea ũ. 16 E n̄epi āo gé kái v̄ai d̄o k̄o e r̄i
 maāo s̄o, k̄ia gb̄ēon pla p̄o r̄i r̄i v̄ia v̄īo b̀̀usu a ziabo.
 17 Dii a ȳam̄̄o e r̄i n gb̄ēo r̄i n de b̄edēo, ōme Asilīo k̄ia
 ũ. Za ḡo p̄o Eflaiũ buīo r̄i Yudāo k̄èk̄ōwa, ḡo bee taa
 i k̄eo.

‡ 7:14 Mat 1.23 § 7:14 Bee m̀̀e Lua kúwan̄o.

18 Zibeezi Dii a swe pe ūsinaozi Egipi swaɔ zɔ̄leu
 ní zó pó kú Asili bùsuuɔ. 19 Ampii aa mɔ kpa swa'e
 zòoloo guu ní gbèsoɔɔ ní le kpeɔ ní bia'eɔ. 20 Zibeezi
 Dii a gē sémá Uflata baale Asiliɔ kía ũ, i á miká ní
 á mekáɔ ní á lekānao waoé. 21 Zibeezi wa zuda ní
 bleda mèn plao daaleu. 22 Pó beeo ví mé a gō di gbé
 kōna pó gò bùsupiuɔne, vífāai ní zóo iɔ de ní poblea
 ũ. 23 Zibeezi gu pó v̄eli òaa soɔ pó kà ánuusu ɔwatē
 òaa soɔ ũ kuu, leaa ní lesikaoo mé a gōu. 24 Wali gé
 toekai we ní gbàlao, asa leaa ní lesikaoo mé a gupi
 sisi. 25 Sìsì pó wà bú kèuɔ s̄, gbēe a gé we lɔ leaa ní
 lesikaoo yáí. Wa zuɔ ní s̄o gbae aa kilimpapau.

8

Póɔnaagō Póselekpakpa

1 Dii òmēe mà taala kooa zō se mà yáe bee
 kēwà: Póɔnaagō Póselekpakpa. 2 Ma sa'ona Ulia
 ní Belekia né Zakalio sisi aao demēe yápi seeladeɔ ũ.
 3 Ké ma wule ní ma nɔ ánabio, à nɔsì à ne'í gōe ũ. ɔ
 Dii òmēe mà tókpaè Póɔnaagō Póselekpakpa. 4 E
 ào gé Naa ní Baao oi d̄, Asiliɔ kía a Damasideɔ àizeeɔ
 naaa, a Samalideɔ póo séle. 5 Dii òmēe lɔ à mè:
 6 Gbēe beeo sakà Siloe* í pó lé bàale busebusegu,
 ɔ aa zè ní Lezinio ní Lemalia néo.
 7 A yáí tò má ní pá ní Uflata í zōo pó a sìsì se à daguao,
 ɔme Asiliɔ kía ní a gbé gbiao ũ.
 8 A pa gē Yuda bùsuzi,
 i dagua, i bùsupi kū a nɔe.
 Ipi yàasa lé da ní bùsua píi, Emanueli.

* 8:6 Zaa 9.7

9 Buipāleᵛ, à zì sɔuke, wi á wíwi.

Bùsuzāzādeᵛ, à swákpa!

A gōkeᵛᵛ séle, wi á wíwi,

A gōkeᵛᵛ séle, wi á wíwi.

10 Baa tó a lekpaai, pãe.

Baa tó a yādile ní kōo, a keo,

asa Lua kúwanᵛe.

Viakɛa Luac

11 Dii a ɔ gbāa nàa à yā'òmee, à ledāa à mè másu
gbépiᵛ kea keo. A mè:

12 Yá pó aale gwa lekpaainzi yá ũ,
ńsu dile màao.

Yá pó aale viakɛè, ńsu keèo.

Nsu to iwāa ka n pɔao.

13 Nyō Dii Zigōde yāma ado,

ōme kù ñ viakɛè.

Aà yá mé de à iwāa ka n pɔa.

14 Ōme aɔ de n ulekɛi ũ,

mé aɔ de Isaili lee plaᵛne

gbɛ pó ì to wà gēmbɔlewà ũ,

gbɛsi pó ì to aa fu ũ.†

Aɔ de Yelusaleũdeᵛne bai ũ.

15 An daside a gēmbɔlewà,

aa fu, aai ke kélékele.

Aa si baipiu, i ní kú.

16 Má pó fi yápi taalawa seela ũ,

má kán'ɔ lé yādanepiwa ma iwaᵛne.

17 Ma wé dɔ Dii pó mikpedɔ Yakɔbu buiᵛnezi,

má aà náai vɛ.

† 8:14 1Pie 2.8

18 Má ké, ní né pọ́ Dii kpàà.‡ Wá de Isailiọne àsi pọ́ Dii Zigõde pọ́ kú Siọna gbẹ musu ò seela ũ.

19 Tó wa òé à gé wẹlẹnde ge gèsisina pọ́ aaiọ yā'o ní kòlou hũuọ kíi, yāgbẹaa á Luawa mé maaọ lò? Wí gbé bée àsi gbẹa gẹowa yà? 20 A ge Lua ikoyādanẹ gwa. Tó an yá i kpaafìò, gu i dọné yāao.

21 Aa bàabāabo ní būsuu, nọana a ní de, aa ke wēna. Tó an yèèè làa, an pọ́ a pa, aai ní kía ní ní diio ká. Aa musu gwa, 22 aa zìlẹ gwa, yā'ọma mé a ní le. Aaọ ku gusia ní pọsia zọọ guu, aai gō gusia níniuu. 23 Ama gbé pọ́ kú yā'ọmaupiọ aaọ ku gusiapiu gọpiio. Wà Zabulọni buiọ ní Nefatali buiọ būsú kpẹbò yāa, āma wa Galile būsú pọ́ buipáleọ kuu kpẹla zia za ísialeu e à ge pẹ Yuudē baawa.

9

Wà ne'iwēe

1 Gbé pọ́ aa ku gusiauọ gupua zọọ è, gu dọ būsú pọ́ kú ga lézi deọne.*

2 N tò an pọ́ kèna zọọ, n ní gbá pọna maamaa.

Aale pọnake n ae
lá wí ke pọkẹkẹgọwa,
lá aale ziblea pọ́ kpaalewa.

3 Asa n zuu pọ́ wa dànẹ ní gāu ní go pọ́ wāle ní gbẹdo è'ẹ.

N ní wetānapio fù
lá ní kẹ Madiāọne yāawa.

4 Zigõ kyaleọ ní ní ula pọ́ au gókpawàọ, wa káteu à tékū yàa ũe.

‡ 8:18 Ebc 2.13 * 9:1 Mat 4.15-16, Luk 1.79

5 Asa wà ne'iwẽẽẽ,
wà wá gbá neḡḡẽ.
Lua kíakemi díè,†
wàli oè Lɛdamade Bɔnsaede, Lua Gbãade,
Mae Gɔɔpiide,‡ Aafia Kía.

6 Aà kpala zɔɔ ní a aafiao aɔ lé vɔo,
aɔ zɔlɛa báawa Davidi kpalau.§
Aà kpala zínapelea aɔ gbãa,
aɔ yáḡḡḡ wásawasa a zéwa gɔɔpiie.
Dii Lua Zígɔde ãia mé a mó ní beeo.

Dii pɔpaa Isailiozi

7 Dii yá'o kpàsã Yakɔbu buioɔne,
yápi a wi Isailio musue,
8 Samalideɔ ní Eflaiũ buio yápi ma.
Aa wala ní kàamaio ví aa mè:
9 Kpé pɔ wa dè ní bilikio kwè,
wá bo ní gbɛɔe sa.

Wà wá kaadɔenlio zɔzɔ,
seɛe lío wá pé ní ḡḡẽ ũ sa.

10 ɔ Dii ní ibɛɛɔ kãfi,
à ní wèlɛɔ sóikè má.

11 Silio bɔ̀ gukpe oi,
Filitɛɔ bɔ̀ be'ae oi,
aa Isailio sɔ̀sɔ̀ ní lé pai.
N beeo píi Dii pɔkúma a kpáleo,
aà ɔ aɔ looarlæ.

12 Isailio i ea sù ní tɔtonawao,
aai Dii Zígɔde kíi wɛɛleo.

13 A yáí tò Dii a Isailio mi zɔ̀ ní ní vláo píi,
a ní zalio ní ní kefuɔ zɔzɔ gɔɔ do kóũe.

---

† 9:5 Mat 28.18   ‡ 9:5 Zãa 14.9-10   § 9:6 Luk 1.32-33

14 Gbēzṣṣó n' gbé p'ó aai n' mi da fao mé mipi ũ,
 ānabi εγενao mé vlápi ũ.

15 Gbépiṣ dṣaanao lé n' sāsāε,
 ṣ gbé p'ó ténziṣ lé mide.

16 A yái an èwaasoṣ i ka Diiguo,
 an tonεṣ n' n' gyaaṣ i keè wēnaũ,
 asa luayādansai vāikenaṣn n' ũ,
 yādṣṣai mé ìṣ dṣ n' léu.
 N beeo píi aà p'ókūma a kpáleo,
 aà ṣ ao looaílaε.

17 Yāvái i felemá lán téwa,
 i kū leaa n' lesikaooowa,
 i da dào n' likpeola,
 a lu iṣ súdele búuna bṣ.

18 Dii Zigōde kpēnemuu a to bùsupi téσεε,
 gbēnazinao mé aao de tépi yaa ũ,
 gbēε a a dee wēnagwao.

19 Wa p'ó li ṣplaaí,
 nṣana a gi àṣ n' dεε.
 Wa p'oble ṣzeεi, kási wa kão,
 baade a a gbédee sóso.

20 Manase buiṣ ke Eflaiũ buiṣne,
 Eflaiũ buiṣ ke Manase buiṣne,
 ampíi aai ke Yudaṣne.
 N beeo píi aà p'ókūma a kpáleo,
 aà ṣ ao looaílaε.

10

1 Waiyoo gbé p'ó aai yāfaasai n' gbēwetāao yādileε.

2 Aai taasideo yāna símá,
 aai ma gbé wēnadeṣ yá málεné.
 Gyaa gbēandoṣ i gṣ n' p'ó mṣṣao ũ,

aaĩ netone p3 gwana v1oo waa.

³ Goo p3 Dii m3 ñadaiwá,

wà b3 za zãzã wà m3 á músikɛi,
á kɛ kpelewa ni?

Dé kíi á baalɛ géu aà á misii?

Mákii á á àizɛɛɛ toui?

⁴ A kee kpéo,

sema à vlãnau ní z1z33,

ge à3 ku gbé p3 wà ní dɛdɛɛ guu.

N beeo aà p3kũma a kpáɛɛ,

aà 3 a3 looanlaɛ.

Dii yádaa Asilibla

⁵ Waiyoo Asili p3 aaĩ p3kũmab3b3mámɛɛɛ!

Ɔmɛ ma p3kpɛnɛ go p3 na ma 3z1 ũ.

⁶ Máɛ ní kpak3a ní bui luayãdansaio,

máɛ ní z1 gbé p3 aa ma p3 fɛ3wae,

ké aa ní p33 naaa, aa ní àizɛɛ séɛ,

aaĩ 3z3má zékpa33u lán pèɛawa.

⁷ Ama yá p3 aalɛ yán weo,

làasoo p3 kúmán weo.

Gbé3 midɛa yá mé d3 ní s3wa,

ké aa e buio m13nz3 dasi.

⁸ Asa aaĩ mɛ:

Ma d3aana33 k1a3nɛ p1io lò?

⁹ Lá má kè Kaakemiɛ,

má kè Kalen3ɛɛ.

Lá má kè Amataɛ,

má kè Aapadaɛɛ.

Lá má kè Damasiɛ,

má kè Samaliɛɛ.

¹⁰ Ma 3b3 ma tã33 bùsu3 s1má,

kási s3 an diipio dasi

dɛ Yelusaleũ ní Samalio p33la.

11 Lá má kè Samaliε ní a táaᵃ,
 má kε Yelusaleũε ní a diiᵃ lé?

12 Tó Dii a yákea Yelusaleũ Sibna gbε musu lezè, a
 Asiliᵃ kía swágagaè wala pó a ví ní aà wεkūaamao
 yáí. 13 Asa à mè:

Má kè ní mazía gbãaoε ní ma ᵃᵃᵃᵃ,
 asa ma wé zεεε.
 Ma bùsu zᵃleᵃ dè,
 ma ní àizεεᵃ nàaa,
 ᵃ ma ní gᵃsa kpalablenᵃᵃ pãle.

14 Lá wí ᵃgē bã sakpεu,
 màa ma buiᵃ àizεεᵃ nàaa.
 Lá wí gbε pó bã gòà séle,
 màa ma ní bùsuᵃ sǐ píi.
 An kee i kúu'oaᵃ,
 an kee i lewεaaaᵃ.

15 Tó wa mᵃᵃ kúao, a zíkεε?
 Tó wi sii seᵃ, a zíkεa?
 Lípana a liaa ní a kūnaoε?
 Go a fεle ní gbé pó lé pᵃgbēᵃᵃᵃ?

16 A yáí tò Dii Lua Zígᵃde
 a ibabagyã kpa Asili kíapi zígᵃ kãapiᵃzi,
 i to té aà gawí k'ε.

17 Isailiᵃ Gupua a gᵃ té ũ,
 an Lua Kuaadoade a gᵃ tévua ũ,
 i kū Asili leaaᵃ ní aà lesikaoᵃwa gᵃᵃ do kóũ.

18 A aà likpεᵃ ní aà swaluᵃ gawí midε míᵃ,
 aa láa lán gyãe ibabaawa.

19 Lí pó a gᵃ aà likpεu ᵃᵃ dasio,
 baa néfēnena a fᵃ a lé dᵃε.

20 Zibeezǐ sa Isaili kᵃnaᵃ na gbé pó lèlemápiᵃ kpe loᵃ.
 Yakᵃbu bui pó bᵃpiᵃ,

Dii an Lua Kuaadoade ñ aa nai ní s'anao sa.

²¹ Yakɔbu bui kɔnaɔ ɛa su,

gbé kɔnapio ɛa ze ní Lua Gbãadeo.

²² Isailio, baa tó á gbéɔ dasi lán ísiale ũfãawa,

an kɔnaɔ mé aa ɛa su.*

Pisaboa looaála ké yázede e ke zài yáí.

²³ Asa Dii Lua Zigɔde mé a mó

ní kaale pɔ a d'ileo á b'usuu píi.

²⁴ A yáí tò ma Dii Lua Zigɔde ma mè:

Ma gbé pɔ kú Siɔnaɔ,

Asilio á gbé ní flão,

aa go'ɔ séázi lá Egipio kèwa,

ãma ásu viakeneo.

²⁵ Asa à gò yɔɔ ké ma pɔ weewá,

mi gbasa pɔkumabɔbɔmá mà ní dede.

²⁶ Dii Zigɔde a felemá ní flaalao,

lá à Madiã gbè ɔlebu gbe saewa.

A a go poo ís'iaa,

là a kè Egipionewa.

²⁷ Zibeezi a ní aso go á gàu,

a ní zuu bɔé á nɔe à é'ε.

Asilio mɔa lélei Yelusaleŭwa

²⁸ Aa ku Ayata,

aa b'òle ní Migɔnɔɔ,

aa ní asoɔ kàle Mimasa.

²⁹ Aa b'òle ní gbeboleo,

aa b'òokpà Geba,

Lamadeo lé lualua,

Gibea Saulu w'éledeɔ lé bàale.

³⁰ Galiũdeɔ, à búbuape!

Laisideɔ, à swákpa!

---

* **10:22** Lom 9.27

Waiyoo Anatodeo!

³¹ Mademenadeo lé tîle,
Gebiudeo lé ulékii wεελε.

³² Goo bee aa pila Nɔbu,
aa n̄ gā gbāε Yelusaleũdeone Siɔna gbèsisí musu.

³³ Gwa! Dii Lua Zigõde

ali lesipio zõ,

ali zõpio né,

an gõnao kwε wiliũ.

³⁴ A dào likpepi zõzõ n̄ mɔoo,
likpepi i kwε Lua Gbāade aε.

11

Yese gõna kpalablea

¹ Yese miɔna a vlāpa a zĩnau, * a gõna a bo, i ne'i.

² Dii Nisina ao kuwà,
a aà gba òno n̄ wezẽo,
a aà gba gbāa n̄ ledaama zéo,
a aà gba dõa, i to aà Dii vĩa ví.

³ Viakεa Diiε a aà kási.
A yágõgõ gbẽone lá wé lé ewao,
a yákekεné lá àle mawao.

⁴ A yákpaleke taasideone a zéwa,
a dúnia wēnadeo yānakpámá.
Aà yá a dúnia gbéõ gbẽ lán gowa,
a vāikεnao dede n̄ a lé'ianaο.†

⁵ A yázede kuluka báa ũ,
a náai do a pi asana ũ.‡

⁶ Awalewana ao ku sãnu n̄ sãneo,
gbeaana a wúle kõ saε n̄ bleo.

* **11:1** Zia 5.5, 22.16 † **11:4** 2Tes 2.8 ‡ **11:5** Efe 6.14

Gáaena n nòomusuo aa poble sãnu,
néfēnena mé a dɔaané.

⁷ Zuda n wàio aao de kɔgbɛɔ ũ,
an néɔ wúle gudoũ.

Nòokusi a sē ble lán zuwa.

⁸ Né yõmina a kɔɔ'o kyá ele,
né kēa a ɔgē pílignonazi.

⁹ Pó pó ì n kē'ia ge pó pó ì n de
aɔ ku Dii gbèsisí pó a kua adoawao, §
asa Dii dɔa a li dúniaae,
lá ì ì dagua ísiaiwa.

¹⁰ Zibeezi Yese zina aɔ de gudɔkɔekii ũ buiɔne. * Wa
aà kíi weele mé aà kúkii aɔ gawi vi. † ¹¹ Zibeezi Dii
a ea ɔbo a gēn plaade, i a gbé kɔna pó gɔbo bo. Aa
bo Asili n Egipio n Etiopio n Elaũo n Babilonio n
Amatao n ísia gũgũnao.

¹² A gudɔkɔekii dile buiɔne,
i Isaili zizɔ kãaa.
A Yuda pó fáaaapiɔ séle
za dúnia gola síiɔwa.

¹³ Eflaiũ buiɔ zaaŋgu a mide,
aao za Yudaɔgu bo.

Yudaɔ íbele a láa,
aa íbelese n Eflaiũ buiɔ bo.

¹⁴ Aa léle Filitɔo bùsuwa be'ae,
aa gukpedeɔ pɔɔ naaa sãnu.

Aa ɔtɔ Edoũo n Mɔabuwa,
mé Amɔniɔ misiilené.

¹⁵ Dii a to Egipi ísiale gɔ gii,
a ɔmale Uflatai n a lé'ian wãao,
i gɔnakē lele soplá,

§ 11:9 Isa 65.25 * 11:10 Zãa 12.32 † 11:10 Lom 15.12

wi buawà ní kyaleo kpaa.‡

¹⁶ A zeda bɔ a guu a gbé kɔna pɔ gò Asilionɛ,
lá a kè Isailionɛ gɔɔ pɔ aa bɔ Egipiwa.

12

Dii sáaukpaa

¹ Zibeezì á o à mè:

Wa n sáaukè Dii!

Baa ké n pɔ pàwázi, n pɔ wèewá,

ɔ̃ n wá nɔsɛ n̄niwěɛ.

² Lua mé wá Suabana ũ,

wáɔ aà náai víɛ, vía a wá kũo.

Dii mé wá gbãa ũ, aà táasi wi lé,

ɔ̃mɛ wá suabà.*

³ A íto ní pɔnao suaba nibɔnaɔi.

⁴ Zibeezì á o à mè:

A Dii sáaukpa à aà sísi,

à to buiɔ aà yákeɔ dɔ.

A oné Dii mé tɔbò ado.

⁵ A lesi Diiɛ, asa à tidòrlaɛ,

à to dúnia gbépii yápi dɔ.

⁶ Siɔnadeɔ, à wiile à gulake,

Isailio Lua pɔ a kua adoa zɔɔ,

mé a kú á guu.

13

Babeli dúuzɔa

¹ Yá pɔ Amɔzu né Isaia è Babeli musun ke:

² A gilili péle sísí wáiwai musu,

à kúkua dɔmá à ɔkené

aa si Wéɛɔ bɔɛɔ.

³ Ma yádile ma gbéɔnɛ,

‡ **11:15** Zia 16.12 * **12:2** Bɔa 15.2, Soũ 118.14

ma a gōsapio sisi
 aa mo ge pōkūmabōbōmámee,
 ō aale pōnake ní ma tidōarīlao.
 4 Kōfi lòo gbēsisiō musu lán bíla kōfiwa,
 zōa dō buipāleo guu lán bui dasiō kãaaawa.
 Dii Zīgōde mé lé a zīgōō kãaa.
 5 Aa bō bōsu zāzāōu za dúnia léwa,
 Dii ní gbé pō aai pōkūmabōbōmáepio
 lé mó dúnia kei kélekele pii.
 6 A búbuape, asa Dii gōō kãikūe,
 Gbãapiide mé a ní kaale.*
 7 A yái baade o a gō dōlōlō,
 sō a kē gbépiigu.
 8 Gili a gēngu,
 wāwā ní gu'ōamáo a tōmá.
 Aaō pelembo lán ne'inawa,
 yá a dimá, an wé i tā,
 aaiō kō gwa.
 9 Gwa! Dii yákpalekegōō lé mó,
 aō pāsī, pōbōnniu ní fēnkpaao aō ku,
 a dúnia ke kélekele,
 i duunkenaō dedeu.
 10 Saan tōdeo ní a kīniō ike lōo,
 †atē a siakū za a bilekī,
 mōvua a gupu lōo.†
 11 Má †ada dúniawa a vāikea yái,
 má gotō duunkenaōwa ní tàaēō yáie,
 má waladeō yōōkea mide,

* 13:6 Yoē 1.15 † 13:10 Mat 24.29, Zia 6.12-13, 8.12

má gbé pásiᵹ ílandāa kpále.

12 Má tó gbēnazinaᵹ gō kálaũkalaũ lán vua
tēetēewa,
gbēnazinaᵹ gō kásakasa lán Ofi vuawa.

13 A yáí tò ma Dii Zigōde má musu dee ma pòkūma
yáí,

tᵹᵹle i lualua za a zínau ma pᵹᵹpaa zᵹᵹ gᵹᵹ.

14 Baade a ta a gbéᵹ guu lán tue pó wàle wewa,
gbéᵹpii a bàale ta a bùsuu lán sã pó dāna víᵹᵹᵹwa.

15 Wa gbé pó wà kpàaũrᵹᵹᵹ zᵹᵹ,
wa gbé pó wà ní kúᵹ dede ní fēndao.

16 Wa ní néᵹ wíwi ní wáa,
wa ní kpéᵹ yᵹᵹ, wi ke ní naᵹᵹe ní gbāao.

17 Gwa! Má Medᵹᵹ sóikemá.

An laai ku ánuwuwo,
an bàa aᵹ kú ní vuaoo.

18 Aa èwaasoᵹ dede ní kao,
aa nétēnaᵹ wēna boo,
aa néᵹ sósobi víᵹ.

19 Babeliá kpalao midede,
Kaladeᵹ ílandābo gawidede.

N beeo wa a suumpaᵹ
lán Sᵹᵹᵹᵹ ní Gᵹᵹᵹᵹᵹᵹ suumpaawa.‡

20 Aᵹ da bezia ũ gᵹᵹᵹᵹᵹᵹ,
waᵹ ku we bau lo.
Laalubue a bᵹᵹᵹᵹᵹ weo,
pᵹᵹᵹᵹᵹᵹ a i weo.

21 Gbáa nᵹᵹᵹᵹᵹᵹ mé aᵹ káleᵹ we,
a kpéᵹ gō gbēgbonaᵹ tᵹᵹ ũe.
Koohūhūnaᵹ zᵹᵹzᵹᵹ we,
táaᵹ i kilimpau.ᵹ

‡ 13:19 Daa 19.24   § 13:21 Zia 18.2

22 Maiɔ wiile a bíiɔ sòɔu,
gbɛ̃gbonaɔ gbokɛ a namablekíiɔu.
A gɔɔ káikù, a gɔɔ ga bo.

14

Isailiɔ sua ní pá ziu

1 Dii a Yakɔbu buiɔ wɛnagwa,
a ɛa Isailiɔ si bo.

A ɛa ní kále ní bùsuu,
buiɔpáleɔ namá, aai káaaɹnɔ.

2 Buiɔpáleɔ gé zéiné ní gbɛu,
Isailiɔ i gɔ̃ ní ví ní bùsuu.

Aaɔ de ní zíkɛnaɔ ũ gɔ̃ɛɔ ní nɔɛɔ.

Gbé pɔ ní ví zɔ ũ yãaɔ gɔ̃ ní zɔ ũɛ,

gbé pɔ ní gã líné ní kpɛɔ ɔ aa gbãamɔné.

3 Zibeezi ɔ̃ Dii a á gba íampakii,
á taasikɛ bo, á liaazɔ bo,
á zɔzi gbãa ke bo.

Babeli kía yá

4 A yãada ní Babeli kiao à mɛ:

Gbɛ̃gãfina ku bo,

aà káaa mĩde.

5 Dii vãikɛnaɔ go è,

à kpalablenapiɔ lípana zɔ̃ɛ.

6 Kíapi buiɔ gbè̀d ní pɔfɛ̀o yãa ɔzesaiɛ,

à gbãa denla kèné ní pɔkúmao,

i kámabo ní íadaamáoo.

7 Bùsu píi gɔ̃ níeniɛ yãkelesai,

an gula dɔ sa.

8 Pɛ̀liɔ ní Libã bùsu sɛde líɔ pɔ kèna n yá musu, aale
mɛ:

Za gɔɔ pɔ n lele,

gbēe lí mọ wá z̄si bo.

⁹ Bēda looa n yáí za z̄l̄ez̄l̄e,
wàl̄e mọ dainl̄e.
Bui píi kíá̄o lé f̄el̄e ní k̄ilau,
dún̄ia gb̄ēz̄ō̄ gyaadēo lé gb̄āakpanzi nípii.

¹⁰ Aa yá̄s̄e nípii aa m̄e:
Mpi s̄ō n k̄ewanō mùaa ȳà?
N ḡō gb̄āasai l̄áwáwa ȳà?

¹¹ N íand̄aa ní n táasi m̄ōna óo sí b̄edau la,
k̄ōb̄iiō mé ḡō n p̄e ũ,
sésēo mé n zw̄āa ũ.

¹² Saan n̄ò'imina, gud̄ol̄eia né!

N b̄ā̄e luab̄e n su z̄l̄e fá!
N gb̄é̄ p̄o n buiō k̄àaũ

ō w̄a n n̄e t̄ool̄e.*

¹³ N ò n s̄ō guu n m̄e
níȳō gb̄ā z̄ō luawāe,†
níȳō n kpala k̄áfi e a ví saanaola,
ní z̄ōl̄e diiō k̄ōk̄āakegbe p̄o kú gugb̄antoo oi musu,

¹⁴ ní d̄ede ñ ví luab̄epuanaa,
níō d̄e lán Musudewāe.

¹⁵ Ō n sí b̄edau e a n̄onau.

¹⁶ Gb̄é̄ p̄o n e āo n gwa soee,
i làasook̄e à m̄e:

Ōm̄e dún̄ia l̄ua ȳāo lò?
Aàpi mé kpalāo gb̄ā̄eo lò?

¹⁷ Ōm̄e tò dún̄ia ḡō guwaiwai ũ,
à a m̄ēw̄iāo d̄ē̄on̄z̄ō,
ìli a z̄l̄z̄ō̄ gb̄ae aa tá ní b̄eo.

* **14:12** Zia 9.1 † **14:13** Mat 11.23

18 Bui píi kíáᵛ wúlea ní gawio
 baade a kpé dᵛngubᵛ guu,
 19 ̄ wà n vūaa miagbesai
 lán né pᵛ wa ì ge ūwa.

Gb́é pᵛ wà ní zᵛzᵛ ní fᵛndao
 wà ní dᵛdᵛo kákaanla.
 Wà n zu eu ní gb́épiᵛe,
 wà ̄zᵛ n ge wa.

20 Wa n mia kpakᵛi ní kíáᵛo,
 asa n n bùsu ̄ᵛkpàe,
 n n gb́éᵛ dèdè.

Wa vāikenapi bui tᵛ ma bauo.

21 A à néᵛ dᵛdᵛkᵛi kekᵛ
 duuna pᵛ an maᵛ kè yáí,
 ké aasu gbāakᵛ aa gᵛ bùsu vᵛ,
 an wéleᵛ dúnia pao yáí.

22 Ma Dii Zigᵛde ma mᵛ má felemá,
 mí Babeli tᵛ de ní a gb́é kᵛnina pᵛ gᵛᵛ,
 an néᵛ ní ní buiᵛ píi.

Ma Dii máme má ò.

23 Má wélepi ke dàna ūe,
 kpᵛᵛ'ilenᵛ kákᵛi ū,
 mí waa ní méseᵛ mà kaale.
 Ma Dii Zigᵛde máme má ò.

Yá pᵛ a Asiliᵛ le

24 Ma Dii Zigᵛde ma legbᵛè ma mᵛ:
 Lá ma zeᵛ a ke,
 yá pᵛ má dà a zeke.

25 Má Asiliᵛ wíwi ma bùsuu,
 má ̄zᵛmá ma gbᵛsᵛsᵛ musu.

Má n̄ zuu bɔléé,
má n̄ asoɔ goé á gãu.

26 Lá ma zὲò mà ke dúniau piin we,
a yáí ma ɔ looa bui piila.

27 Ma Dii Zígɔ̀de lá ma zὲon we,
démε a f̄ɔ kpamεei?

Ma ɔ dɔa musu,
démε a f̄ɔ siilei?

Yá pɔ́ a Filit̄ɔ́ le

28 Wē pɔ́ kí Aaza gà, † ɔ́ Lua yáε bee ò:

29 Filit̄ɔ́, ásu pɔ́nake go pɔ́ á gbé́ εa yá musuo.

Ml̄ɛpi bui guu ɔ́ ml̄è pāsina a bɔu,
aà lé aɔ v̄ai mé aɔ w̄aa.

30 Taaside búubuuɔ́ dádákekií maa e,
wēnadeɔ́ wúlε n̄ laai musu.

Ama má tó á zina ga n̄ nɔanaoε,
mí á gbé́ kinina pɔ́ ḡɔ̀ dεde.

31 W̄éledeɔ́, à wiile!

Uadeɔ́, à búbuape!

Filit̄ɔ́ ápii, à ke d̄ɔ́nɔ́nɔ́,

asa súleε dɔ́ gugb̄antoo oi,

zígɔ̀ɔ́ kpaaía,

an gb̄εε k̄εa a deewao.

32 Kpelewa wa o buiɔ́ zinaɔ́n̄ei?

Wa oné Dii Siɔ́na k̄ale,

aà gbé́ wēnadeɔ́ ulék̄ií ví a guu.

15

Yá pɔ́ a Mɔ́abuɔ́ le

1 Yá pɔ́ Lua ò Mɔ́abuɔ́ musun ke:

---

† 14:28 2Kia 16.20

Mɔabuɔ̀ bùsu wéle Ala gbòò,
wà a suumpa gwãasín doε.

Mɔabuɔ̀ bùsu wéle Kii gbòò,
wà a suumpa gwãasín doε.

² Dibõdeɔ̀ lé gé ɔ̀ɔ̀bi ní táakpɛu ní ní sa'okíiɔ̀wa.

Mɔabuɔ̀ búbua dɔ̀ Nεbo ní Mεdebao yá musu.
Migbaalea nípii, lekãna waa.

³ Gbéɔ̀ ku zεaɔ̀u, zwãnkasaɔ̀ kákãaríla,
aa ku ua ní gãaεo,
aale ɔ̀ɔ̀b, aale pelembo.

⁴ Eεebõdeɔ̀ ní Elealedεɔ̀ búbua dɔ̀,
wàle ní lɔ̀ ma za Yaaza.

A yáí tò Mɔabu zígɔ̀ lé wiipe
e an nisína nãliwa.

⁵ Mále wɛ̀nake Mɔabuɔ̀ne ma sɔ̀ guu,
an lala'onaɔ̀ lé tá Zoaa
e à gè pè Egala Selisiawa.

Aale Luiti s̀s̀í kú ní ɔ̀ɔ̀bɔ̀,
aa be Olonaiũ zéu,
aale ní wíwíã búbuape.

⁶ Asa Niũliũ í bà, a sɛ̀ gágae,
sɛ̀ ísi làa, lá ísi kú lɔ̀.

⁷ ɔ̀ aa àizεε pó aa è aa kàleɔ̀ sèle,
aale tað swa gbalade baa.

⁸ Búbua lígua Mɔabu bùsu zɔ̀leu,
wà ní ɔ̀ɔ̀b mà e à gè pè Egelaiũwa,
wà ní tãapeapi mà Beε'eliũ.

⁹ Dibõ íb gá ní auo,
asi má εa kpa Dibõzi lɔ̀ε.
Má nɔ̀omusu gbaε Mɔabu lala'onaɔ̀wa
ní ní bùsu gbé k̄ninaɔ̀.

16

Mɔabuɔ dɔnle gbɛaa Yelusaleũdeɔwa

¹ A b̀usu gbɛzɔɔ gba sãɔ à kpásãè,
bɔa Sela à ma guwaiwaia e à gɛ ka Siɔna gbèsisíwa.

² Mɔabu nɔɔɔ ku Aanɔ buaklɔɔ
lán bã pɔ wà ní yá ní sakpɛu aale liaaliaaɔwa.

³ Aaí mɛ: Lɛdawá! Lá wá kɛ owɛɛ!
Ue dawála íatɛ gbãa zá lán gwãasinawa.
Lala'onaaɔ ulɛ, n̄su bɔ ní bàalenapiɔɔ.

⁴ To Mɔabu lala'onapiɔɔ aaɔ kú ní b̀usuu,
n̄ ní ulɛ gbé pɔ ye ní kɛ kélékɛlɛɛ.

Tó gbé pɔ lé ɔt̄máɔ m̄idɛ,
mé an kɛa kélékɛlɛ làa,
mé gbé pɔ lé ɔz̄máɔ sãale b̀usupiu,

⁵ kpala a z̄inapele gbẽke guu,
Davidi buie a z̄ɔleu ní náaio.
A kpáleke yázedei,
aa wãa ní yágɔgɔane a zéwaaɔ.

⁶ Wa Mɔabu ȳɔɔ yãmà,
an kàamai ní ní zazaa z̄ɔɔ.
Aa wala ní íandão ví,
kási an yãbɔlea píi pãɛ.

⁷ Bee yáí Mɔabu lé ɔɔbɔ,
ampii, aale ɔɔbɔ níziã yáí,
aale ɔɔbɔ, aale kàa bekeke,
kàa pɔ wí kɛ ní v̄ɛbɛo Kilalɛɛ.

⁸ Asa Esebɔ buaa ní Sibema v̄ɛbuuɔ tɔle gàɛ.
Buipãle kiblenaɔ ɔz̄ɔ ní v̄ɛlipiɔwa.
A bú kà yãa za Yazɛɛ e guwaiwai léwa,
aa ɔt̄a e à gè nà ísiawa.

9 A yáí mále óòlò Sibema v̄ēbuone
 lá Yazεεdeò a óòlòwa.
 Èsebòdeò! Èlealedèò! Ma wé'ikàwá,
 asa gula pó Ìò dò yáa sae pòkεkεgòò làaε.

10 Wà pòna ní yaalòò b̀ò á kaaòu,
 gula ní pòna wiio dò á v̄ēbuò guuo.
 Gb̄ēε lé òz̄ò v̄ēewa a íf̄k̄īu òò,
 ma á pòna sùu m̄idε.

11 Ma n̄òε lé óòlò Mòabuone lán m̀òònawa,
 ma pò yaa Kilalεε yá musu.

12 Tó Mòabuò b̀ò gè ní sa'ok̄ī,
 aaí ìada níziawae.
 Tó aa gè wabikei ní táakp̄eu,
 aa ma nao.

13 Yá pó Dii d̀òaa ò Mòabuò musun we. 14 Ama
 tiasa Dii m̀è: W̄è àaò léu lán gb̀èwina z̄igòò ledilεawa
 Mòabuò gawi a láa, an gb̀é daside a yáfükū, an gb̀é
 k̄ininaò f̄éneū a ke zài, aao dasio.

17

Yá pó a Damasi le

1 Yá pó Dii ò Damasi musun ke: Gwa! Damasi aò de
 w̄éle ũ òò,
 aò d̀òòaa lán z̀èṣ̄ kwεawae.

2 Aloeε w̄éleò ḡò bezia ũ,
 aò de p̄óò kák̄ī ũ.
 Gb̄ēε aò ku we
 ké a vía gbasa p̄óp̄iò k̄ūo.

3 Èflaiū buio w̄éle bíideò aò ku òò,
 Damasi kpala aò ku òò.

Sili gb̀é k̄ininaò ḡò lala'onao ũ lán Isailiòwae.
 Dii Z̄iḡòde mé ò.

4 Zí bee Yakɔbu buiɔ gawi kɔ a é,
an namablea a midε.

5 An bùsu a gɔ lán bua pɔ wà a pɔ kèkε wà
ɔmàlεuwaε,
lán Lefai guzulε pɔ wà a pɔ kɔnwèwa.

6 Kási a kɔnapi a gi gɔ yɔɔ
lán ku pɔ wa kè a né mèn pla ge àaɔ gĩ gɔ a musu
mé a né mèn síiɔ ge sɔo gĩ gɔ a gɔn nεdewawaε.
Dii Isailiɔ Lua mé ò.

7 Gɔɔ bee gbɛnazinaɔ wé aɔ pε n Kεnawa,
aa wεsi Isailiɔ Lua Kuaadoadele.

8 An wé aɔ ku sa'okii pɔ aa bò níziaεɔwa bo,
aa wεdɔ lí pɔ aa pèle táa ũzi bo ge n tu-
laletikateakliɔ.

9 Gɔɔ bee an wéle bíideɔ a gɔ bezia ũ,
aa gɔ daaia lán Amɔleɔ n Iviɔ wéleɔwa
gɔɔ pɔ aa n tó Isailiɔnε.

10 Asa Lua á Suabana yá sãáguε,
Lua á gbãa á ulεkii yá i dɔáguo.
Ayãmεto a dɔɔsagbε pèle,
a buade pè lá buipãleɔ i kεwa.

11 Zí pɔ á bà a kaa liai,
a gu dɔ á tò à bɔɔbò.
Kási á pɔe e weo,
sema gyã n yã'ɔma láasaio.

12 O'o! Buiɔ zɔa dɔ dasidasi
lán ísia kɔfiwa.

O'o! Gbɛnazinaɔ kii dɔ
lán izɔɔsukaawa.

13 Tó buiɔ kii pi dɔ
lán izɔɔsukaawa màa,
Dii a n lele, aai bàalε ta zãzã

lán ése úa pọ́ íana sèlè sísí musuwa,
lán íampuuvu pọ́ zàa'iana gè̀ò zéawa.

¹⁴ Tó oosi kè, sòkēngu a me á kẹ́!

E gu àò gé dọ́i yá a láa.

Gbẹ́ pọ́ aai wá pọ́o sélẹ̀o baan we,

gbẹ́ pọ́ aai wá pọ́o naaaò zian we.

18

Yá pọ́ a Etiopiò le

¹ O'o! Etiopi bùsu swade fionde gbéò!

² Aai zinaò gbae ísiaa,
aaio be ía ní kefu gó'ilenaò.

Zina kàsakasaò,

à gé bui gbàa mè yòlò pọ́ wí víakéné gupiiuò kíi,

bui pāsí pọ́ aai òzò ní ibeəwa mé swaò ní bùsu
zèzèə.

³ A dúnia gbépii,

á gbẹ́ pọ́ á kú tọ̀lẹ̀o,

tó wà gilili pèlẹ̀ gbèsísí musu, á e,

tó wà kuupè, á ma.

⁴ Dii òmèè à mè

áo gugwa za a kúkíi kílíkíi,

lá íatè ìò pipi tọ̀lẹ̀wawa,

lá lou ìò ku masai pọ̀kẹ̀kẹ̀gọ̀wa.

⁵ E wàò gé pọ̀kẹ̀kẹ̀i,

e vèevu àò gé láai a nesoenaò káká,

a a gọ̀naò zòzò ní fènkínio,

a a ọ́ pọ́ a tào é'è kóle.

⁶ Wa ní tó gbèsísí bāò ní wàio ble ũ,

gbèsísí bāò sae bleńo,

wàio i buzièbleńo.

7 Goo bee bui gbàa mè yòlò pò wí viakené gupiiuò,
 bui pāsī pò aai ɔzɔ́ n̄ ibeewa mé swaò n̄ bùsu z̄èz̄ɔ́
 aa m̄ Dii Zìḡɔ́de gba pò Siona gbèsìsì musu,
 gu pò aà tó kuwàpiu.

19

Yá pò a Egipiò le

1 Yá pò Dii ò Egipi musun ke:
 Gwa! Dii di lou kàsakasa kpe,
 àle m̄ Egipi.

An táaò lé lualua aà ae,
 mé s̄ a kē Egipiogu.

2 Dii mè:
 Má Egipiò kpak̄ɔ́a n̄ z̄io,
 vìi n̄ dāunao, gbé n̄ gbéó,
 w̄éle n̄ w̄éleo, kpala n̄ kpalao.

3 Egipiò nisina a naliwa,
 má n̄ lekpaaī gboo.

Aa yāgb̄ea táaò n̄ welendeowa
 n̄ gèsisinaò n̄ māsokenaò.

4 Má Egipiò na dii pās̄l̄one n̄ ɔz̄ie,
 kía gb̄ewet̄ana mé aò de n̄ kía ū.
 Ma Dii Lua Zìḡɔ́de máme má ò.

5 An swada í a ba,
 swa'epi a ḡɔ́ gii, a bèle a paa.

6 Egipiò bùsu swa'onaò ḡidò,
 a í a l̄aa, i w̄ét̄ona b̄o,
 swa'ε feeò n̄ a w̄aaò vl̄a.

7 Niili d̄òò a ḡɔ́ náinai e a k̄aaawa,
 bua pò wa k̄e a ḡeewaò giigaga,
 aa ḡe n̄ íanao, aao ku lo.

8 Kp̄òwenaò ɔ̀lò,

táalukpanaᵋ gᵋ wēnannaᵋ,
gbé pᵋ aaí kokoa da Niili íuᵋ gᵋ zeesai.

⁹ Wí a b̀unwembᵋbᵋnaᵋ kú,
b̀abaaatānaᵋ gē a gᵋ kpá ń wéi.

¹⁰ Z̄eᵋ pᵋ a ya,
lakēnaᵋ ǹs̄e a ñ̀kpa.

¹¹ Zoã d̀aanaᵋá s̄ũᵋne,
Falaᵋ ìwa ñ̀naᵋ l̄dama gbá v̄io.

Kpelewa aa f̄ᵋ o Falaᵋe
ñ̀naᵋn ń ũ, yã kíabuion ń ũi?

¹² N ñ̀naᵋ gè máe la?

Aa yá pᵋ Dii Z̄iḡde d̄ile
à ke Egipiᵋne o wà mae?

¹³ Zoã d̀aanaᵋá s̄ũᵋne,
N̄fu gbãadeᵋ s̄ás̄ae.

An b̀usu gbēz̄ᵋ lé ń gbéᵋ liaa.

¹⁴ Dii làasoo kpaanla dà Egipiᵋne,
à liaa z̄imá an yá píi kea guu,

ᵋ aa ḡᵋ lán wēdena pᵋ lé málemale a pisiuwa.

¹⁵ Egipi mi ń a vláo,
a zalio ń a ǹaleᵋ,
a d̀aanaᵋ ń a gbéᵋ kp̄eᵋ
an gbēe a f̄ᵋ yãe keo.

¹⁶ Gᵋᵋ bee Egipiᵋ aᵋᵋ de lán n̄eᵋwae, v̄ia a ń kú aa
lualua Dii Z̄iḡde ᵋ pᵋ looanla yáí. ¹⁷ Yuda b̀usu yá
a di Egipiᵋwa, gu i limá. Gbé pᵋ wà Yudaᵋ yã'òè píi,
s̄ᵋ a kē adegu yá pᵋ Dii Z̄iḡde z̄èᵋ à kené musu.

¹⁸ Gᵋᵋ bee Egipi w̄éle m̀en s̄oᵋ Eb̄elu yã'o, aai ze
ń Dii Z̄iḡdeo. W̄élep̄iᵋ do t̄ón Eliᵋp̄oli. ¹⁹ Gᵋᵋ bee
wa Dii gbagbak̄i bo Egipi guo, wa d̄ongubo péle

Diiε Egipi b̀usu z̄s̄leu. ²⁰ Aɔ de seela n̄ d̄nguo ũ Dii Z̄iḡɔdeε Egipi b̀usu. Tó aa wiipè Diiwa gbé p̄ó lé n̄ gyawio yá musu, a suabana gbaené à yásińno, i n̄ bo. ²¹ Goo bee Dii a az̄ia ɔbo Egipioɔne, aai aà d̄ɔ, aaiɔ z̄obleε n̄ sa'oboo n̄ p̄ówentio, aa lekewa, aai a fiabo. ²² Dii a kpa Egipiozi. A kpánzi, i ea n̄ gbágbã. Aa ea ze n̄ Diio, i n̄ wabikea sí, i n̄ gbágbã.

²³ Goo bee zeda a bo Egipi a gé Asili. Asilio gé Egipi, Egipio gé Asili, Egipio n̄ Asilio kúle Diiε s̄anu. ²⁴ Isaili mé aao de b̀usu èf̄aaidε ̀aaɔde ũ n̄ Egipio n̄ Asilio d̄unia guo goo bee. ²⁵ Dii Z̄iḡɔde a báadańgu à mε: Èf̄aaidεɔ ma gbé Egipio n̄ Asili ma ɔgbεɔ n̄ Isaili ma p̄oviaɔ.

20

Asili z̄iblea Egipio n̄ Etiopiowa

¹ Asilio kí Saaḡɔ a z̄iḡɔɔ gb̄εz̄ɔɔ z̄i, ɔ à gè lèle Asedodawa a sí. ² W̄ε bee Dii yãdà Am̄zu né Isaiaε à mè: Ge n̄ n zw̄ankasao woloma, n̄ n kyaleɔ b̄obo. ɔ a kè màa, a be búu kyalesai. ³ ɔ Dii mè: Lá ma z̄òblena Isaia ḡò be búu kyalesai w̄è àaɔ Egipio n̄ Etiopio yá'ea seela ũ, ⁴ màa Asilio kía a Egipio n̄ Etiopio séle z̄iz̄ɔɔ ũ, néf̄enen gb̄εz̄ɔɔ, i táńno búu kyalesai. An p̄òo io di, aa kpebo. ⁵ Gbé p̄ó aa Etiopio náaikè aa Egipio gb̄aa kèɔ ḡɔ n̄ bílio, an ḡεε i ḡɔ kpá n̄ w̄éi. ⁶ Goo bee b̀usuebeedeɔ mε: Gwa! Gbé p̄ó wá n̄ náai v̄i wa nańzi aa d̄owále aa wá sí Asilio kíawaɔn we fá! Kpelewa wá ke wà pilimá sai?

21

Yá pò a Babeli le

- ¹ Gbáa pò pãa ísiai yá.
Lá zàa'iana í pã Negενεα,
màa wà bò bùsu pò wa a vĩa vïu,
wàle pã guwaiwaia.
- ² Wépungu pò má èpi yá pãsi.
Pɔkaalena lé pò kaale,
zìbɔnkpede lé bɔ ní kpe.
Elaũɔ, à lélemá!
Medeɔ, à koezɔrízi!
- ³ Yá pò má è tò ma lé gò kpaaua,
yá pò má mà ma da bíliu.
A wãwã ma kũ gbãa, àle ma wó paa,
à fεlemanɔ lá nɔwãwã í fεle nɔewawa.
- ⁴ Iwãa kà ma pɔa,
gili gèmagu, mále lualua.
Oosi mé ma si,
ɔ à mòmεε ní kpakpanagaaɔ.
- ⁵ Wàle blekale táabũnu musu,
wàle pe kpálekpaɛ,
wàle pɔble, wàle imi.
Zigɔɔ gbězɔɔɔ,
à fεle à á gòkεbɔɔ séle!
- ⁶ Yá pò Dii òmεεn ke:
Ge ò gbé dile gugwakii,
pò pò a è i o.
- ⁷ Tó à sɔɔ è kpaafia plapla,
aale zikagoɔ gá
ní gbéɔ didia zàa'inaɔ kpe ní yiongoɔ,
aàɔ kú ní laaio maamaa.
- ⁸ ɔ gugwanapi wiilè à mè: Dii,

miɔ ze ma gugwakii lá gu lé dɔe,
miɔ ku ma limusudakii gwá ní gwááo.

⁹ Gwa! Só kpaafia plapla gode lé mó.

ɔ godepi mè: A gà! Babeli gà!*

A diiɔ kálea tɔɔle wíwia.

¹⁰ Ma gbě́ pɔ wà á gbě́ lán pówenawaɔ,

ma yá pɔ má mà Dii Zígɔde Isailiɔ Luawa óé.

Yá pɔ a Edɔɔ le

¹¹ Duma yá.

Gbě́e lé lezumazi za Sei à mè:
Gudɔana, gusia kà kpelewai?

Gudɔana, gusia kà kpelewai?

¹² ɔ gudɔana òè: Gu lé mó dɔie,

kási gu a gi àɔ siae.

Tó ní ye yálae, la, ní ea su ɔ.

Yá pɔ a wi Laalubuɔ musu

¹³ Laalubuɔ yá.

A Dedã kyaama pɔ ì bòokpa Laalubuɔ bùsu
likpenauɔ,

¹⁴ à gé dai imidenaɔle ní ío.

A gbě́ pɔ á kú Tema bùsuuɔ,
à gé dai lala'onanaɔle ní pɔbleao.

¹⁵ Asa aale bàale fěndaee,

fěnda wétē ní sákāao ní zì pāsioe.

¹⁶ Dii òmee à mè: Wè do léu lán gbèwina zígɔɔ
ledilawa, Kedaɔ gawi a láa. ¹⁷ Keda gɔsa kadeɔ
bɔ dasio. Dii Isailiɔ Lua mé ò.

* **21:9** Zia 14.8, 18.2

22

Yá p̄ a Yelusaleude ɔ le

¹ Wépungu'ea guzuleu yá.
Bóme á lé a dede á kpé musu píii?

² Wéle súu gbāade gbéɔ!

Wéle pɔna kōfide gbéɔ!

I ke fēnda mé á gbéɔ dèdèo,
aai gaga z̄i guuo.

³ A dɔaanaɔ kpàkɔe aa bàalè,
ɔ wà ní naaa, wà ní kùkù kazusai.

Wà á gbé p̄ wà ní éo kùkù,

baa ké aa bàalè tà z̄āz̄ā.

⁴ Ayāmeto ma mè:

A gomala, à to mà ɔɔɔ wēnannaɔ.

Asu wēle ma nòse nínimēe
ma gbé p̄ gāgaɔ yá musuo.

⁵ Dii Lua Z̄iḡɔde ɔɔɔdile.

Z̄ɔa ní ɔz̄amáo ní gilio

ɔ ku Wépungu'ea Guzuleu

ní b̄iigbooo ní wiile a gbèsisi musuo.

⁶ Elaũɔ ní gbalaɔ sèle,

aale mó ní s̄deɔ ní s̄godeɔ.

Kiiɔ ní s̄ngbaoɔ sè lé d̄ɔɔ.

⁷ S̄goɔ di á guzule táadeɔ,

s̄deɔ z̄eze á wéle b̄iib̄leɔ,

⁸ Yudaɔ gia ní níziao z̄ev̄i lo.

ɔ z̄i bee sa a á z̄ikab̄ɔ wēle
kpé p̄ w̄i me Líkpe Kpéu.

⁹ A è Davidi wéle b̄i gufooo dasi,

a i kùs̄ua d̄i íkalek̄i p̄ kú z̄ile guu.

10 A Yelusaleũ kpéɔ̀ nàò,
a kpéɔ̀ gbòò à a b̃i tàtaò.

11 A íkalek̃iipi kè wéle guu
íkalek̃i zi plaade ũ,
āma i wɛdɔ́ Lua pó mò ní yápiozio,
i Lua pó yápi ðile za zi yādao.

12 Zí bee Dii Lua Zígõde á sisi
à sóɔ, à búbuape, à á mi wa,
í zwànkasa kákaála,

13 ɔ́ á kú pɔ̀nakɛa guu ní yaalɔ.
A zuɔ́ ní sãɔ̀ dèdɛ,
ále nòò só, ále ṽɛɛmi,
ále mɛ: Wà pɔ̀ble, wà imi,
asa wá ga ziaɛ.*

14 Dii Zígõde kāmɛɛ ma swáwa à mè:
A duunapi kēawá ṽio e à gɛ gað.
Dii Lua Zígõde mé ò.

Kibe ziia Sebena

15 Yá pó Dii Lua Zígõde òn kɛ:
Fɛle gɛ o kibe ziia Sebenaɛ:

16 Bó ní ṽi lai? Dé ní ṽi la
ɔ́ níle mia'ɛ sɔ́ nziaɛ la,
níle gbɛsi yó musumusú n ṽík̃i ũi?

17 Laaika gõsa!

Dii a n kũ n zu!

18 A n koo lán banɔ̀wa,
i ní gbeembo e bùsu yàasau.
We níyõ gau,
n s̃́go gawideɔ́ i gõ we.
N dii ua kpɛ̀bɔ̀nan n ũ.

* 22:13 1Kln 15.32

19 Má n bɔ zɪue,

má n kɛ n gweawaε.

20 Gɔɔ bee má a zòblena

Ilikia né Eliakiũ sísi,

21 mí n ula daè, mí n asana dɔè,

mí n kpala kpawà aàɔ kũa,

ɔɔ de Yelusaleũdeɔ mae ũ

ń Yudaɔ píi.

22 Má Davidi bε kili daè a gàu,

a zεwɛ, gbɛε a fɔ tao,

a zeta, gbɛε a fɔ wɛo.†

23 Má aà pε kálo ũ g̀ g̀ gbãawa,

aà zòlekii aɔ maa,

i aà de bεdeɔ kpɛla.

24 Ama aà de bεdeɔ a loowà nípii,

an néɔ ń ń buiɔ ń ń ta keleɔ píi,

seɔ dodãbɔɔ e olaɔwa.

25 Dii Zígɔde mè, zí bee kálo pɔ wa pè g̀ g̀ gbãawapi

a fu, a kaso léε, aso pɔ loowàɔ i wíwi. Dii mé ò.

23

*Yá pɔ a Tiideɔ le**

1 Tii yá. Isia gó'ilenadeɔ,

à ɔɔɔ, asa Tii g̀ yàaaε,

kpée i g̀ ɔɔ, godɔkii kú ɔɔ.

Sipi bùsudeɔ mé baopi kpàné.

2 A kε kílíkili ísialedeɔ

ń Sidɔ laatana pɔ aa kà ísiatagenɔɔ musuɔ.

3 Bua pɔ kú Niili saε mé Tiideɔ pɔ'ekii ũ.

We aaí pɔwɛna lúluu wà buaò í zɔɔwa,

ɔ Tii g̀ buiɔ εleblekii ũ.

† 22:22 Zia 3.7 * 23: Mat 11.21-22

4 Sidōdeᵛ ní ísia gūgūna wéle bíideᵛ,
 á γεε a gᵛ kpá á wéle, asa ísia mè:
 Mí nᵛwāwākeᵛ, mí ne'io,
 mí neḡᵛ gwao, mí nenᵛe tòlokeᵛ.

5 Tó Egipiᵛ Tiideᵛ baopi mà,
 aa bāabāabo.

6 A bua ta Taasisi,
 à ɔᵛᵛ á ísialedeᵛ!

7 A wéle pᵛnade pᵛ kálea za zin weo lò?

Wélepi gbēᵛ mé fāaa
 aa gè zᵛle bùsu zāzāᵛuo lò?

8 Tiideᵛ gbéᵛ kpà kpalau yāa,
 an laatanaᵛá kíᵛne,
 an pᵛyianaᵛ tᵛbò dúniau.

Déme díle yápi Tii lei?

9 Dii Zigᵛde mé díle
 à íandānapiᵛ gawi kᵛ'e,
 i gbé pᵛ aa tᵛbò dúniaupiᵛ busa.

10 Taasisiᵛ, à dagua lán Niili í paawa,
 gbēe ku à kpáé bo.

11 Dii ɔᵛᵛò ísiaa,
 a tò bùsu pᵛ kú a saeᵛ lùalua.
 A yādīle Kanaa bùsu yá musu,
 à mè wà a wéle bíideᵛ deele.

12 A mè: Sidᵛ wéle
 pᵛ gbēe i ziblema yāao,
 wà lèlema ní gbāao sae,
 nᵛyᵛ e íanadā bo.
 Tó a fēle bua íwa e Sipi bùsuu,
 baa wekīi á íampakīi eo.

13 A bùsupi gwa,

Babilonio tò à gò gbègbonaò tòò ù,
 i ke Asilio no.
 Aa gbà lesi dà wa kpàai ní a bíio,
 aa a kpé maaò dèeie,
 gupi gò yáiyai.

¹⁴ Isia gó'ilenadeò, à óòò,
 asa á wéie gbãa gò yàaaε.

¹⁵ Goo bee Tii yá a sã gbéògu wè bàaòkwi lán kía wè
 dasilewa. Tó wè bàaòkwipi làa, lá wa ò le pó wa dà
 ní káaluao guuwa, màa aò de ní Tiiò wà mè:

¹⁶ Káaluwa pó gbèe lé moma bo,
 n n mōna se da wéiea.
 Le maamaa, ní leo siò dasidasi,
 ké n yá e do gbéògu yáí.

¹⁷ Wè bàaòkwipi gbèa Dii a εa aedò Tiiwa. Tii a εa
 na a laataawa, i káaluaka ní dúnia bùsuò píi. ¹⁸ Aà
 zía yíaa ài aò de Dii pó ùε. Wa àipi dileo, wa uleo,
 aò de Dii sísinaò pó ùε, ké aa e pòble maamaa, aai
 pòkasa odoò lú.

24

Yá pò a dúnia le

¹ Gwa! Dii a dúnia to da pã, a a deelempaε.

A toole flaa, i a gbéò fãaa.

² Lá aò de ní gbéò,
 màa aò de ní sa'onao.

Lá aò de ní zòò,
 màa aò de ní ní diio.

Lá aò de ní nenonao,

màa aò de ní dáò.

Lá aò de ní pòlunaò,

màa aò de ní poyianaò.

Lá aɔ de ní pɔsɛanaɔ,
 màa aɔ de ní pɔdeɔ.
 Lá aɔ de ní fiasenaɔ,
 màa aɔ de ní fiadeɔ.
 3 Dúnia da pã láilai òkpaa.
 Dii mé yápi ò.

4 Dúnia gò wɛnanno sítii!
 Tɔɔle gò ɔɔnno búebuɛ!
 Dúnia gbé gbiao gò yèesai.
 5 Dúnia òkpà a gbé pɔ kúuo yáí,
 asa aa pà Dii ikoyáa,
 aa bò yá pɔ a ðileɔ kpɛɛ,
 aa aà bàakuaríno gɔɔpii yá gbòo.

6 Ayámɛto dúnia gò láaipɔ ũ,
 a gbéɔ ní tàaɔ gbɛ'è.
 Ayámɛto dúnia gbéɔ tekũ,
 gbé pɔ gòɔ dasio.

7 Vɛɛ dafu lé fɛ̀ tũuu,
 vɛeliɔ giigàga,
 pɔnakenaɔ lé we zàũzaũ nípii.

8 Pɔna gãa'ɔ kè kílíkili,
 kòò'onaa kɔ́fi ní,
 pɔna mɔɔna kè kyó!

9 Wàle vɛɛmi ní letɛo ɔo,
 wɛ̀ kɔ́sákũ a minaa léu.

10 Wéle gò da pã,
 ua léo kàka píi, gbɛɛ lé gɛ ɔo.

11 Zɔa dɔ gãaɛ vɛɛsai yáí,
 yaalo lí oosisi ũ míɔ,
 pɔna gò dúniaa.

12 Wéle gò kaaüa,
a bọleọ kè kélékélé.

13 Maa aọ de bui píie dúnia guu.
Aọ de lán kukeawa,
lá wà kpa kònwè wa làawa.

14 Gbèeọ lé wii gbāa lé,
aale gulake,
be'aedeọ wiidọ Dii zòọke yá musu.

15 A yáí gukpedeọ, à Dii táasile,
isiabaadeọ à Dii Isailiọ Lua tọbọ.

16 Wále le ma dọ za dúnia léwa
wàle me: Gbēmaa kefena!
Ọ ma mè: Waiyoo mapi!

Ma kaalen kéwaa?

Ma kaalen kéwaa?

Zìbọnkpedeọ bọ ní kpe,
náaisaideọ náaisaiyākèné.

17 Gili ní eọ ní baio lé á dá dúnia gbéọ.

18 Gbé pọ lé bàale gili súue a zu epi guue,
mé bai a gbé pọ bọ epi guu kú.

Lou pòọfọ, dúnia dèe e a zínau.

19 Tọle pàa à wí,
dúnia dèe gbáugbāu!

20 Dúnia lé ke tàlaatalaa
lán wēdenawa,
àle ke dèggedegge
lán gbà lesíwa.

Aà tàae gbia mé tòwà,
àle lele, a e fele bo.

21 Gọọ bee Dii a ìada malaika gbāadeọwa musu
ní dúnia kíaọ zíle.

22 A ní naaa ní ká è zòolou,

a gbataríle lán dakpɛunaɔwa,
tó à gɔɔplakè, i yágɔgɔ́nɔ.*

²³ Wí a mɔvua kú,
íatē gɛɛ a gɔ́ kpa a wéi,
asa Dii Zígɔ́de mé a kible Yelusaleũ,
a tɔbɔ Sionna gbɛ musu gbɛ́zɔɔ wáa.

25

Dii sáaukpa

¹ Dii, ma Luan n ũ, má n kpɛla, má n tɔbɔ,
asa n náai ví maamaaɛ,
n yáɔnsaɛ pɔ́ n zɛð za zi kè.

² N mɛɛwia kè gbèze ũ,
n wéle bíide dɛɛɛ.
Buipáɛɔ wéle bíide de wéle ũ bo,
mé wa ɛa kále bau bo.

³ Ayámɛto bui gbáaɔ n kpɛla,
bui pāsíɔ aɔ n vía ví n wéleu.

⁴ N de aafia'ekii ũ yèɛsaideɔne,
n de ulékii ũ wɛnadeɔne n yooyeau.
N de mikpakii ũ lou zá,

n de uena ũ íatē zá,
asa gbé pāsíɔ lé'iana de
lán lou gígbɛawaɛ,

⁵ aa de lán íatē pusuwa guwaiwaiu.
Ni buipáɛɛɔ zɔa midɛ,
lá lou ue í íatē pusu kpáɛwa.
Maa gbé pāsíɔ kúkua í ze kyó!

⁶ Dii Zígɔ́de a dikpɛ blɛ kɛ bui píɛ
gbèsíɛɛ bee musu n blɛ asaao

---

* 24:22 Zia 20.3

ń nòò ńsideo ń vεε maa kooɔkεao.

⁷ Gbèsisíε bee musu ɔ̃
a sálana pó kú bui píi wéa bāde,
zwāa pó kú b̀usu píi gbéɔlapi.

⁸ A ga midε, aɔ ku lɔɔ,*
a wé'i gogo gbépiie,†
a wibɔ a gbéɔne dúnia guu píi.
Dii mé ò.

⁹ Goo bee wa me: Wá Luan ke,
wa wed̀aàzi, ɔ̃ à wá suabà.
Diin ke, wá wé d̀aàzi.
Wà pɔnakε wà yáalɔ,
ké à wá suabà yáí.

¹⁰ Dii ɔ aɔ ku gbèsisíε beea,
āma a ɔzɔ Mɔabuɔwa,
lá wí ɔzɔ sēwa zùgbɔuwa.

¹¹ Aa ɔke a guu
lá kpáa'ona ì iliwa.
Baa ń ń ɔkeapio,
Dii a ń ńandāa kɔ'ε.

¹² A ń bíi gbāa lesɔɔ gboo,
a pále źíε à daaí ń b̀sutio.

26

Dii ndaikenaɔ le

¹ Goo bee wa leε bee si Yuda b̀suu wà me:
Wá wéle gbāa v́i,

Lua ì to a bíi ń a zegiklɔɔ wá suaba.

² A bíibɔleɔ wε, bui maa i gε,
gbé pó aalɔ Dii náai v́ɔ ũ.

³ Gbé pó aà s̃ɔ Ìɔ dilea

* 25:8 1Kln 15.54 † 25:8 Zia 7.17, 21.4

ḡ ni àà nòse daè doũ wásawasa,
ké a n náai vī yái.

⁴ Ao Dii náai vī gɔɔpii,
Dii mé gbɛsi pɔ ɔ ku gɔɔpii ũ.

⁵ I gbé pɔ aai bekpa musuɔ kwé,
i wéle pɔ kálea lesiɔ bāe
à pále zíle à daai ní búsutio.

⁶ Taasideɔ ɔzɔwà,
wɛnadeɔ kèse tɔwà.

⁷ Nòsepuadeɔ zé ɔ pooa,
ni gbɛmaɔ kua kekɛné wásawasa.

⁸ Ao Dii, wá kú ní yá pɔ n zɛdo zéu,
wá wé dɔnzi,
n tó ní n yá dɔawáguo wá kási.

⁹ Mi n nide gwāasina,
tó gu dɔ, mi n kíi wɛɛɛ.
Tó n yákpalekè ní dúniao,
zílɛdeɔ i yázede dada.

¹⁰ Baa tó wà sùuukè ní gbɛvãio,
ili zé súsu seɔ.
Vai i fɛleɔ dɔɔdeɔ búsuu,
ili Dii zɔɔke yádao.

¹¹ Dii, n ɔ looáíla,
kási aali eo,
to aa áia pɔ ní vī ní n gbéɔ e,
wí i ní kú.
To té pɔ ní díle ní ibɛɛɔne kúmá.*

¹² Dii, ni wá gba aafia,
yá pɔ wá kè píi, níme ní kèwɛɛ.

¹³ Dii wá Lua,

---

* 26:11 Ebe 10.27

dii pãleɔ gbãablèwá,
 ní beeo níme wi n tɔbɔ ado.

14 Aa gàga aa ku bo,
 an geɔ lí vuo,
 asa n ñadámá n ní mĩde,
 ní tò an yá dɔ gbẽegu bo.

15 N wá bui kò, Dii, n wá bui kò,
 n nzia tɔbò,
 ní tò wá bũsu zɔleɔ ɔtà píi.

16 Aa n kíi wèele ní yooyea guu,
 Dii, ké n ní toto,
 aa wabikèma wẽnanno.

17 Lá nɔsindee pɔ ká ne'ia ñ dẽeka,
 ñ wiile wãwã guu,
 màa wá kú n ae yãa, Dii.

18 Wa nɔsĩ wa dẽekà,
 ní beeo wa ne'ĩ ñana ũe.
 Wi e wà dúnia bòo,
 wi néo i aao ku tɔoleo.

19 N gbé pɔ gào vu, aaiɔ ku,
 gbé pɔ kú tẽenauɔ bɔ gau, aai gulake.
 N m̀se a pɔ fele lán kɔɔ fiiwa,
 ge pɔ kú tɔole guuɔ i bɔle.

20 Ma gbéɔ, à fele gẽ á kpéu,
 í zetaále à ule gĩa yɔɔ
 e aà pɔkũma gẽzɛa.

21 Gwa! Dii b̀ a kúkíi,
 àle mó dúnia gbéɔ tàae wiiné ní musu.
 Tɔole a gbé pɔ wà ní dɛdeɔ ule bo,
 a b̀ ní gbépiɔ auo gupuaue.

27

Isailiɔ suabaa

¹ Gɔɔ bee Dii a ɪada kwāsawa,
mlɛ̀ kònikòni bàwāadeɓi,
ń a fɛnda zɔɔ gbāa pāsio,
i ɪsia kwāsapi de.

² Gɔɔ bee á lesi vɛɛbu ne'ina yá musu.

³ Ma Dii miɔ d̄s̄a,
miɔ ɪkawà gɔɔpii,
miɔ d̄s̄a fáane ń gwāasinao,
ké wasu ɔk̄awào yáie.

⁴ Ma pɔ lí paaázio.
Tó leaa ń lesikaoɔ b̀leu yāa,
d̄s̄ ma ge lelemá
mà tes̄má mí!

⁵ Sema aa ma sí ń ulék̄i ũ,
aai kɛmanɔ na,
ao, aai kɛmanɔ na.

⁶ Gɔɔewa Yakɔbu buiɔ zɪnapɛɛ,
Isailiɔ bɔɔbɔ, aai vuke,
an libɛɔ i li dúniaa.

⁷ Dii ń gbé lá à bui pó ń gbéɔ gbèwae?
Dii ń deɛɛ lá à gbé pó ń deɛɛɔ dèɛwae?

⁸ Dii a yákpalekɛɛnɔ,
i ń yá ń gbaɛ.

A bɔ ń a ɪan pāsio gukpe oi,
i ń séɛ.

⁹ Bee a láka Yakɔbu buiɔ tàaeɔla.
An duunak̄ɛama gben ke:
Aa ń sa'ok̄i gbɛɔ wíwi kélekɛɛ,

mé aali pò wa pè táa ũ
 ní n tulaletikatεakĩio zōzō píi.

10 Wéle bíide gò bezi ũ adoa,
 a de gu pò wà pākpai ũ lán gbáa wáiwaiwa.
 Wekii zuo ì pòbleu, aai wúleu,
 aai a lío suumpa.

11 Tó a gōnao gāga,
 nεεo mo é'ε wa tékaò.
 Wélepideo nòse v̄io,
 a yáí tò an Kεna a ní wēnagwao,
 Lua pò ní ikàsa a sùuukεr̄noo.

12 Goo bee Dii a a pówena gbē
 za Uflata pò a í lí zōeoi
 e à ge pe Egipi zé swawa,
 i á Isailio pεεε dodo.

13 Goo bee wa k̄aae zōo pé,
 gbé pò v̄uaa Asili bùsuuo
 ní gbé pò lala'ò tà Egipi bùsuuo
 aai εa su kúle Diiε Yelusaleũ
 a gbèsísí pò a kua adoa musu.

28

Waiyookεa Eflaiũ bui ní Yelusaleũde-ne

1 Waiyoo wéle pò Eflaiũ bui idεkenao aai íanadãò,
 mεεwia pò kú guzule táae de sísí musu lán
 kíafuawa!

A kefenke gawi lé láa lá lávu ì wolowa.

2 Dii gōsa gbāa v̄i, a mo wélepi wí
 lán lou maa ní gbεo zàa'ian gbāa pò ì pò músikεwa,
 lán lou zàa'ian gbāa pò ì to í daguawa.

3 Wa zōzō wéle pò Eflaiũ bui idεkenapio ì íanadãòwa.

4 A kefenke gawi pó kú guzule táaede sìsiwa lán
 lávuwa
 a kwé lán kaadɔɛn né maà séiawa.
 Tó wa è, wa se zu léu gɔ̀ɔ bló.

5 Gɔ̀ɔ bee Dii Zígɔ̀de aɔ de lán kíafua gawidewa a
 gbé kɔ̀naɔɛ,
 ɔ̀me aɔ dené lán tulu kefenawa.

6 A tó yázedede dɔ̀aa yákpalekenɔ̀ɛ,
 a gbéɔ gba gbãa aa zì yoaa bíibɔ̀leu.

7 Vɛɛ ì sa'onɔ̀ tálaatalaazɔ̀,
 í gbãa ì ānabio pāpāzɛa.
 I gbãa ì ní tálaatalaazɔ̀,
 vɛɛ ì zɔ̀lemá.
 I gbãa ì ní pāpāzɛa,
 aaì tálaatalaabo ní ānabike guu,
 yá ì yamá ní yágɔ̀gɔ̀a guu.

8 Pisi dà ní táabūnuɔ̀la,
 gue fòona vɔ̀o ní gbāsio.

9 Aaì o ma yá musu:

A ye dɔ̀a kewɛɛ yà?

Alɛ weɛɛ ānabike dadawɛɛ yà?

Né dɛɛūnaɔ̀n wá ũa?

10 Asa ì me:

Sá, sà, sá sà,
 ká, kà, ká, kà,
 la yɔ̀ɔ, le yɔ̀ɔ.

11 A yáì tò Dii a yā'o gbépiɔ̀ɛ
 ní buipāle yá pó aale maoo.

12 Asa a òné yāa:

Kámabokii ke! Iampakii ke!

A to gbé pó kpàsaɔ kámabo!

Kási aai swáσε àà yáio.*

13 Ǿ Dii yá dené:

Sá, sà, sá, sà,

ká, kà, ká, kà,

la yoo, le yoo,

ké aa bolele kpaanla, aai wíwi,

bai i ní kú, wi odiemá.

14 A yáì tò à Dii yāma,

á gbélaanikena pó ále kible gbépiowa Yelusaleũ.

15 A mē a kō yāmà ní gao,

a ledoukè ní bedao.

A mē lo, tó músi lígua,

àle pāála, a á leo,

asa ee mé á ulekii ũ,

mofili mé á mikpakii ũ.

16 A yáì tò ma Dii Zigōde ma mē:

Gwa! Mále gbe gbāa dile Siona,

kpé gbè beede mide pó wa ē kpálèò ũ.

Wí a gbé pó lé àà náaike kũ.†

17 Yázede mé ao de kpépi yōba ũ,

mé maakea ao de a gisusugwabo ũ.

Lougbe a ee pó de á ulekii ũpi gbē,

í a da á mikpakia.

18 A kō yāmaa ní gao a mide,

á ledoukea ní bedao a gboo.

Tó músi lígua, àle pāála,

a ōzōwáe.

19 Tó à mò, ali á séle táánōe,

ao pāála lá gu lé do fāane ní gwāasinao.

Gili a gē gbé pó yápi zé dōu.

* 28:12 1Kln 14.21 † 28:16 Sou 118.22-23, Lom 9.33, 10.11, 1Pie

20 Wúlebɔ ke geseũ, a ní pooo,
zwãa kè teeeũ, a kúnlaò.

21 Dii a fεε ní a zío,
lá a kè Pelaziũ gbèsísí saewa,‡
a bɔ ní a dabudabu zío,
lá a kè Gabaõ guzuleuwa. §

22 Asu àɔ de gbélaanikenao ũo,
ké ba pɔ wa dɔwá su nao yáí.
Asa má mà Dii Lua Zígɔde mè
a ze ní á bùsu kaaleao píie.

23 A swákpa ma yá ma,
à laaidɔ yá pɔ mále oéwa.

24 Zɔε Ìɔ kpase kē gɔɔpii yà?
Ìɔ gubi àɔ sapa zesai yà?

25 Tó à tɔɔle dàai,
ì dosiona ba,
ì efo keele,
ì mase tó dɔɔdɔɔ,
ì naa ba a bakli,
ì gbé'a pé kɔɔ lézi.

26 Aà Lua ì dɔaaè,
ì aà da zìpi zéwa súsu.

27 Ìli dosiona gbē ní éngoo,
ìli efo wé suumpa ní zugo gbáoo.
Ì dosiona webɔ ní gongbãanaoε,
ì efo wé suumpa ní ɔoε busebuse.

28 Ì pówena léε, ìli gbē gɔɔpiio.
Baa tó à taa'òwà ní zugo gbáo,
ìli a tí bɔo.

29 Yápi bɔ Dii Lua Zígɔde kíie bɔ,

‡ 28:21 2Sam 5.20 § 28:21 Yoz 10.10-12

aà lɛdama ì bɔ ní saɛ,
aà ònɔ zɔɔ.

29

Yá pɔ a Yelusaleũdeɔ le

¹ Waiyoo Alieli!

Alieli wěle pɔ Davidi zòleu!
I dikpeke wě ní wěo, ále gé.

² N beeo má Alieli da taasiu.
Wa búbuape, wa búbuape,
Alieli i gɔmɛɛ sa'okli kina ũ.

³ Má koe'ɔpooi, mí eyɔ liai,
mí gbà lesí dai.

⁴ Wa ɔnaalewá,
á yá'oa i gɔ dɔ tɔɔleu,
á bɔ i gɔ wíwia bùsuu.

A yá'oa aɔ bɔ téenau lán gengbāgbānawa,
á kli aɔ dɔ bùsutiu kpáikpái.

⁵ N beeo á ibɛɛ dasipio gɔ lán luutēwaɛ,
gbé pāsipio aɔɔ de lán ése úa pɔ íana lé gɛ̀d zéawae.
Yápi a ní le kpóokpoo kándɔɛ.

⁶ Ma Dii Zigɔde má mɔ íadamá
ní loupūnaao ní tɔɔle lualuaao
ní kɔfi zɔɔo ní zàa'íanao
ní zàao ní télɛpio pɔkaalenao.

⁷ Bui dasi pɔ m̀ò lélei Alieliwaɔ gɔ lán nana yáwa,
gbé pɔ m̀ò a bíi gbooi aa koezɔio gɔ lán wépungu'ea
yáwa.

⁸ Lá nɔandɛna ì nana'o à e ále pɔble,
ò ì vu ní nɔanao,
lá imidɛna ì nana'o à e ále imi,

ṣ̄ ì vu yḗḗsai kòlo gagaa,
màa aṵ de ñ bui dasi pò lé mó Siṵna gbewa ñ zìopio.

⁹ Aṵ gé ñ yādiawáo,
àṵ gé ñ yá tṣawáo,
à tó á vṛakε àṵ gé!
A kua bùubuu aṵ gé,
i ke vḗḗ mé lé á deo.
A talaatalaabo aṵ gé,
i ke í gbāa yái no.

¹⁰ Asa Dii kpasa'i zṣṵ dàálaε.

Anabio mé á wé ũ,
ṣ̄ a tò wépio lé gu'e bo.
Gu'enaṵ mé á mi ũ,
ṣ̄ à pòkùàé.

¹¹ Anabikεyāε bee deé yá pò kú taala nanaau ũ píi.
Tó á kpà kyokenawa aà a kyokε, a me á fṣo, asa a
nanaε. ¹² Tó á kpà kyodṵnsaiwa aà a kyokε, a me
á kyó dṣo.

¹³ Ma Dii ma mè bui bee ì sṵmazi
à ma kpela ñ léoε, an sṵ kuao.

Aaì ma sísi gbēnazina yādileawae.*

¹⁴ A yái má εa yāṵnsaεṵ kené,
má ṣ̄nṵdeṵ ṣ̄nṵ midε,
má wεzēnaṵ wεzē suumpa.†

¹⁵ Waiyoo gbé pò aaì yá pò aale yáṵ ulemεε zàzā,

aaì ñ yáṵ ke gusiau aaì me:

Démε lé wá ei?

Démε wá yá dṣi?

¹⁶ Yāfuangbanaṵ!

Ale e oobona de lán gīwae.

* **29:13** Mat 15.8-9, Maa 7.6-7 † **29:14** 1Kln 1.19

Pó pɔ wa bɔ a o a bonaɛ i a booa?
Oo a o a kùunaɛ a yãe d̄soa?‡

17 A ḡɔ yɔɔ ké Libā a ḡɔ bugbe ũ,
mé bugbe a ḡɔ likpe ũ.

18 Gɔɔ bee swādoɔ taalapi yāma,
v̄iāɔ bɔ gusia níiniu aa gu'e.

19 Taasideɔ pɔ a ɛa ke na Diiwa,
wēnadeɔ pɔnake ní Isailiɔ Lua pɔ a kua adoao.

20 Gb̄é pās̄iɔ ḡɛɛ,
gb̄élaanikenaɔ midɛ.

Gb̄é pɔ an mɛ wā ní v̄aiɔ kaale,

21 gb̄é pɔ aaí yādo gb̄éwa,
aaí baikpa yānadeɛ yákpalekek̄i,
aaí yāda yāesaidela ní ɛɛopiɔ.

22 Ayām̄eto Dii pɔ Ablahaŭ b̄ò yãe bee ò Yakɔbu buiɔ
musu:

Wí a Yakɔbu buiɔ k̄u lɔ,
an ḡɛɛ a ḡɔ kpá ní w̄éi lɔ.

23 Tó an buiɔ ma yākea ní guu è,
aaɔ d̄s̄ ké ma kua adoa. §

Aa ma d̄s̄ Yakɔbu Lua pɔ a kua adoa ũ,
an mɛ i kuke ma Isailiɔ Lua aɛ.

24 Gb̄é pɔ an n̄ɔse liaaɔ ðn̄ok̄u,
yákk̄ut̄ekanaɔ lɛdama ma.

30

Yá pɔ a bui swágbāadeɔ le

1 Ma Dii ma m̄è:
Waiyoo né swágbāadeɔ!

‡ 29:16 Isa 45.9 § 29:23 Mat 6.9

Aaĩ yá pó ma lé kú a guuoᵛ yá,
 aaĩ kō yāma ní gbéᵛ,
 ma Nisinali dōaanéᵛ,
 aaĩ duuna káfi duunaa.

² Aaĩ fεε gé Egipi, aali lezaao,
 aaĩ na Falaᵛzi ní m̄sina ũ,
 aaĩ mikpa Egipi uenai.

³ Kási naa Falaᵛzi a widawá,
 mikpaa Egipi uenai a á tó ᵛkpa.

⁴ Baa ké á gbāadeᵛ ku Zoã,
 mé á zinaᵛ kà Anesi,

⁵ wí a ní kú nípii bui àisaipi yái,
 aa dᵛnle ge káfi e weo,
 sema wí ní tó íio.

⁶ Negeve nòbᵛᵛ yá.

Wàle guwaiwai pó yá'la ní taasio ví baa ví,
 nòᵛmusu saᵛ ní nòᵛmusu daᵛ
 ní sògbalaᵛ ní mlè pāsinaᵛ di weε.

Zàa'inaᵛ ní àizeεᵛ sésea,
 yiongoᵛ lé kᵛᵛ é'ε ní ní pᵛmaaᵛ,
 aale geᵛᵛ bui àisaipioᵛne.

⁷ Aale geᵛᵛ Egipi pó an dᵛnle gia
 lán lé'iana gbawae.

A yái tò mi oè, Ilenᵛᵛᵛ zᵛᵛ pᵛewonsai!

⁸ Dii mè mà gé yápi kéné láu ge pó pεpεenawa,
 io dené gᵛᵛᵛ pó lé mópi seela ũ gᵛᵛᵛpii.

⁹ Buipíá luaεwenaᵛne,
 né sásāaᵛne,

aaliᵛ ye swásεa Dii ikoyāizio.

¹⁰ Aaĩ o gu'enaᵛne
 aasu gu'e aai a yá'oné lo,

aaĩ o ãnabiɔne
 aasu yázeɗe mané ɓo.

Aaĩ me: A yá nana owɛɛ,
 à ãnabikɛyã'òwɛɛ kpaanla.

¹¹ A ké zépiwa, à pã yãmaaa,
 à Isailiɔ Lua pó a kua adoa gáwɛɛ zéu.

Ayãmeɗo Isailiɔ Lua pó a kua adoa yáɛ bee ò:

¹² Lá a gi yápi mai,
 a gbéɔ ɓóɔ'imia náaikè,
 mé a ze ní kōnio,

¹³ Ayãmeɗo duunapi aɔ deé
 lán gĩ lesi paaa kóɔɔa pó a kwé kpóokpoo
 kándowa.

¹⁴ A wíwi kélékɛɛ
 lán lo pó oobona gotòwàwa.
 Wa a kaso e a guu
 ké à ká tésibɔ ge idábɔ ũo.

¹⁵ Dii Isailiɔ Lua pó a kua adoa yáɛ bee ò:
 Zōlea tɛɛɛ ní sōdaadoũo mé a á ɓɔ,
 laaikpalea niɛniɛ mé á gbãa ũ,
 ɔ̃ i weio.

¹⁶ A mè: Beewa no!
 Wá di sós kɛɛ wà bàalɛɛ!
 A yá bee yáí á bàalei síana.
 A mè: Wá di sō wãa kɛɛ!
 A yá bee yáí á gbèselɛnaɔ wãa.

¹⁷ Tó á gbɛɔn òaa sɔɔɔ ní gbé mendo wɛpà,
 á tílɛɛ.
 Tó gbɛɔn sɔɔɛ sa,
 á lékōwa píiɛ.
 A gbé pó gòɔ iɔ ze

lán lí pọ́ péle gbẹ́ musuwa,
lán dàlapoo pọ́ kú sìsì musuwa.

¹⁸ Kási Dii lé á dá à e maakeé,
i fele à á wēnagwa,
asa Dii Lua ì yāke a zéwae.
Báaaden gbé pọ́ sáa Diizi ũ.

Dii a a gbé suaba

¹⁹ A Sionade,
á gbé pọ́ á kú Yelusaleũ,
á ɔ̀bɔ bau bɔ.
Tó Dii á ɔ̀bɔ mà, a gbēkekeé,
tó à á wii mà, a wewá.

²⁰ Baa tó Dii taasi dàé á ble ũ,
mé à á dá wétēau á imia ũ,
á yādanede aɔ uleaé bɔ,
á wesiaále.

²¹ Tó a pāale ɔ̀plaa oi ge zee oin nò,
á swále yáwa á kpe à ma,
wàle me: Zén ke, aɔ beu.

²² I gbasa á táa pọ́ wà ánuusu lèwàɔ
ní a pọ́ pọ́ wà vua lèwàɔ ɔ̀kpa,
í ɔ̀zɔi lán bɔbɔwa,
í o pọ́pɔne: A géi!

²³ A á gba lou pọ́ pọ́ ále tó bua yái,
tɔ̀le a blekeé maamaa zitiũ.
Gɔɔ bee á pɔ̀tuɔɔ sē ble dádákekii yàasau.

²⁴ Zu ní zàa'ina pọ́ aale bua zikε
sēla búuna ní tàaa wisideo ble,
wa kálené ní péluo ge saa.

²⁵ Gbé dede a dasidasi gɔɔ,
tó pọ́ lesí pọ́ wa bò kwē,

swa pɔ́ a í lí z̄ɔ̄eɔ aɔ ku
gb̄ɛ̄s̄is̄iɔ́ n̄ s̄is̄ī l̄ɛ̄s̄iɔ́ musu pii.

²⁶ Tó Dii a gb̄é̄ɔ gū'iaɔ k̄èk̄en̄é,
mé à n̄ gb̄āgb̄ā n̄ 'ia pɔ́ a kp̄án̄zio,
m̄ɔvua í aɔ gb̄āa lán 'iat̄ē gupuawa,
'iat̄ē gupua a k̄áfi l̄ɛɛ soplá lán gɔɔ soplá gupuawa.

²⁷ Dii b̄ò z̄àz̄ā,
àl̄ɛ m̄ó luab̄esianau,
àl̄ɛ p̄ɔb̄ɔ a níu,
aà l̄ébaa l̄é lua n̄ kp̄ēn̄eɔ,
aà l̄éna d̄ɛ t̄é p̄ɔkaal̄ena ũ.

²⁸ Aà l̄é'iana d̄ɛ lán swa paa í
pɔ́ k̄à n̄ n̄ɔɛ ís̄ɔwa.

Al̄ɛ buiɔ bobo n̄ t̄ēm̄eɔ à n̄ b̄ād̄ɛ,
àl̄ɛ à̄as̄ina k̄án̄ɛ à n̄ s̄ás̄ā.

²⁹ Ap̄iɔ s̄ō áɔ lesi,
lá ál̄ɛ dik̄p̄ɛk̄ɛ Diiɛ gw̄āas̄inawae,
á pɔ́ a k̄e na,
lá ál̄ɛ Dii gb̄ɛ̄s̄is̄ik̄ū n̄ kul̄ɛp̄eao
ál̄ɛ ḡé Isailiɔ gb̄esi k̄íiwa.

³⁰ Dii a to gb̄é̄ɔ a b̄ɔ gawide ma,
a to aa a ɔ pɔ́ looan̄la e.
Al̄ɛ pila n̄ p̄ɔk̄ūma z̄ɔɔɔ n̄ t̄élep̄iɔ p̄ɔkaal̄enaɔ
n̄ lou kw̄eao n̄ z̄àa'ianaɔ n̄ lough̄eɔ.

³¹ Dii b̄ɔ a gili ḡē Asiliɔgu,
a n̄ wíwi n̄ a gopanaɔ.

³² A n̄ l̄é dodo n̄ go pɔ́ a d̄il̄en̄éɔ
n̄ ḡāa ɔo n̄ m̄ɔɔna ɔo s̄ānu.

A z̄ikaín̄ɔ ɔzesai.

³³ A d̄àaa t̄ɛk̄à à ḡèḡē an k̄ia pɔ́ ũ,
t̄épi k̄ák̄īi ɛ z̄à a yàasa mé yàa m̄òwà.

Iatēgbō tésēa a bō Dii léu a lé'iana ũ, i kŭwà.

31

Waiyoo gbé pó aa sōkpàlè Egipiṣiṣi

¹ Waiyoo gbé pó aai gé dōnlè wēlèi Egipi,
 aai gbāa'e ní sōwà,
 aai ní zikasōgo dasiṣ náaike
 ní ní sōde pó lé vīṣ.

Aali wépe Isailiṣ Lua pó a kua adoawao,
 aali Dii kŭi wēlèo.

² Kási aàpi sō a zika'ōnṣ vī,
 i yáyiamá, mé ìli lèlilèo.

A fèlè gbēvāiṣwa
 ní gbé pó aai dō vāikenapiṣo.

³ Egipiṣá Lua no, gbēnazinaṣne!
 An sōṣá Lua Nisina no, pó audeṣne!

Tó Dii ṣ lōónla,
 an dōnlèdèṣ gēmbolè,
 gbé pó aalè dónlèṣ lélè,
 aa midè sānu nípii.

⁴ Dii yáè bee òmèè à mè:

Tó nòṣmusu lé hēèkè a pòbleawa,
 mé wà pòdānaṣ kàaaaàzi dasi,
 lá an wiidṣawà vīa a aà kŭo,
 mé an zṣa a aà kādèṣ,
 màa Dii Zigōde a pila zikai
 Siṣna gbèwa ní a sīsīṣnaṣ.

⁵ Lá bā Ìṣ gí ní a néṣ,
 màa Dii a gí ní Yelusaleṣo.
 A giṣ, a aà suaba,
 a maaàla, a aà bṣ.

6 Isailio, à ea ze ní Lua pó a bo àà yáú pāsípāsio sa.
 7 Asa gɔɔ bee á baade a gí táa pó a pĩ aziaε ní ánusuo
 ní vuaozi.
 8 Wa Asilio kwé ní fēndao,
 i κε gbēnazina no.
 Fēnda pó de gōε pó ũo mé a ní dede.
 Aa wí ní bao fēndapi lézi,
 wi zɔzida ní èwaasoone.
 9 Via a ní kía kú à gɔɔgɔɔbo,
 iwāa a ká ní dɔaanaɔ pɔa,
 aai ní dàlapoo to daa we.
 Dii mé yápi ò.
 Aà té dɔ Sibna,
 aà kina ku Yelusaleũ.

32

Kia maa kpala

1 Gwa! Kíae a kpalable ní yázedeo,
 aà iwao kible a zéwa.
 2 An baade aɔ de ulékii ũ zàa'ianaε,
 aɔ de mikpakii ũ lou zá,
 aɔ de swa ide ũ gbáau,
 aɔ de gbεsi zɔɔ uede ũ gugiiu.
 3 Wεbiibiinaɔ wé a ké sa,
 swákpanaɔ yāma.
 4 Nɔnwāadeɔ ɔnɔkū aa yá dɔ,
 bebedeɔ yá'o sa káukau iwesasai.
 5 Wa me sɔũε beεede bo,
 wa me kōnideε gbēmaa bo.
 6 Asa sɔũ ì yāfaasai o,
 aà làasoo ìɔ ku yāvāiwa.
 Ili zíkε Lua yáwao,

ì Dii seela bɛ̀ɛ kené.
 I nɔandɛnaɔ to gii,
 ì imidɛnaɔ to isai.
 7 Kɔ̀nide yákeɔ vâi,
 ì vâikpaaí n̄ taasideɔ
 à n̄ ò̀kpa n̄ mɔafilio,
 i wɛ̀nadepiɔ yá málené.
 8 Bɛɛɛde ì yázede yá,
 yá bɛɛɛde ɔ̀ ì zedò.

9 A nɔɛ namablenɔ,
 à fɛle swădɔmazi,
 á nɔɛ pɔ́ á kú niɛniɛɔ,
 à ma yãma.

10 A nɔɛ pɔ́ á kú niɛniɛɔ
 á gɔ́ n̄ bílio zii maa'i,
 asa vɛ̀ekɔzɔzɔa aɔ kuo,
 ésekɛkɛa a keo.

11 A nɔɛ pɔ́ ále namableɔ,
 à lualua n̄ s̄̀deedeo.
 A nɔɛ pɔ́ á kú niɛniɛɔ,
 à kpakpanaga.

A á pɔ́ɔ wolowá pii,
 í zwànkasaɔ dɔ́ á pi.

12 A ázia gbɛ̀gbɛ̀, í búbuape
 á bua maɔ́ n̄ á vɛ̀ɛ ne'inaɔ yáí.

13 A ɔ̀ɔɔ ma gbɛ̀ɔ̀ bùsu yáí,
 asa leaa n̄ lesikaoo b̀̀leu.
 A ɔ̀ɔɔ á ua pɔ̀nadeɔ
 n̄ á wéle naɛ beeo yáí.

14 Kibe a gɔ́ da pã,
 wéle súude a gɔ́ bezia ũ.

A sìsì gudṣakii aṵ da wáiwai gṵṵpii
 zàa'inaṵ pṵnakεkii ũε,
 pṵṵ dádákεkii ũ,

¹⁵ e Lua àṵ gé a Nisina pisiwá bṵa za musu,
 gbáa i gbasá gṵ gutaaede ũ,
 gutaaede sṵ dào ũ.

¹⁶ Yázεde a kible gbáapiu,
 maakεa aṵ ku gutaaedepiu.

¹⁷ Yázεdepi a aafia iné,
 maakεa gbε aṵ de kua dṵdṵa ní sṵdaadoũo ũ gṵṵpii.

¹⁸ Ma gbéṵ aṵ ku ua aafiadeu,
 an bε aṵ niε,
 aa kámabou nama guu.

¹⁹ Baa tó loughε likpε òṵkpà,
 mé wà wéle dεεlεmpà wa dàaí,

²⁰ áṵ de pṵnadeṵ ũ,
 áṵ pṵtṵtṵ swa pṵi saε,
 á zuṵ ní á zàa'inaṵ dεεpookii e.

33

Yelusaleũ suabaa yá

¹ Waiyoo gbé'òṵkpana,
 n gbé pṵ wi n òṵkpa yāao!
 Waiyoo zibṵnkpεde,
 n gbé pṵ wi bṵ n kpε yāao!
 Tó n gbé òṵkpà ní làa,
 wa n òṵkpa sṵε.

Tó n bṵ gbéṵ kpε ní làa,
 wa bṵ n kpε sṵε.

² Dii, wá wegwa, wále sṵanzi.
 Nyṵ dṵwále lá gu lé dṵ,

ní wá suaba wá taasikεγω.

³Tó n kolokèkε, wí lékōwae
tó n fελε, buiɔ ì fáaaε.

⁴Wa léle ní pówwa
lá kwaɔ ì léle buapówwawa,
wa ní pów símá
lá kwasutēɔ ì kenéwa.

⁵Dii sáa kuo, asa a ku musu,
a to yázede ní maakεao li Siɔnaa.

⁶Dii aɔ de ní zímpεle ũ gɔɔ bee,
aafia ní ŋɔɔ ní dɔao aɔ diε.
Viakεa Diiε mé ì mó ní àizεεpio.

⁷Gwa! Gōsa gbāaɔ wiidɔ gāaε,
gbé pɔ wà ní zí awakpaipiɔ lé ɔɔɔ wēnanno.

⁸Zεdaɔ lé sé ɔɔ,
gbēε lé gu baa ví ɔɔ,
lɛdoũ ku ɔɔ, wàε saka seelaɔɔ,
wa kō bεεε dō ɔɔ.

⁹Bùsu lé wēnakε, à gò zeesai,
Libā gò ní wío, à mùakù.
Salɔna guzule gò lán gbáawa,
Basana ní Kaamelio gò gii.

¹⁰Ma Dii ma mē má fεle sa,
má a gbāa ɔɔné, mí ɔɔɔ.

¹¹A nɔsí sēpisa ũ,
a neĩ sē giina ũ,
ma pɔɔa ma níu de té pɔ a kúwá ũε.

¹²Gbépiɔ tékū aa gɔ túfu ũ
lán kàεε zōzōa pɔ wà tesōwàwa.

¹³A gbé pɔ á kú zāzāɔ,

à yá pó má kè ma,
 á gbé pó á kú káiɔ,
 àɔ ma gɔsake dɔ.

14 Gili gè Siona duunkenaɔgu,
 luayādansaipio lé kpakpanaga.
 Wá déme a fɔ àɔ kú ní té pɔkaalenaoui?
 Wá déme a fɔ àɔ kú ní té gasaipioi?

15 Gbé pó ì yáke a zéwa,
 mé ì yámaa o,
 a za gběble'aigu,
 mé ì ɔɔle gbagusae yáú,
 ìli swáse gbědeyáio,
 mé ìliɔ ye à wesi vailéo.

16 Ɔme aɔ ku aafia musu,
 aà ulekii aɔ gbāa gbèsɔɔu.
 Ali pɔblea e we,
 mé í a késāwàò.

17 Nyɔ wesi kía kefenkele,
 níyɔ bùsu e káaa yàasa.

18 Nyɔ làsooke gili pó kè yāawa n sɔ guu, ní me:
 Naokena ku máe la?
 Ɔsina ku máe la?
 Gbé pó ì dɔ nao ku máe la?

19 Nyɔ gbé pó aai yā'o ní ɔɔpio e bo,
 níyɔ gbé pó nili ní buiyā maopio yā'o ma bo,
 bui zilo pó ní ní yá gbadɔpio.

20 Siona pó wí dikpekeu gwa,
 wesi Yelusaleũle,
 a ku aafia zwāakpe pó wa sɔòò ũ.
 Wa a lipelɔ wúle bauo,
 mé a bae a kéò.

21 Wekii Dii a a zɔɔke ɔɔwɛɛ,
gu pɔ swadaɔ n swa'ɔnaɔ diu.
Gó'ilenɔ taa'o ípiaɔ,
baa a zɔɔ a bua swapiɔwao.

22 Asa Dii mé wá Dɔaana ũ,
Dii mé wá Gbãade ũ,
Dii mé wá Kíá ũ,
õme a wá suaba.

23 N zwãakpe baɔ pòlo dègedegɛ,
n kɔkũliɔ pélea gbãa ɔɔ,
a zwãa dɔaɔ.
Bee gbɛa ɔ wa zĩ ài zɔɔ biilekɔɛ,
baa ɛɛɔ pɔ séle maamaa.

24 Gbɛ́ pɔ kú wee a me ále gyãkeɔ,
wélepideɔ duuna kèma.

34

Yákpalekea n dúniao Edɔũ

1 Bui n buio à sɔ kái à yãma,
bùsu píi gbéɔ à swákpa,
dúnia n gbé pɔ kú a guuɔ à yãma,
tɔɔle n pɔ pɔ bɔlewàɔ píi.

2 Asa Dii pɔ pà bui píizi,
à fɛ́ n n zígɔɔ.
A n dedɛ, i n míɔnzɔ.

3 Wa gbé pɔ wà n dedɛɔ kóle,
gbèsísiɔ n au mi, an gɛɔ gĩdɔ.

4 Saanaɔ yɔ musu píi,
luabe a koo lán pɛwa,
musupɔɔ wolo lán vɛɛlaɔwa,
aa kwɛ lán kaadɔɛnlaɔwa.

5 Dii fɛnda gà n auo musu.

Gwa! Ale su Eɔɔwa yákpalekei,*
àle mó pilai gbé pò àle ní míɔnzɔpiɔwa.

⁶ Dii fɛnda tà ní ble ní são auo,
sãsa gòle nísi ìwà,
asa Dii sa'oa ví Bɔzela,
aà pò kòlokpakpaa dasi Eɔɔ.

⁷ An zùsɛɛ ní ní zuswanaɔ kwéɛnɔ sãnu
ní ní gbãadeɔ pii,
an bùsu i ga ní auo,
nísi i i ní tɔɔlewa.

⁸ Asa Dii tɔsimagɔɔɛ,
aà ìadama wèè yásia ní Siɔnao yáí.

⁹ Eɔɔ swaɔ li kɔtaa ù,
a bùsuti a li ìatɛgbɔ ù,
an bùsu i gɔ lán kɔtaa téwa.

¹⁰ Aɔ gaa vío fáane ní gwãasinao,
a súle aɔ dɔ gɔɔpii.†
Wè ní wèo aɔ da wáiwaiɛ,
gbèe a a baa ví ɔo.

¹¹ Gáɔ ní kpɔɔ'ilenɔ ke ní kúkíi ù,
koohũhũnaɔ ní gbagbaaɔ sakpɛda we.
Dii a guyɔɔ poowà, i gɔ da pã,
a gwa ní gɛsusugwabao, i gɔ gii.

¹² Kíá buiɔ ku wà ní kpá kpalau ɔo,
an dɔanaɔ gèle mío.

¹³ Kàleɔ ní leaaɔ kúle ní kpé gbãaɔwa,
lesikao ní gàgaaɔ a da ní zegikíiɔla.
Aɔ de gbèghbonaɔ tòo ù, kooɔ be ù.

¹⁴ Awalewanaɔ ní maiɔ kpaaũ we,
táaɔ fɔkpakpakɔwa,
babayɔɔ zòlekíi eu, aɔ káɛu.

* **34:5** Isa 63.1, Mal 1.4 † **34:10** Zia 14.11, 19.3

15 Bāso a sakpe da we à gbedau,
a nepipi, i ní káaa a zíε.
Yāamusuɔ kō nɔnɔaaɔ,
sa ɔ te a nai.

16 A wεεε Dii taala guu,
à a kyoke,
an kee a kēsāo,
a dae a kua a sawao,
asa aà lé mé ò,
aà Nisina mé a ní káaa.
17 Ɔme ní baa kpámá,
à ɔdò ní baadeε a kúkiwa.
A gō ní pó ũ gɔɔpii,
aaɔ ka a guu wē ní wēo.

35

Gbé pó Lua ní suabàɔ kua zia

1 Gbáa ní gugiiɔ a pɔnake,
guwaiwai a yáabɔ,
kpaɔ a bɔεu.
2 A vuke ní pɔna zɔɔo, a gulake.
Libā gawi a gōè,
Kaameli ní Salɔnao maa a pisiwà,
wi Dii wá Lua gawi ní a zɔɔkeo e.
3 A á gāsí pó gō dɔázio zu,
à á gbá pó gō tèeeɔ sé.*
4 A o gbé pó an ká gàɔne:
A sɔdile, ásu to vía á kūo.
A gwa! A Lua lé mó tsiyé,
àε mó fiaboiné, i á suaba.
5 Víáɔ wé a ké,

---

* 35:3 Ebe 12.12

swãdoɔ swá a wě,

⁶ εεɔ vívǐ lán banawa,
lénanaalɛadeɔ gulakɛ,†
asa gbáa a pūna ní ío,
gugii a li swa ũ.

⁷ Tɔɔlɛ wãa a li íkalɛkii ũ,
gugii a gǔ nibɔna ũ.

Gbɛgbonaɔ kálɛkii a vó ní wáao ní swamɔeɔ bɔlɛ.

⁸ Wa zɛda bɔ we,
wa mɛ zépiɛ zé pó a kua adoa.

Gbàlɛnaɔ sɛo,
sɔũ a bebɛ kpa a ãao,
zépi aɔ dɛ a sɛnaɔ pó ũɛ ní t̃ɛɛ.

⁹ Nɔɔmusu aɔ ku weo, wàie a s̃io,
wa wesi wàilɛ weo.

Gbɛ́ pó Lua ní suabàɔ mé aao bɛ we,

¹⁰ gbɛ́ pó Dii ní bópiɔ ɛa su,
aa gɛ̃ Siɔna ní kúkuakɛao,
pɔna láasai kú ní musu,
pɔna ní yaalɔ gɛ́ñzi,
pɔsia ní wɛnao gɛ́zɛa.

36

Asilɔ kía viadadaa Yelusaleũdeɔzi (2Kia 18.13-27, 2Lad 32.1-19)

¹ Kí Ezekia kpalablea wè gɛo m̀ndosaide guu
Asilɔ kí Senakelibu m̀ lèlɛ Yuda wéle bíideɔwa,
a s̃í píi. ² Ǿ à a z̃ig̃ɔɔ gbɛ́z̃ɔɔ z̃í, à b̀ Lakisi à gè
Yelusaleũ kí Ezekia lè ní z̃ig̃ɔɔ dasidasi. A zè íkalɛkii
pó kú musu saɛ, pɔpinaɔ bua zéu. ³ Kibɛ ziia Ilikia
né Eliakiũ ní aà lakɛna Sebenao ní aà kpàwakɛna

† 35:6 Mat 11.5

Asafa né Yoao bò gè àà kíi. ⁴ Ǿ gbězǿpi òné: A ge o Ezekiaε, Asilio kía zǿ mé lé àà la, bó àε a náaike màai? ⁵ A mè á zǿgbasεlea dǿ mé á gbāa. Yāpā giie. Dé àε a náaike, ǿ àε bǿ aà yá kpei? ⁶ Egipiǿ kía pǿ àε a náaike gwa. A de lán feelipan wíwiawae. Gbé pǿ gbāa'èwà, ì aà zǿ a ǿue.* ⁷ Tó á òmεε Dii á Lua náai áε ke, aà gulesǿ rí aà gbagbakǿ Ezekia gbòoo lò? A ò Yelusaleũdeǿ rí Yudaǿne pii aa mǿ kúε gbagbakǿ ae Yelusaleũ la. ⁸ Aà ledouke rí ma dii Asilio kiao, mí aà gba sǿ mèn òaa kwi, tó a gbé vǿ aa diè kpe. ⁹ Lá àε Egipi zǿkasǿǿ rí sǿdeǿ náaike, kpelewa a fǿ zezǿ baa ma dii zǿgǿ gǿli pǿ kèsǿnǿ doei? ¹⁰ Ale e ma dii mò lélei guε beewa à a dúuzǿ Dii lé sai yà? Dii mé òè aà léle bǿsuε beewa, i a dúuzǿ.

¹¹ Ǿ Eliakiũ rí Sebenao rí Yoao ò zǿgǿ gbězǿpie: Yā'o wǿpiǿ n zǿblenǿne rí Sili yáo, asa wi maε. Nsu yā'owεε rí Ebelu yáo, ké gbé pǿ kú bíiwaǿ mao. ¹² Gbězǿpi wémá à mè: Ma dii i ma zǿ mà yǿpi òé rí á diio átεε, rí gbé pǿ zǿlea bíiwaǿneε lǿ, asa aa rǿzia bíikpe pǿ aa kè ble, aa rǿzia osoo mi lááwae. ¹³ Ǿ gbězǿpi fεle pǿna rí Ebelu yáo à mè: A Asilio kía zǿ yāma! ¹⁴ Kipi mè ásu to Ezekia á sásǿ, asa a fǿ á bǿ a ǿziǿ. ¹⁵ Ezekia mè Dii a á bǿ, a á wéλεε bee kpa Asilio kíawao. Ásu Ezekiapi yāma à Dii náaike yǿpi musuo. ¹⁶ Ásu Ezekia yāmao. Asilio kía mè à ledoukeano, à mikpawa, á baade i azǿ vεεbe rí azǿ kaadǿembεo ble, i azǿ bia'i mi, ¹⁷ e àò mǿ á sélei à táano bǿsu pǿle pǿ de lá á pǿwau. Pǿwena rí vεε nao pǿlawà, pεε rí vεεbuo diuε. ¹⁸ Ezekia mè Dii a á bǿ. Ásu weio, ásu to à á sásǿ. Buipǿleǿ táae è gǿ Asilio

* 36:6 Eze 29.6

kíae àà ní bùsu símáe? ¹⁹ Amata ní Aapadaeο táαο gè máe? Sefavaiũ táαο gè má ni? Samali táαο è gĩè ní ní wéíeoe? ²⁰ Bùsu beeο pii, an kpele táα mé f̄̀ gĩè ní a bùsuoi? Kpelewa Dii a f̄̀ gĩè ní Yelusaleũioi?

²¹ Gb̄́eο níle kílikili, aai yāwewào, asa an kía òné aasu yázāsìwàeο. ²² Ǿ kibε zìia Ilikia né Eliakiũ ní àà lakēna Sebenao ní Asafa né Yoa àà kpàwakεnao èa sù Ezekiapiwa ní ní pòkasaο kékēa, aa zīḡ̄o gb̄́z̄̄o yá dàu aa sìuè.

37

Ezekia wabikεa Diiwa (2Kia 19.1-19)

¹ Ké kí Ezekia yápi mà, à a ula ga kè à zwànkasa kàkaala, Ǿ à gè Dii ua. ² A a be zìia Eliakiũ ní a lakēna Sebenao ní sa'onkiaο zì ānabi Isaia, Amοzu néwa, zwànkasaο kàkaañla. ³ Aa òè: Ezekia mè yá gĩ gb̄́e, wà wá dá taasiu, wà wá lele, wà widàdawá. Wa ḡ̀ lán nε pó a né kà b̄̀a mé ȳ́εε ku a f̄̀ iowa. ⁴ Asilio kí a zīḡ̄o gb̄́z̄̄o zì, à mò Lua b̄́e lánikè. Dii n Lua yápi mà, a àà lele yápi oa yáia, wá d̄̀o. Wabikεwà wá gb̄́ k̄̀na pó wa ḡ̀nε.

⁵ Ké kí Ezekia zìnapiο gè Isaia lè màa, ⁶ a òné: A gε o á diie, Dii mè asu to vía a kũ Asilio kía ìwaο d̄̀εaanο yá pó a màpi yáio. ⁷ A ma! Tó Asilio kía baοe mà, Dii a to làasoo ḡ́aàgu, i ta a bùsuu. Dii i to wà àà de ní f̄̀ndao we.

⁸ Ké zīḡ̄o gb̄́z̄̄o mà Asilio kía f̄̀le Lakisi, à èa tà à àà lè, àle zika ní Libenadeο. ⁹ Asilio kía mà Etiopio kí Tilaka lé mó zikaianο, Ǿ à èa zinaο gb̄́e Ezekiawa à mè: ¹⁰ A o Yudaο kí Ezekiaε, dii pó àle a náaike

à gbàsa m̀̀ è á Yelusaleũ nameε ma ɔzi, asu to aà a sàsão. ¹¹ I ma lá Asili kía ɔ k̀̀ è bùsuɔne à ní k̀̀ è k̀̀ è k̀̀ è k̀̀ è k̀̀ è p̀̀ iio lé? A mé a b̀̀ ɔ adoa? ¹² Bui p̀̀ ɔ ma dezi ɔ k̀̀ àale, Gozã ní Halanao ní Lezeɔ fio ní Edeni p̀̀ ɔ k̀̀ ɔ Telasaɔ, an táa ɔ ní b̀̀ ɔe? ¹³ Amata kía k̀̀ ɔ máí? Aapadaε kía k̀̀ ɔ máe? Sefavaiũ ge Ena ge Iva kía ɔ ku máí?

¹⁴ Zinapi ɔ lá kpà Ezekiawa. Ké à a kyokè, à g̀̀ è Dii kpéu, a p̀̀ ɔ aà aε, ¹⁵ à wabikèwà à m̀̀ è: ¹⁶ Dii Zig̀̀ ɔ de Isaili ɔ Lua p̀̀ ɔ k̀̀ ɔ malaika g̀̀ àstade ɔ zãngu, * m̀̀ me ní Lua ù bùsu p̀̀ ɔ k̀̀ ɔ dúnia guu p̀̀ iie. M̀̀ me n musu k̀̀ è ní t̀̀ ɔle. ¹⁷ Swákpa n̄ yãma, Dii. Wéε n̄ gugwa, Dii. Dóεa ní Lua b̀̀ éε lékpāsã p̀̀ ɔ Senakelibu k̀̀ è ma fá! ¹⁸ Sianaε Dii, Asili kía ɔ buipi ɔ k̀̀ àale p̀̀ i, an bùsu ɔ g̀̀ è bezia ù. ¹⁹ Aa ní dii ɔ k̀̀ àteu aa ní kpa, asa aa de Lua ù, p̀̀ ɔ p̀̀ ɔ gbēnazina k̀̀ è ní lío ní gbεɔne. ²⁰ Dii wá Lua, wá b̀̀ ɔ aà ɔzi, bui p̀̀ ɔ k̀̀ ɔ dúnia guu p̀̀ i ɔ d̀̀ ɔ k̀̀ è n̄ Dii, m̀̀ me ní Lua ù ndo.

Senakelibu gaa
(2Kia 19.20-37)

²¹ ɔ Amɔzu né Isaia lékpāsákè Ezekiaε à m̀̀ è: Dii Isaili ɔ Lua m̀̀ è a wabi p̀̀ ɔ ní k̀̀ è Asili ɔ k̀̀ ɔ Senakelibu yá musu mà, ²² à àsie bee ò aà musu:

Siona wéle lé sakangu,
àle n̄ láanike n̄ kpe.

Gbēε i zible Yelusaleũpiwa yãao,

ɔ àle a mi dada a g̀̀ au.

²³ Dé n̄ d̀̀ ɔwà ní s̀̀ s̀ i?

Dé n̄ kãaè n̄ n̄ mi dàè íai?

Isaili ɔ Lua p̀̀ ɔ a kua adoa ní k̀̀ è.

²⁴ N̄ dà n̄ ìwaɔne aa Dii s̀̀ s̀ ,

* **37:16** B̄ ɔa 25.22

n mè n dede sìsìᵇ musu ní n zikasõgo dasio
e Libã bùsu gbèsìsì misonau.

N seᵇe lí gbãᵇ zᵇzᵇ,
n pēli zᵇᵇ kwè,
n ka a léwa musu e a likpε sisiu.

²⁵ N lᵇᵇ yᵇ buipāleᵇ bùsuu,
n a imì,
n kèε Egipi swaᵇ í bà.

²⁶ Ké ma Dii má dīle màa za zi,
ni mao lé?
Ma zεᵇ à gègè, ᵇ má tò à kè.

Má tò n ní wéle bíideᵇ kwè wīliū,
aa gᵇᵇ daaia.

²⁷ Wélepideᵇ gbãa kèsã,
aa gᵇᵇ suuu, wí ní kú.
Aa ᵇe lán sēsaowa,
lán sēla bᵇᵇwa,
lán sē pᵇᵇ bᵇle kpéwa à gága gᵇᵇwa.

²⁸ Má n kúkii dᵇ,
má n γεa ní n suao dᵇ,
má n pᵇpaamazi dᵇ.

²⁹ N pᵇ pāmazi,
n kàamai pᵇ ní vī yá gè ma swáú.
Má bakanε n níu,
má àasina kanε n léue,
má tó ñ εa tá ní zé pᵇ n mᵇᵇo.

³⁰ Ezekia, yáε beeᵇ ᵇεne seela ũ.
A pᵇzã ble ble wēa,
zii lᵇ í ble we.
Zii kee sa à pᵇtᵇ í pᵇkeke,
à vēeli pépe í a be ble.

³¹ Yuda kᵇna pᵇᵇ bᵇᵇ zina a εa péle tíu,

an né iò kpa musu.

³² Asa gbé kōnao bɔ Yelusaleŭ,
Siona gbèsisidepiò gɔ̃.

Ma Dii Zigɔ̃de ma ãia mé a bee ke.

³³ Ayãmeto ma yáε bee ò Asiliò kía musu:

A gẽ wéλεε beeuo,

a kazuuo,

a a sèngbao dɔ̀èo,

a koezɔ̃i à gbà lesí daio.

³⁴ A εa tá ní zé pò à m̀òooε,

a gẽ wéλεpiuo.

Ma Dii máme má ò.

³⁵ Má gí ní wéλεpio,

má a suaba mazía yáí

ní ma z̀bblena Davidi yáío.

³⁶ Ǿ Dii Malaika b̀ò gè Asiliò b̀òou, à gbéɔ̀ d̀ède

̀aaasɔ̀sɔ̀o lee ̀aa do g̀eosai (185.000). Ké aa f̀ele kɔ̀ɔ,

aa g̀eo e kálea gupiiu. ³⁷ Ǿ Asiliò kí Senakelibu f̀ele

a b̀òopiu, à èa tà Niniva, a ku we. ³⁸ Gɔ̀ɔ pò a kúlea

a t́aa Nisoki kpéu, aà néo Adameleki ní Salezeεo aà

dè ní f̀ëndao, ɔ̃ aa bàasi tà Alalata bùsuu. Ǿ aà né

Esaadɔ̃ z̀̀le aà gb̃eu.

38

Ezekia gyákεa

(2Kia 20.1-11, 2Lad 32.24-26)

¹ Bee gb̃ea Ezekia gyákè à kà gaa, ɔ̃ ãnabi Isaia

Amɔ̀zu né gè aà lè, a òè: Dii mè ledile n gbéɔ̀ne, asa

níle mó gaiε, níyɔ̃ f̀ele bo. ² Ǿ Ezekia aed̀ò gíwa, à

wabikè Diiwa ³ à mè: Dii, n yá na! Lá má n yá k̀ua

ní náaio, mé ma yá pò ní yei kè ní ǹòsemendoo, to à

dɔngu. Ɔ à wēna ɔɔbɔ. ⁴Ɔ Dii yā'ò Isaiaε à mè: ⁵Ge ñ o Ezekiaε, ma Dii aà dezi Davidi Lua ma mè, ma aà wabikea mà ma aà wé'i è, ma aà ɔɔ kãffè wè gẽo. ⁶Má aà si Asilio kíawa ní wéleε beeo, má gí ní wélepioε.

²¹Isaia mè wà kaadɔɔɔɔɔɔ lɔ wà dɔɔ aà sánεwa, i gbágbã. ²²Ɔ Ezekia mè: Bóme aɔ de ma εa gea Dii kpéu seela ũi? Isaia wèwà à mè:* ⁷Seela pɔ Dii a kenε lé pɔ á gbène yá musun ke: ⁸Uena pɔ íatē lé suò Aaza gbápεpekliɔ gwa. A to uena pɔ lé pilawà εa dεdεwà mèn kwi. Ɔ íatē εa dède gbápεkíi mèn kwi pɔ à pilawà yāawa.

⁹Le pɔ Yudaɔ kí Ezekia dà a gbágbãa ní a gyāo gbεan ke:

¹⁰Ma mè, ɔɔ pɔ ma ka kámaboa
 ɔ ma kãikũ ní εleoa?
 Lua a ma wè kinina pɔ gòmεε sia yá?

¹¹Ɔ ma mè má Dii e dúniau ɔɔ,
 má wesi gbēnazinalε ɔɔ,
 máo kú ní gbé pɔ kú tɔɔleɔ ɔɔ.

¹²Lua lé ma bɔ sɔu,
 àle sɔpi sia,
 lá dádãkena ï a kpé wolowa.
 Ale ma wēni bāmba,
 lá zwãatāna ï póle bɔ àsauwa.
 Fāanε ní gwāasīnao àle ma midεε.

¹³Ma a nòse suumpà e gu gè dòò,
 ní beeo à ma wá wí
 lán nòɔmusu wáwiawa.
 Fāanε ní gwāasīnao àle ma midεε.

* **38:22** Dòò 21-22 maa laki, lá a ku 2Kia 20.7-8 guuwa.

14 Ma wiitēna lè lán luakibānawa,
 ma óòlò lán felentuukēnawa.
 Ma wé dōnzi musu e ma wé wò,
 mále taasikε, Dii, zεmanɔ.

15 Má o kpelewaε?

Bó yá má f̄s̄ oè, ké ɔme m̀òd̄ nɔɔ!
 Máɔ be busεbusε e ma wēni léue
 ma p̄ɔsia yáí.

16 Dii, ni to wàɔ ku,
 ma nis̄ina aɔ aafia n yáí,
 r̄ȳɔ ma gbágbã, míɔ ku.

17 Ma káfīa yáí p̄ɔsia bee ma lei,
 ní tò ma ḡs̄ɔkù n yeamazi yáí,
 n ma duuna zù n kpe píi.

18 Asa w̄li n sáaukpa miauo,
 gεɔ lí n táasileo,
 gbé p̄ó s̄i εuɔ lí wεdɔ n náaiio.

19 Gbé béεɔ mé ì n sáaukpa,
 lá mále ke gbãewa,
 maεɔ ì n náai galikε ní néɔne.

20 Dii a ma suaba,
 wí ɔke Dii táasileɔwa
 aà kpéu e wá wēni léu.

39

Babeli b̄usu z̄inaɔ (2Kia 20.12-19)

¹ Gɔɔ bee Baladã né Melodaki Baladã, Babeli kía
 lá kpàsã Ezekiaε ní gbaɔ, ké à aà gyãke gbágbãa
 bao mà yáí. ² Ezekia gbãakpà z̄inapiɔzi, à gèr̄n̄o a
 làasiu, à a ánusuo ní vuaɔ ní p̄ó ḡnanaɔ ní n̄isi maao
 òl̄oné. A gèr̄n̄o a z̄ikabɔkalekp̄eu lɔ, à a àizεεɔ òl̄oné

míomio. Pɔe ku aà be ge aà bùsuu ke à gĩ ɔbinéo. ³ ɔ ãnabi Isaia gè aà lè à aà là à mè: Kpelewa gbépio ònei? Za má aa b̀̀u aa m̀̀o n k̀̀ii? Ezekia wèwà à mè: An b̀̀k̀ii z̀̀à, Babeli aa b̀̀u. ⁴ ɔ Isaia aà là à mè: Bó aa è n bei? A wèwà à mè: Aa ma bepo píi è. Ma àizeee ku ké ma gi òbinéo. ⁵ ɔ Isaia òè: Yá pò Dii Zigõde ò ma. ⁶ Goo lé m̀̀o ké wa n bepo píi ní àizee pò n deziò t̀̀one ní k̀̀ua e gbãò séle taò Babeli. Dii m̀̀e a kee a gõ. ⁷ Wa né pò ñyõ ní ieò séle tárnò, aai gõ Babeli kibe zikenaò ù.* ⁸ Ezekia òè: Dii yá pò ní òmee maa. Asa a ðile áo aafia nie guu e a wèni léue.

40

Lua gbéò ǹ̀se niniane

¹ A Lua m̀̀e:

A ma gbéò ǹ̀se níniné,
à ní ǹ̀se níniné.

² A yá nana o Yelusaleũdeone,
à oné an zozí làa,
an tàae wí ní musu kò,
aa ní duuna fiabò Dii e lee pla.

³ Kràwakena bo ma do, àle me:
A zekeke Dii e gbáau,
à zeda poo wá Lua e s̃u.*

⁴ Guzule píi a tata,
gbè lesiò ní s̃isiò daaí píi,
gutoũtoũ kpaáí,
gusĩsideò gõ gusalalao ù.

⁵ Dii gawi a bo,

* **39:7** 2Kia 24.15   * **40:3** Mat 3.3, Maa 1.3, Zaa 1.23

gbépii a wesiε sãnusãnu.†
Dii lé mé ò.

6 Ma ɔɔ mà dɔ à mè: Kpàwake!
Ma mè: Mà kpàwake mà o kpelewai?
A mè: Gbēnazina pii de lán sēwaε,
an kēfenke de lán sēvuwaε.

7 Sē ì gaga, a vù ì kwé,
ké Dii ì ìanapεwà yáí.
Gbēnazinaɔ de lán sēwa sianaε.

8 Sē ì gaga, a vù ì kwé,
wá Lua sɔ, àà yá ìɔ ku gɔɔpiiε.‡

9 Siɔna baonakpana,
de de gbèsí sí lesíwa, leda ía.
Yelusaleũ baonakpana,
yã'o gbáugbãu viasai,

o Yuda wéledeɔne: A Lua ke!
10 A gwa! Dii Lua lé mó ní ikoo,
àε mó kiblei ní gãsa gbãao.

A gwa! A a asea kũa,§
a a zĩ ài kpán'aεke.

11 I a pɔɔ dã lán sãdãnawa,*
ì a sãneɔ solɔ a ɔu,
ì ní kpá a kùε,
ì a neadeɔ tálakpa.

Dii dea pɔpii

12 Déme ísia í yò a ɔ guui?
Déme luabe yò ní ɔtãoi?
Déme dúnia bùsuti kà zaau piiii?

† 40:5 Luk 3.4-6   ‡ 40:8 1Piε 1.24-25

§ 40:10 Zia 22.12

* 40:11 Eze 34.15, Zaa 10.11

Déme gbèsisìᵛ dī kiloowai?

Déme s̀s̀s̀s̀ᵛ gbia ỳᵛi?

¹³ Déme Dii làasoo d̀ᵛi?

Déme ỳad̀ad̀è à led̀aẁai?†

¹⁴ Dé Dii ỳakp̀al̀e àà g̀ēz̀i àà led̀aẁai?

Déme àà dà z̀é súsuwai?

Déme d̀ᵛa k̀àfìèi?

Déme ̃nò dàèi?

¹⁵ Bui pii deè lán itona p̀ó t̀ᵛᵛ soo guuwaε,

lán luut̃ p̀ó kp̀á kiloowawa,

isia g̀ūg̀ūnaᵛ gbia deè lán gb̀étiwaε.

¹⁶ Lib̀a likp̀e i ka Dii gbagbayaa ũo,

a ǹòb̀ᵛᵛ i ka ẁà sa'oòẁàò.

¹⁷ Bui pii deè ỳaf̀ūnǹᵛε,

àl̀e ní gwa fooonǹᵛε,

aa deè p̀ᵛe ũo.

¹⁸ Dé á Lua l̀eεũ̀ᵛᵛi?

B̀ó á me a muaaᵛᵛi?

¹⁹ Táa s̀ᵛ, ᵛz̀ik̀ena mé ì pí,

ᵛ sia ì vua í léẁà,

ì ánuᵛᵛu ỳabaa ke daè.‡

²⁰ Gb̀é p̀ó a ᵛ lé a kp̀e leo

ì lí p̀ó lí vl̀ao sé,

ᵛ ì lí'an g̀ōide wεεl̀e

àà táa p̀éleε, ké asu léleo.

²¹ A d̀ᵛo lé? I mao lé?

Wi oé za as̀inizia lé?

I dúniakal̀e g̀ᵛᵛ ỳamao lé?

²² A z̀ōl̀eα b̀alumaα dúnia musu,

† **40:13** Lom 11.34, 1Kln 2.16   ‡ **40:19** Zln 17.29

a gbéṣo deè lán kwaṣwaε.
 I musu poo lán zwaakpewa a be ũ.
 23 I to kpalablenao gṣo fooonnɔ,
 ì dúńia dṣaanao sṣaa aa gṣo kpεε.
 24 Wà ní dílen lò,
 wà ní kpán lò,
 an zína gè tíun lò,
 tó à íanapè má, aaí giigagaε,
 zàa i ní sé lán sè kelewá.

25 Lua pó a kua adoa mè:
 Dé á ma leεũdì?
 Dé ále e wá sáai?
 26 A wéεε musu gwa.
 Déme pṣo beeo kèi?
 Déme ì to aa bilé ní dasileu
 à ní baade sísi a tówai?
 Aà iko zṣo ní aà gbāa pásíio
 mé tò a keeli késāo.

27 Yakṣbu buio, bóyāi i me Dii á zé dṣo ni?
 Isailio, àkea ále o á Lua á yá fān vīo ni?
 28 A dṣo lé? I mao lé?
 Dii mé Lua bṣéε ũ, dúńialεdana ũ.
 Ili kpasao, ìli fuo,
 mé wa fṣo aà ṣno lé dṣo.
 29 I gbāa káfí gbé pó kpàsaone,
 ì gbé pó gṣo dṣo bṣo gba yèεε.
 30 Éwaasoṣo ì kpasa aa fu,
 gbé gbāao ì gēmbṣole aa léle,
 31 gbé pó an wé dṣo Diizio sṣo,
 an gbāa ì dεdεε.
 Aa fele ní gbāao lán kúuwa,

aa bàale aa kpasao,
aa táa'o aa fuo.

41

Gbé pọ Dii aà vù iu

¹ Isiabaadeᵛ, à ke ma ae kilikili,
bui píi, à tó á gbāa àᵛ káfi.
A sᵛmazi à yā'o,
wà kᵛ kāaa wà yágᵛgᵛ.

² Déme gukpe gbépi vù iu,
gu pọ ì géu píi ì ziblei?
Déme ì buiᵛ naè a ᵛzi,
ì to aàᵛ gbāable ní kíaᵛwai?
I ní ke kélekele ní a fēndao,
ì ní fāaa ní a kao
lán íana sēpisa séleawa.

³ I ní yá à ní kpá, ì gé ae aafia
ní zé pọ aà kèse i péleu yāao.

⁴ Déme bee kèi? Déme m̀òdi?
Déme tò buiᵛ ìᵛ teté kᵛ kpe za asínizii?
Ma Dii, máme má Dᵛaana ní Gᵛzānao ũ.

⁵ Isiabaadeᵛ è, vĩa ní kú, aale sᵛi,
tᵛleledeᵛ lé mó ní lualuao.

⁶ Aale dᵛkᵛle,
baade lé o a gbéé aà ze gbāa.

⁷ An sia ì m̀kasana gba sᵛ,
gbé pọ lé mᵛ gae ní masanao
ì o gbé pọ lé mᵛle éewae:
N táa pᵛpᵛpᵛpᵛ kè maa,
ᵛ aai pá ní kusao gíũgiũ,

ké asu léleo yáí.

⁸ Apio s̄ Isaili ma z̀blenaɔ,
 á Yakɔbu bui ṕ ma á séɔ,
 ápio ma gbēna Ablahaũ buio,*
⁹ ma á naaa za tɔle léwa,
 ma á sisi za dúnia gola síiɔwa,
 má òé ma z̀blenaɔn á ũ,
 ma á sé mé mi á v̄aaɔ.
¹⁰ Asu to v̄ia á k̄ũ, asa má kúánɔ,
 ásu bílikɔ, asa á Luan ma ũ.
 Má á gba gbāa, ao, má dɔ́ále,
 ao, má á kú ní ma ɔplaa z̀blenaɔ.

¹¹ Wí a gbé ṕ f̄éázio kú,
 á ibeepio gee a ḡ ḱpá ní wéi,
 aa ḡ p̄ɔe ũo, aa midɔ.

¹² A á wèlep̄io wele kuamá,
 gbé ṕ zíkáán̄pio ḡ fooonnɔ.

¹³ Asa mámema Dii á Lua,
 ma á kú á ɔplaawa má òé,
 ásu to v̄ia á k̄ũ, má dɔ́ále.

¹⁴ A Yakɔbu bui k̀ɔt̄ɔ,
 ásu to v̄ia á k̄ũ,
 á Isaili ṕ gbēe lé á gwaoɔ,
 má dɔ́ále.
 Ma Dii Isailio Lua ṕ ma kua adoa,
 mapi á Bona mámɔ má ò.

¹⁵ Gwa! Má á ke gbáalakeɔ dafu swaa s̄nede ũ,
 á gbèsisio gbáala ke à ní tibo,
 á sisio d̄ɔnz̄ɔ à ní ke búlebule.

¹⁶ A ní fá, íana i ní séle,

---

* 41:8 Zaa 2.23

zàa'iana i ní fákõwa.
 A Isailio, á pò a ke Diiwa na,
 á íanadã ní á Lua pò a kua adoao.

17 A taasideo ní á wēnadeo
 aa kpáleke íi aa kuawa,
 an kòlo a gaga ní imio.
 Ma Dii má wemá,
 ma Isailio Lua má pākpańzio.

18 Má nibonaò bò sísí wáiwaiò musu,
 má tó swa'io bàale guzuleò guu,
 má gbáa lile dàna ũ,
 tɔɔle gii i gõ gu ide ũ.

19 Má seɔe líò ba gbáau
 ní lepusialio ní gbélio ní kوليو,
 má pēlio pe gugiiu
 ní kpēlio ní sēlio,

20 ké gbépii e, aai a wàaiipa,
 aai làasookewà aa dõ
 ké ma ɔ mé kè,
 ma Isailio Lua pò ma kua adoa,
 máme ma mɔð.

Dii táaò gbàasaikε kaané ní ɔzi

21 Ma Dii ma mē,
 à su ní á yáò!
 Ma Yakòbu buio Kía ma mē,
 à á pò o wà ma!

22 A mó ní á táaò,
 aa yá pò a mɔ o.
 Aa yá pò kè za zio o,
 wà làasookewà, wío a midεa dõ.
 Aa yá pò a mɔ zia o wà ma,

23 aa yá pọ́ a ke gbεzã o,
 wí n̄ dō diio ũ siana!
 Aa yãe ke, a maa ge a vãi,
 ké vĩa e wá kú, wí kō gwagwa.

24 Gwa! Pọ́ giaon n̄ ũ,
 pã são n̄ yãkεawa.
 Má ye gbé pọ́ zènn̄o ḡiyãio.

25 Ma gugbãntoo gbēe vù iu, àle mó,
 ma aà s̄isi za íatē bilεawa.
 I ɔz̄ɔ gbãadeɔwa lán bèlεbɔawa,
 lán oobona gítotoawa.

26 Déme yápi ò za as̄inizi wà e wàɔ d̄oi?
 Déme ò za káau ké wà e o s̄ianaci?
 A gbēe i a yã'oo, wi yãe mawáo,
 á gbēe i d̄ɔaa k̄ané n̄ swáwao.

27 Ma d̄ɔaa ò S̄ionadeɔne,
 ma baonakpana z̄i Yelusaleũdeɔwa
 ma m̄è: A gwa, aale mó!

28 Ma wεp̄à táapiɔla,
 mi n̄ kee e a f̄ɔ l̄ɛdaao.
 Ké ma yãgb̄amá,
 an kee i yáz̄āsiao.

29 Gwa! Ampii pọ́ giaone,
 pã são n̄ yãkεawa.
 Pọ́ pọ́ wa p̄ip̄iá ían giione.

42

Dii zòblena

1 Ma zòblena pọ́ má kù ɔplaplan ke.
 Ma aà s̄è, ma p̄o k̄èwà na.

Má a Nisína pisiwà,*
i mo buiwne ní yázedeo.

² A wiileo, a palamáó,
gběe a àà zɔa ma dɔ gāaεo.

³ A fee ekpaazeua éo,
a filia yěena deo,
a mó ní yázedeo síana.

⁴ A busao, àà kúsu a kwεo,
a to yázede zedɔ dúniaw,
isiabaadeɔ wé aɔ dɔ àà yādanei.†

⁵ Ma Dii Lua, ma musu kè ma ɔliu,
ma tɔle kàle ní pɔ pɔ bɔlewàɔ,
ma lé'iana kpà gbé pɔ kuwàɔwa,
ma gbé pɔ bewàɔ gbà wēni‡ ma mè:

⁶ Ma Dii ma n sisi yázede yáie.

Má n kúa n ɔwa, mí n dśa.
Má n ke ma bàakuañnɔ mi ũ,
mí n dile buiwne gupua ũ,§

⁷ ke ñ vĩa wé wēné,
ní dakpeunao bɔ kpéu,
gusia gbéɔ sɔ ní gusɔɔkeu.

⁸ Mámεmaa Dii, ma tón we!
Má we wà ma beεε kpa dii pálewao,
má we wà ma táasile táaεεo.

⁹ Gwa! Yá pɔ ma dɔaa má ò kè,
yá dafu mále o sa,
mále a baokpaé e àò gé bɔi.

Dii táasileα

* **42:1** Luk 3.22 † **42:4** Mat 12.18-21 ‡ **42:5** Zin 17.24-25

§ **42:6** Isa 49.6, Luk 2.32, Zin 13.47, 26.23

10 A lè dafu sí Diiε,
 à àà táasile e tɔɔle léwa,
 á gbé pɔ́ ɔ̀ be ísiaaɔ
 ní pɔ́ pɔ́ kú ísia guuɔ,
 ísia gūgūnaɔ ní gbé pɔ́ kú weɔ pii.

11 Gbáa ní a wéledeɔ koo pūna,
 Kedaa bòodeɔ vī waɔ kēaa,
 Sela gbè'edeɔ gulakε,
 aa pɔna wii le gbèsisī musu.

12 Aa Dii tɔbɔ,
 wí àà táasile ísia baa.

13 Dii a bɔ́ ní nεgɔ̀nkεo,
 àà mε a fele lán zīgɔ́ ì kεwa,
 a naemá ní wii gbāao,
 a gɔ̀sake mɔ a ibεεɔne.

14 Má níle à gègè,
 ma lé kpaaŭa, ma azia kù,
 ɔ́ ma wii dɔ sa, mále we fɔofoo,
 mále wea gbāa ke
 lán nɔε pɔ́ lé ne'iwa.

15 Má gbèsisīɔ ní sīsīɔnaɔ ɔ̀ɔkpa,
 má tó pɔ́ pɔ́ b̀lemáɔ giigaga,
 má swaɔ li gugii ũ,
 má nibɔnaɔ wena.

16 Má dɔaa vīaɔne zé guu,
 má zéwεwena pɔ́ aa d̄́ yāaɔ séh̄nɔ,
 má gusia liné gupua ũ ní aε,
 má gutoũtoũ daaíné sàlala.
 Má yá beeɔ ke, má pākpańzio.

17 Gbé pɔ́ aa pɔ́ āaɔ náai vī,
 aaí o pɔ́ kásaaɔ mé ní diiɔ ũɔ s̄́,

aa kpεkpa, wí a ní kú maamaa.

Isailiɔ́ vĩa swādoɔne

18 Swādoɔ, à swákpa, í yāma!

Vĩa, à wεzu, í gu'e!

19 Deɔ mé vĩa ũi, mé i ke ma zòblenaɔ bàasio?

Deɔ mé swādoɔ ũ lán ma ìwa pó ma ní zǐɔwai?

Deɔ mé vĩa ũ lán gbé pó namanɔpiɔwai?

Deɔ mé swādoɔ ũ lán Dii zòblenaɔwai?

20 A yǎ è dasi, kási á kŭao,

á swá wēa, kási ili yāe mao.

21 A kà Diigu à zòkε ní gawio

p̄isi a ikoyāwa a yázede yái.

22 Ama wà gbépiɔ póɔ s̄imá,

wà ní naaa z̄izɔɔ ũ, wà ní tata εue,

ge wà ní ká kpéu nípii.

Aa gò z̄izɔɔ ũe,

gbēe ku à ní bɔo.

Aa gò z̄i ài ũe,

gbēe ku à me wà ní gbaεo.

23 A guu déme a swáεe yápizii?

Déme a laaidɔwà za gbā à mai?

24 Déme Yakɔbu buiɔ kpámá z̄izɔɔ ũi?

Déme Isailiɔ kpámá wà ní naai?

Dii pó wa duunakèè nolo?

Aai we wà àà ɔtondɔk̄i gwào,

aa ḡi àà ikoyā mai.

25 ɔ à pòkūma pāsí bòbɔmá z̄i gbāa ũ.

Té kŭaamá gupiiu, aai làasookεo,

z̄i ní blé, a yá i gē ní nòεe guuo.

43

Isailio Suaban m̀ndona

¹ Tiasa ma Dii ma m̀e,
 á Yakobu buio, máme ma á ké,
 á Isailio, máme ma á ikàsa.
 Asu viakεo, asa ma á bó,
 ma á sisi á t́wa, a g̃o ma pó ũ.

² Tó a g̃e íu, a daálao,
 tó swa lé á ble, máo kúánɔe.
 Tó a g̃e téu, a nawáo,
 tó a si tévuau, a kúwáo.

³ Asa mámema Dii á Lua,
 á Isailio Lua pó ma kua adoa ũ,
 á Suabana ũ.

Má Egipio kéé á g̃e ũ,
 má Etiopio ní Sabaɔ kpá á gbεu.

⁴ Lá á beεε vímεε mé á gbiamεε,
 mé má yeázi,
 má gbéɔ kpá á g̃e ũ,
 má buipáleo mipãakeánɔ.

⁵ Asu viakεo, asa máo kúánɔe,
 má bɔ ní á buio gukpe oi,
 má á néo káaa be'ae oi mà suńɔ.

⁶ Má o gugbántoo oie: M̀o!
 Geɔmidɔk̃li s̃o: Nsu gí ní kpáio!
 Su ní ma neg̃e pó kú z̃ããɔ,
 su ní ma nenɔe pó kú tɔle léwao,

⁷ gbé pó ma tó kúmápio,
 gbé pó ma ní ikàsa
 ma ní ké ma tɔbɔa yáipio.

⁸ Bɔ ní ṽia wεdepio
 ní swádo yámanapio.

9 Bui pii kō kãaa,
 b̀usu pii gb́ẽo kálea gudoũ.
 An déme yá bee d̃s à d̃aa oi?
 An déme yãzi kãwẽe wá swáwai?
 Aa b̃o ní ní seeladeo, aai ní yã'o,
 ké gb́ẽo ma, aai me síanae!

10 Ma Dii ma m̀e,
 áme á ma seeladeo ũ,
 ma z̀blena ṕo má s̀ẽo ũ.
 Ma á sé ké à ma d̃s, í ma náaike,
 ío d̃s gb́ẽo ṕo má de a ũ.
 Táae ku ma áao,
 mé an kee ao ku ma gb̃eao.

11 Mapi, máme ma Dii,
 mé ma bàasio suabanae kuo.

12 Máme ma d̃aa ma yã'ò,
 ma á suabà, má dàé á d̃s,
 i ke dii z̀ilo ṕo kú á guue no.
 Áme á ma seeladeo ũ,
 ké máme má Lua ũ.

13 Ao, má de a ũ zad̃s goo i daaleo.
 Gb̃e a f̃s p̃e b̃o ma ouo.
 Tó mále yãke, déme a kpameei?

Lua s̀uu ní Isailiò ndaisaik̃e

14 Ma Dii á Suabana,
 á Isailiò Lua ṕo ma kua adoa, ma m̀e,
 má gb́ẽo gb̃ae Babeliwa á yáí,
 má Kaladeo ne goo ṕo aale bàale,
 má ní gulakea lile auk̃e a ũ.

15 Ma Dii á Lua ṕo ma kua adoa,
 á Isailiò Kena, á Kían ma ũ.

16 Ma Dii ma zεbò ísiau,
ma zé dà í z̄ɔ̄pi guu,

17 má tò zikas̄ogōo ní s̄ó̄o sí z̄éu
ní z̄iḡōo ní ní gb̄áao píi,

̄o aa ḡò kálea, aai fεle bo,
aa m̄idε lán filiadεawa.

18 Asu láasooke yāziowa bo,
ásu yá p̄o ḡèpīo da bo.

19 Gwa! Mále yá dafu ke sa.

Ké yápi lé bo, i d̄o lé?

Mále zé f̄ó gb̄áau,
mále swāo bo gugiiu.

20 S̄èa n̄òbōo ma t̄nasi,
gb̄ēgbonāo ní kooh̄ūh̄ūnāo,

asa mále í kpá gb̄áawa,
mále swāo bo gugiiu,

ké ma gb̄é p̄o má s̄è̄o e imi,

21 gb̄é p̄o ma ní ké maz̄ia p̄o ū
ké aa ma táasilepīo.

22 Yak̄obu buīo, i ma sísīo,

Isailīo, i ma kíi wεεle a kpasao.

23 I mōa ní sa p̄o w̄i a p̄o káteu à tékū sāoo,
i ma kpela ní á sa'ob̄ōo.

Mi p̄ow̄en gba aso dié̄o,

mi íadawá ní tulaletikaameε téaoo.

24 I tulaleti ḡinana lumεεo,

i á sa'ob̄ōo nísi kpaa ma k̄ao,

̄o a á duuna aso ðimεε,

a íadàa ní á yāv̄aīo.

25 Mámεmaa Dii,

mi á tàaēo b̄āde ma s̄uuu yáí,

mili tó á duuna yá d̄omagu bo.

26 A á yā'omεε wà gwa ní kōo,
à dau siu lá a á bowa.

27 A dezi séia duunakè,
mé á ānabiō bō ma kpe.

28 A yái má a kúkii gbēzōō kpebo,
má Yakōbu buiō kpa kaalei,
má Isailiō kpa sōsōi.

44

Lua diike de táaola

1 Tiasa Yakōbu bui ma zòblenaō,
Isaili ma yenzideō, à ma yāma.

2 Ma Dii á Dōnlēde pó á ké
ma á ikàsa neasakpeu ma mè:
Yakōbu bui ma zòblenaō
á bui maa pó má sēō,
ásu to vía á kūo.

3 Asa má í pisi gu'isaie,
má tó í da tōle giia,
má a Nisina pisi á buiōwa,
má baaada á sōkpaεōgu.

4 Aa fele lán sēbōbowa,
aa otá lán swagbalawa.

5 Gbé bee a me Dii pón a ũ,
gbēdo a Yakōbu tó ble,
ado a ké a owa, Dii pó,
ado a Isaili tó sé.

6 Ma Dii Zigōde Isailiō Kía
an Bona, ma mè,
mámε má Dōaana ní Gōzānao ũ,*
ma bàasio diie kuo.

* 44:6 Isa 48.12, Zia 1.17, 22.13

⁷ Déme kàmawai?

Aà lési, aà yǎ'o.

Aà yǎ pó lé mó dau siumeε káau,

aà yǎ pó a su ke o.

⁸ Asu to vĩa á kũo, ásu gilikeo.

Mi a kpàwakεé, á mà za káauo lé?

Amε á ma seeladeo ũ.

Diie ku lo ma bàasie?

Má gbεsi pǎle dõo.

⁹ Táapinaoá pœ no,

an zǐ pó ní pœ dɔwàò ài vïo.

An seelamaakεnaoá vĩaone,

an yǎdõsai a widamá.

¹⁰ Tó gbé tǎa pǐ a kè dii ũ,

a àikεèo.

¹¹ Wí a gbé pó lé zɔblenéo kú pii,

asa an pinaoá gbēnazinaone.

Aa kǎaa nípii aa bo gupuau,

mí gili gēngu, mí widamá sǎnu.

¹² Sia ì mɔ da téu,

ì gbēgbē ní masanao,

ìpi tǎa ũ ní a gǎsa gbǎao.

Ɔ nɔana ì aà de, aà gbǎa ì busa,

tó i í e mío, aà yēεε ì láa.

¹³ Li'ána ì ba yõ líwa,

ì a dõda ní pó ia boolodaboo,

ì a seelake ní sísínoao,

ì a tēεε ní kpásagõnao.

I á lán gbēnazinawa kefeũkefeũ,

ké àò ku a kpéu tǎa ũ.

¹⁴ Wí seδε lí ge gialì

ge gbéneli z̄s likpeu ní p̄œãwa,
ge p̄éli p̄ó wa bà, lou tò à z̄òkù.

¹⁵ Lí de gbēnazinaone yàa ũ.

Wĩ se wà tékpakpaò,
wĩ tékaò wà p̄ēkēò lo.

Ɔ wĩ ā táa ũ wàò kúlèè,
wĩ aà ke dii ũ wà misiilèè lo.

¹⁶ Wĩ a k̄ini kátēu wà blekēò,
wĩ nòò kpaò téa wà so wà ká.

Wĩ tékpakpaò lo wà me:

Ŭhũ! Ma té è sa, ma me kè lòòlò.

¹⁷ Ɔ ì a k̄ini ke táa ũ a dii ũ,

ì kúlèè, ì misiilèè,

ì wabikewà ì me:

Ma suaba, asa ma diin n ũ.

¹⁸ Aa òno v̄io, aali yāmao,
wà òkùnè ní wéwaε, aale gu'eo,

wà ní nòε l̄iaa, ò aa ḡò faasai.

¹⁹ Aali làasookεo, aa òno.

Ké aa a k̄ini kátēu,

aa p̄ēkē a ȳowa,

aa nòò kpaò téa aa sò,

ò aa táa kè ní a k̄inio,

aa misiileli p̄ó aa z̄èε,

aali yápi wàaipao.

²⁰ Aale káwā weεε tawa lé'iuε,

an s̄ò m̄ofilide ì ní sásā.

Aa f̄ò nízia misi aa me,

p̄ó p̄ó wa k̄uáá p̄ó εgenaεo.

²¹ Yakòbu buio, à to yá beeo d̄oágu,

asa ma z̄òblenaon á ũ, Isailio.

Ma á ké, ma z̄òblenaon á ũ,

Isailiɔ, á yá a sãmaguo.

²² Ma á tãaeɔ bādè,
aa tà lán louwa,
á duuna gèzɛa lán suawa.

A ɛa sua, asa ma á bó.

²³ Luabɛdeɔ, à gulakɛ, asa Dii kè,
zílɛdeɔ, à kúkuakɛ.
Gbèsisɔ à vívɪ ní wiitēnao,
likpɛ ní a líɔ píi,
asa Dii Yakɔbu buiɔ bò,
à tɔbò Isailiɔ yá musu.

Yelusaleũ zia vua

²⁴ Ma Dii á Bona pɔ ma á ikàsa neasakpɛu, ma mè
mámɛmaa Dii, ma pɔpii kè,
ma musu kpàkɛ mado,
ma dúnia kàkɛ ní mazɪa ɔɔ.

²⁵ Mi ānabi ɛgɛnaɔ seela pákɛ,
mi to māsokɛnaɔ gɔ láaniɔ ũ,
mi to ōnɔnaɔ kpɛkpa,
mi ní dɔa liaané.†

²⁶ Mi a zòblenaɔ yá sé lesɪ,
mi to ma íwaɔ ledama zíkɛ,
má ò Yelusaleũ zia a vu,
wi ɛa Yuda wéleɔ kálɛ,
wi ní kpé gbooaɔ kekɛ.

²⁷ Mi o ísɪɛ aà ba,
mi o swaɔne aa gɔ gii.

²⁸ Má ò Kilusi yá musu,
àɔ de ma sãdãna ũ,
ké à ma pɔɛã kemɛɛ,
i o Yelusaleũ yá musu,

---

† 44:25 1Kln 1.20

wa ɛa káɛ, wi ma kpé dɔ.‡

45

Dii Kilusi kpaɔ kpalau

¹ Ma Dii ma Kilusi kpà kpalau,
ma aà kù a ɔplaawa.

Má buio nɛè,
i ní kíaɔ asana polo ní pi,
má zɛwɛè, bíibɔɛɔ aɔ tataaèo.

² Má òè: Mámɛ má dɔaanɛ,
má gbèsisio daaɪnɛ,
má bíibɔɛ gba pɔ wa pì ní mɔgotɛɔ gboo,
má mò gbáaɔ zɔɛzɔɛ.

³ Má n gba gusɔɔ pɔ ɔdeɔ ní àizɛɛ pɔ ulɛaɔ,
ké n e dɔ́ mámɛmaa Dii,
Isailio Lua pɔ n sisi n tɔ́wa ũ.

⁴ Ma lɛzùnzi n tɔ́wa
ma zòblena Yakɔbu buio yáí,
Isaili pɔ ma ní séɔ yáí.
Baa ké ní ma dɔ́o,
ma tɔ́ gbia kpàɛnɛ.

⁵ Mámɛmaa Dii, a pàɛ kuo,
ma bàasio diie kuo.
Baa ké ní ma dɔ́o, má n gba gbáa,

⁶ ké wà e dɔ́ za íatɛ̀bilɛkíi
e a gɛ̀kpɛukíi ma bàasio gbɛɛ kuo.
Mámɛmaa Dii, a pàɛ kuo.

⁷ Gupua íkasanan ma ũ,
gusiakūnan ma ũ,
aafiakpamaden ma ũ
mé yáyiamaden ma ũ.

---

‡ 44:28 ɛza 1.2

Ma Dii máme mi beeᵛ ke pii.

⁸ Musu, m̀se gbae,
luabe, to lou kwe yázeᵛde ũ.
T̀ole, wēaa, gbéᵛ suabaa i bole,
i z̀okū ní yázeᵛdeo sãnu.
Ma Dii máme má d̄le màa.

⁹ Waiyoo gbé p̀ lé a Kena léwe,
oo kaso p̀ kále t̀oleᵛ don aà ũ.
Gĩ ĩ o a t̀tonae: B́ r̄le keia?*

N p̀kea a one ní ᵛ v̄ioa?

¹⁰ Waiyoo gbé p̀ ò a maee:
B́yãi n ma kai d̄niawa kéwai?
Waiyoo gbé p̀ ò a dae:
B́yãi n ma ii kéwai?

¹¹ Ma Dii á Isailiᵛ Kena,
á Lua p̀ ma kua adoa, ma m̀e
áme á ma lala zia yá musua?
Ame á yãdilemeᵛ ma néo
ge ma p̀keᵛ yá musua?

¹² Máme ma t̀ole kè,
ma gbēnazina k̄lewà,
ma ᵛ mé musu kp̄ale,
ma yãdiledile a p̀one.

¹³ Máme má Kilusi vu iu yázeᵛde yáí,
má zepooè gupiiu súsu.
ᵛme a ma gbé z̄izᵛ gbae
aa ma w̄le vu.
A bee ke ài'ea ge gbagusaᵛ yáio.
Ma Dii Z̄iḡde máme má ò.

---

* 45:9 Lom 9.20

14 Ma Dii ma m̀e:
 Egipio zĩ ài ní Etiopio ele àio
 a g̃ó á pó ũ,
 mé Seba bui gbãa bua su á kíi
 m̀odaona gala kpákpaá.
 Aa kúléé aa awakpaé aa me:
 Lua kúána fá, dii pále kuo.
 15 Lua pó wa àà asii d̃on n ũ fá,
 Isailio Lua ní Suabanan n ũ.
 16 Wí a táapina kú nípii,
 an gee a g̃ó kpá ní wéi.
 Aa kpekpa s̃anu nípii mipela.
 17 Dii a Isailio suaba,
 an suaba a lãaa vío.
 Wí a á kú bauo,
 á gee a g̃ó kpá á wéi bauo.

18 Ma Dii ma m̀e
 máme ma musu kè,
 máme má Lua ũ.
 Ma dúnia ikàsa má kè,
 máme ma Kalena ũ.
 Mi dúnia ke à da pão,
 má kèke ké wà ku a guue.
 Mámema Dii, a pále kuo.
 19 Mi yã'o asii guu ge t̃ole ñonauo,
 mi o Yakubu buione aa ma weele pão.
 Ma Dii mi yã'o a zéwaé,
 síana kpàwa mi ke.

20 A buipále pó a gulè
 a á bùsu tò weo,
 à m̃o k̃o kãaa, í s̃o kãi.
 Gbè pó aali táa kũa yãe d̃o,

aaĩ wabikε dii p3 a n suabaowa.
 21 A lekpaai à m3 á yã'o gupuaui.
 Déme d3aa yápi ò za káaui?
 Déme b3ò za zii?
 Mapi Dii nolo?
 Luae kuo, ma bàasio.
 Lua maa suabanae kuo, sema mapi.

22 A gbé p3 á kú za t33ε léwa3,
 à sua, mí á suaba,
 asa máme má Lua ũ, a pále kuo.

23 Ma legbè n mazia t33,
 yáze de b3 ma léu, a gbooa v33,
 ma mè: Gbépii a kúlemeε,
 aa ma luake d3.†

24 Wa o ma yá musu:
 Yáze de n gbãao ku Dii kíε.
 Gbé p3 fèmazio m3 ma kí vlãnaa n p333.
 25 Isaili bui pii a b3 maa Dii sabai,
 aai íanadã à yá musu.

46

Babeli dii3 k3'ea n Luao

1 Beli lé su z3ε,
 Nebo lé naale,
 an tãa p3 zu3 seapi3á asoε,
 aa kpãsa n a seao.

2 Zupio lé naale, aale su z3ε,
 aale fu asowa sãnusãnu,
 3 tãapi3 lé g3zεa z333 ũ.

† 45:23 Lom 14.11, Flp 2.10-11

³ Yakɔbu buiɔ, à ma yāma!
Isaili kōna pɔ má á sea za nòseu,
má á zōa ma gāu za neasakpeupiɔ.

⁴ E à ge zikūò máɔ ku kéwaε.
E á mikā ge può máɔ á kūaε.
Máme ma á ké, máme máɔ á sea,
máme máɔ á kūa, mé má á bɔ.

⁵ Dé ále e ma muaaodi?
Dé ále e wá sáai?
Dé ále e wá dou, ále ma leeuòdi?

⁶ Gbéò ì vua bɔ ní sòu,
ge aaì ánuusu yō kiloowa,
ō aaì a zì da siaε à táapioné,
ō aaì kúleè aa misiileè.

⁷ Aaì se da ní gāu aa taò,
aaì dile a pélekii,
ō ì gō zea we, ìli go a tíao.
Tó wà lezuì, ìli weo,
ìli ní yá'ōma bɔnéo.

⁸ A làasooke yáε beewa,
ìɔ kūa á sōu, swágbāadeɔ.

⁹ A làasooke yāzi káauɔwa,
asa máme má Lua ũ, a pāle kuo.
Máme má Lua ũ, diie muaamanɔo.

¹⁰ Mi dɔaa yá zà kpàwake za káau,
mi yá pɔ a su mɔ o e àɔ gé kái.

Mi me yá pɔ ma zeò a ke,
yá pɔ má yei píi, má keε.

¹¹ Má lezu bāsoi gukpe oi,
má gbépi sisi za bùsu zāzāu àà yá pɔ mále yá ke.
Yá pɔ má ò má bɔò saε,

yá pó ma zὲò má kεε.

¹² A swágbãade pó áλε e á ziblea zã̀ò,
à ma yãma.

¹³ Ma ziblea gɔ̀ɔ zã̀ò, à kãikù,
ma gbé̀ɔ suabaa a gɔ̀ɔ ga ɔ̀ò.
Má tó Siona zible,
má a gawi pisi Isailiɔ̀wa.

47

Babeli dúuzã

¹ Babeli wéλε léso, pila zõλε bùsuu,
á Kaladeɔ̀, à zõλε zíλε kpalabaasai.
Wa oé mèzãε ge menienadeɔ̀ ɔ̀ò.

² A á pókummusu go á mia,
í gbεε se wísilɔ̀.

A zwãa kuluka á gbala tãa ɔ̀,
í gẽ íu à bua swaɔ̀wa.

³ Wa á puizi e, á asii a ɔ̀ gupuau.
Má ɔ̀siwá, má á gbẽ tẽboo.

⁴ Wá Bona tón Dii Zigõde,
Isailiɔ̀ Lua pó a kua adoa.

⁵ Dii ò Babelideɔ̀νε:
A gé gusiau, í zõλε kílikili.
Wa oé kpalaɔ̀ mide ɔ̀ò.

⁶ Ma pɔ̀ pà gbé́ pó de ma pó ũzi,
má tò wà ma gbépiɔ̀ kpe è.
Ma ní kpama, ã ní ní wẽnagwao.
Baa maezõɔ̀, n zuu gbia dàné à tòmá.

⁷ N mèn n kpalablea aɔ̀ gé gɔ̀ɔpiiε.
N yápiɔ̀ kũa n nòse guuo,

ni làsooke yápi midεawao.

⁸ Yáε bee ma sa lalaside.
N z̄lεa báawa d̄d̄ba,
n m̄è n bàasio gb̄εe kuo,
nȳō gyaable bauo,
nȳō nεga w̄nakeo.

⁹ Yáε bee a ní le píi ḡō do k̄óũ,
nεgaga ní gyaableao.*
Baa ní n gb̄εk̄ōlekea z̄ōo
ní n p̄odama p̄ásio,
yápi a ní le, āo f̄ona vío.

¹⁰ N n yāv̄aike náai v̄i,
n m̄è gb̄εe lé n eo.
N ōno ní n d̄sao n mi líaa,
ō ni o n n̄s̄eu n bàasio gb̄εe kuo.

¹¹ Músi a ḡenzi,
nȳō a ȳō d̄ō ñ keo.
K̄isia a n le, āo kek̄ea vío,
ásoo p̄ó ní a f̄án vío a n le lezasai.

¹² Wet̄ā nȳō gé ní n p̄odaamáo ní n gb̄εk̄ōlekea
p̄ó de n ɔ̄z̄i ũ za n n̄éf̄ēnen z̄ío.

Tó a f̄ō àik̄ene be!
Tó a f̄ō to ñ viadadañzi be!

¹³ N nz̄ia kp̄asa ní yāgb̄eaama dasio.
To musu táasikanāo ní saanȳād̄ōnāo
ní m̄o àsi baokpanāo sun̄e ní ní ȳáo,
aa n suaba ní yá p̄ó lé m̄o māo.

¹⁴ Aa de lán s̄ē ḡiwa, té a k̄úmá,
aa nízi si tévua gb̄āawao.

---

* **47:9** Zia 18.7-8

Té pọ wa kpakpa no,
té pọ wa z̄l̄e a sae no.

¹⁵ Maa gbé pọ tétenzi za n néfēnen z̄i
n nzia kpasa n̄ yáio ḡo.
Aa fāaa aao liaaz̄o,
an kee a f̄o n bo.

48

Dii mé zia yá d̄o

¹ Yakobu buio, à yáe bee ma.
Isaili tó kúwá, a bo Yuda au guu.

I legbē n̄ Dii tóo,
i Isailio Lua sísi,
ō ili ke a zéwa n̄ náaiio.

² I me Lua wéledeon á ū,
á s̄o kpálea Isailio Luazi,
aà tón Dii Ziḡode.

³ Ma d̄aa yāzi káauo ò,
ma a kpàwakè n̄ ma léo,
ma bo n̄ yáo kándo, ō yápio kè.

⁴ Asa má d̄o ké á swá gbāa,
á waa gbāa lán sówa,
mé á kùà gbāa lán m̄gotēwa.

⁵ Ayāmeto ma d̄aa má òé za káau,
ma a kpàwakèé e àò gé mói,
ké ásu me á táao mé kèo,
ge á pọ āao n̄ á pọ kásaaó mé d̄ileo.

⁶ A yápio mà. Gwa! A kè píi.
A ye d̄o noa?

Za gbā má yá dafu kpàwakèé,
yá pọ uleaé, á d̄o.

7 Ma bɔ̀d gbãε, yãzi no.
Gbã bàasio, i ma yãao,
ké ásu o á d̄s̄ yãεo.

8 I mao, á d̄s̄o, á swá d̄oi za zio.
Asa má á d̄s̄ náaisaideɔ ũε,
za á igɔɔ wĩ mεé Wúuuε!

9 Ma tó yáí ɔ̄ ma a pɔ̀kũma tò kpaa íi,
ma táasilea yáí ma azia zùukèi,
ké m̄ásu á míɔ̀nz̄s̄o.

10 Gwa! Ma á baasa,
i ke ní téo lán ánuusuwa no.
Ma á maa wèele ní taasikεao,
i ke mua té guu no.

11 Ma bee kè mazia yáí.
Má tó wà ma tó ɔ̀kpaa?
Má we wà ma bεεε d̄s̄ dii páleεo.

12 Yakɔ̀bu buiɔ, à ma yãma,
á Isaili pó ma á sisiɔ.
Mámεmaa ũ.
Mámε má Dɔ̀aana ũ,
mámε má Ḡzãna ũ lɔ.*

13 Ma ɔ̄ mé dúnia kàle,
ma ɔ̀plaa mé musu kpàle.
Tó ma ní sisi, aaí fele s̄anus̄anu.

14 A mɔ̀ ápii, à yãma!
Táaɔ kpele mé yápiɔ ò yãai?
Ma gb̄ena mé a yá pó mále yá ke Babelie,
a ɔ̀t̄s̄ Babiloniɔwa ní gbãao.

15 Mámε ma yã'ò ma aà sisi,
má mɔ̀aànɔ mé aà tá a ke na.

* 48:12 Isa 44.6, Zia 1.17, 22.13

16 A sãmazi à yáε bee ma:
Za a daalegɔɔ mi yãe o asii guuo,
gɔɔ pɔ à kè, má kú we.

Dii Lua ní ma Nisinao aa ma zĩ à mè:

17 Ma Dii á Isailio Lua á Bona
ma mè mámεmaa Dii á Lua,
mi yá káfiade daé,
mi á da zé pɔ de à sεwa.

18 Tó a laaidò ma yãdanεɔwa yãa,
dõ á kua aɔ na lán swawa,
á maakεa aɔ kpálea vɔo lán ísia idãaziwa,
19 á néo dasikũ lán ũfãawa,
bui pɔ a bɔ á pleuɔ aao dasi lán gbèkɔsɔwa.
An tó a ga bauo, a lãa ma kíio.

20 A bɔle Babeli,†
à bàale Babilonionε!
A yápi kpàwake ní gulakεao,
à yápi baokpa e dúnia léwa,
í o Dii a zòblena Yakɔbu buio bɔ.
21 A gèníno guyaaau, imi i ní deo,
a tò í bònέ gbesiu.
A gbepi pãa, ñ í bò lé bàale.

22 Ma Dii ma mè:
Vãikεnao aao aafiao.

49

Dii zòblena lè plaade

1 A ma yãma ísiabaadeɔ!
A swákpa bùsuzãzãdeɔ!

---

† 48:20 Zia 18.4

E wàᵛ gé ma ii Dii ma sisi, *
 ᵑᵛᵛ ᵑᵛ má kú ma da gbεευ, à ma tᵛ ᵔné.

² A ma lé kè lán fēnda lenawa, †
 à ᵛkùmalá kέ à ma dᵛá,
 à ma κε lán kà sᵛ́nεwa,
 à ma zu a gbàlau.

³ A ᵔmεε a zᵔblenan ma ũ,
 Isaili ᵑᵛ á tᵛᵛᵛ a musu.

⁴ Ma mè ma zᵛ́ pā kέε,
 ma a gbāa kᵔλε gugiiyaa musu.
 N beeo ma asea ku Dii kíi,
 ma ài kú ní ma Luao.

⁵ Dii ma ikàsa ma da gbεευ
 kέ màᵛ de a zᵔblena ũ,
 kέ mà suε ní Yakᵔbu buiᵛᵛ,
 mà Isailiᵛ kāaaε.
 Asa má gbia Diiε,
 ma Lua mé ma gbāa ũ.

⁶ A ᵔmεε à mε: Gᵔa ma zᵔblena ũ
 kέ ᵛ ea Yakᵔbu buiᵛᵛ se musu,
 kέ ᵛ su ní Isaili ᵑᵛ bᵔᵔ ní pá ziu,
 kέ bee kέne fᵛ́nεũ.
 Má ᵛ dilε gupua ũ buipāleᵛne, ‡
 kέ ᵛ gé ní suabayāo e tᵛᵛλε léwa. §

⁷ Dii, Isailiᵛ Bona,
 an Lua ᵑᵛ a kua adoapi mé ᵔ
 kpalablenáᵛ zᵔblena ᵑᵛ wà sakàu
 wa ye aà ᵑiyāioε à mè:
 Tó kíáᵛ wesᵛnle, aa fele ze,
 dᵔaanaᵛ i kúlenε,

* **49:1** Isa 7.14, Zel 1.5, Mat 1.21 † **49:2** Ebe 4.12, Zia 1.16 ‡ **49:6**
 Isa 42.6, Luk 2.32, Zin 26.23 § **49:6** Zin 13.47

asa Dii p3 n se náai v1,
Isailio Lua p3 a kua adoapi.

Isaili z1z3 sua Siona

⁸ Ma Dii ma m3,
m3 n y3ma a g33wa,
m3 dnle suabag33.*

M3 n d3a,
m3 n ke ma bàa kua r1 gb33 mi ũ,
k3 n e su r1 Isaili b3su y3aaao a pá ziu,
n1 kpaalen3.

⁹ Ny3 o z1z3 p3 kú gusiau3ne
aa b3le m3 gupuau.

Aa p3ble z33 sae
r1 s1s1 w3iwai3 p1i.

¹⁰ N3ana ge imi a r1 de lo,
iat3 a r1 l3o, m3 gu a w3m3o,
asa an W3nad3ne de m3 a g3r1n3,
i d3aan3 e nib3nai.†

¹¹ M3 a gb3s1s13 ke z3 ũ,
ma zeda3 a3 ku musu.

¹² Gwa! Aa b3 za z3z3, aale m3.
An gb33 gwa, aa b3 gugb3ntoo oi,
an gb33 b3 be'a3 oi,
an gb33 b3 Sini b3suu.

¹³ A gulake luabede3,
à p3nake z1lede3,
à koo p3na r1 lesiao gb3s1s13,
asa Dii l3 a gb33 n3se ninin3,
àle w3nad3 a gb3 taaside3ne.

* **49:8** 2Kln 6.2 † **49:10** Zia 7.16-17

14 N beeo Siɔnadeɔ mè:
Dii pākɔwázi,
wá yá s̄aaàgu.

15 Né pɔ nɔe ȳs̄ kpàwà yá a f̄s̄ s̄aaàgue?
A a ne'ia wēnagwao lé?
Baa tó aà yá s̄aaàgu,
n yá a s̄amaguɔ.

16 Gwa! Ma n tó kè ma ɔlau,
n bíɔ yá ɔ dɔ ma s̄ɔwa gɔɔpiie.

17 N né pɔ aa ea n feleɔ wà lé su,
gbé pɔ aa tò n gɔ bezia ũ lé tá.

18 Wɛzu ñ gugwagwa,
n néɔ k̄aa lé suma.
Ma Dii ma mè ní mazia kuao,
aa nama nípii lán nɔamblebɔwa,
nȳs̄ ní da lán z̄aken dafu bɔawa.

19 Baa ké wà n gboo
wà n ke bezia ũ,
mé n bùsu ḡò da p̄a,
nȳs̄ f̄s̄ ñ n néɔ si pii ɔɔ.
Gbé pɔ kpànzio aao kunnɔ z̄a.

20 Nȳs̄ swáɛ né pɔ wà ní í n ɔɔɔgɔɔɔ yáwa, aa ok̄ɔɛ:
Gue bee f̄ɛɛŭ, a f̄s̄ wá sio,
wá gba d̄ɛɛpookii wà z̄ɔɛu.

21 Nȳs̄ me n s̄ guu:
Démɛ né beeo ìmɛɛi mɔɔɔ?
Ma néɔ ḡaga ma ḡò nésai,
Lua ḡimazi à ma néɔ s̄ia,
démɛ népio gwài?
A ma to mado, népio b̄ò má ni?

22 Ma Dii Lua ma mè:

Gwa! Má ɔke buipáleɔne,
aa n neɔgɔeɔ kue suone.
Má gudɔkɔeki dile bɔsu píi gbéɔne,
aa n nenɔeɔ zɔ́ ní gâu aa mɔone.
²³ Kíáɔ mé aáɔ de n néɔ gwanaɔ ũ,
kíá naɔ mé aáɔ de ní yɔkɔpamadeɔ ũ.
Aa kúle bɔsu sene,
aa n gbá bɔsu sāsã,
níɔ dɔ́ ké mámɛmaa Dii.
Wí a gbé pɔ́ a wé dɔmazi kũo.

²⁴ Wa fɔ́ gɔ́sa zì ài siwàe?
Wa fɔ́ zìzɔɔ bɔ gbé pásí ɔzie?
²⁵ Ma Dii ma mè,
ao, wa zìzɔɔ si gɔ́sawa,
mé wa zì ài bɔ gbé pásí ɔzi.
Má sòleke ní gbé pɔ́ lé sòlekennɔɔ,
mí n néɔ suaba.
²⁶ Má tó n íadamadeɔ nízia só,
aa nízia au mi à ní de lán wěwa,
gbépii iɔ dɔ́ ké
mámɛ má Dii á Suabana,
á Yakɔbu buiɔ Lua gbãade, á Bona ũ.

50

¹ Ma Dii ma mè,
ké a mè ma á da yà,
aà gínzila kú má ní?
Ma fiade kpele ma á yíawài?
Aawo! A duuna yáí ma á yiai,
á tàaeɔ yáí ma á da yài.
² Ké ma mɔ, bɔ́yáí mi gběe eo ni?

Ké ma ɛzùázi,
 àkɛa á gbɛɛ i weao ni?
 Ma ɔ kè geseũ a fɔ́ á bɔo yá?
 Má gbãa vɪ́ mà á bo noa?
 Ma ísia lèle, ɔ́ guggii b̀ò,
 má tò swa g̀ò lán gbáawa.
 A kpɔɔ gàga isai yáí,
 ɔ́ aa yaikè ké í kuo yáí.
³ Mi to gu si gbéɔne,
 mi zwàa sia da musue.

Dii z̀blena lè òaɔde

⁴ Dii Lua ma gba lé mà yádaoné
 mà yá p̀ó ì gbé p̀ó bùsaɔ gba s̀o o.
 Iɔ ma vu lá gu lé d̀o,
 ì ma swá nakú,
 ké mà yáma lán yádadana p̀ówa.
⁵ Dii Lua ma swá wè,
 mi zazakũo, mi p̀òb̀òzãkɛo.
⁶ Ma a kpɛ tò lia gbé p̀ó aale ma gbéɔne,
 ma a gɛɛ tò d̀ɔa gbé p̀ó aale a ká woloɔne.
 Ké aale ma s̀s̀s̀, aale lé'ikákaa,
 mi a wé ga ma s̀d̀o.*
⁷ Ma gɛɛ a g̀o kpa ma wéio,
 ké Dii Lua lé d̀ɔmale yáí.
 A yáí ma aɛ d̀o súsu lán gbɛsiwa,
 má d̀o ké wí a ma kũo.
⁸ Lua ma yánakpamade kumanɔ kái.
 Déme a b̀òb̀òmanɔi?
 Wà aɛd̀ok̀ɔwa!
 Déme ma káalakɛna ũi?

* 50:6 Maa 14.65

Aà sǝ kǝi!

⁹ Dii Lua mé ì dǝmale,
démε a fǝ yǝdamalai?†

Ampii aa ke yǝiyai lán pǝkasawa,
kǝǝǝ mé a ní sóso.

¹⁰ A déme Dii vǝa vǝi
ì aà zǝblena yǝmai?
Tó a be gusiau filia í sai,
aà Dii náaike,
ì sǝkpale a Luazi.

¹¹ A ma, á gbé pǝ í téka áziac
ì sǝ té dǝǝ,
à ge àǝ be á tépi vuai
ge sǝ pǝ a tesǝwà gupuai.
Yá pǝ a bǝ ma ǝzi à á len ke:
Aǝ wǝleá gu wǝwǝdeu!

51

Dii Siǝnadeǝ suabaa

- ¹ Ma Dii ma mǝ
à ma yǝma yǝzεdeyanaǝ,
á gbé pǝ ále ma kǝi wεleǝ!
A wépe gbεsi pǝ wà á bǝ a guuwa,
à gu gbεde pǝ wà á yǝu yǝda.
² A làasooke á dezi Ablahaū yǝwa
ní aà na Sala pǝ á bui kǝǝ,
asa gǝǝ pǝ ma aà sìsi, a né vǝǝ,
ǝ ma báaadàaǝgu,
má tò à kpàsa kǝle.
³ Maa ma Dii, má Siǝna nǝse níniè,

† 50:9 Lom 8.33-34

má wēnakὲ̀ a gbooa yá musu.
 Má aà gbáaɔ lile lán Eɛniwa,
 aà gugbaigbaɔ gɔ lán ma swaluwa.
 Pɔna ní yaalɔ aɔ ku a guu,
 sáaukpaa ní letēo aɔ dɔu.

⁴ Ma gbéɔ, à laaidɔ ma yáwa,
 ma kpása, à swákpa ma yái,
 asa yázede a bɔ ma kíε,
 ma ikoyá aɔ de buiɔ gupua ũ.

⁵ A gēgēo má tó yá bɔ ní gbéɔ na,
 ma gbé suabaa ye kái.

Má yágɔgɔ buiɔne a zéwa,
 ísiabaadeɔ i sáamazi,
 an wé dɔi mà ní suaba.

⁶ A wése luabe gwa,
 í zíle gwa lɔ,
 asa luabe a gēzea lán súlewa,
 dúnia a ke yáiyai lán pɔkasawa.
 A gbéɔ gaga lán kòtēɔwa,
 āma gbé pɔ ma ní suabàɔ aɔ ku gɔɔpiie,
 ma toa yá bɔáɔnɔ na gbooa ví bauo.

⁷ A ma yāma yázededɔnaɔ,
 á gbé pɔ á ma yādanε kūa á sɔuɔ!
 Asu víake sósɔaεo,
 ásu to gbéɔ á tɔbēesia diwáo.

⁸ Kòɔ ní sóso lán pɔkasawa,
 bléɔ ní ble lán ulawa,
 āma ma toa yá bɔáɔnɔ na láaa vío,
 gbé pɔ ma ní suabàpiɔ aɔ ku gɔɔpiie.

9 Vu iu, vu iu Dii,
 fεε ní n gâsa gbãao.
 Vu iu lá ní kè yãadeo gɔɔwa.
 Mmε n kwãsa z̄̀ez̄̀eo lò?
 N dalagɔɔpi z̄̀.

10 Mmε n gugii b̀ò ísiao lò?
 Isi z̄̀o í pi!
 N zeb̀ò ísia lutuũnau
 gbé p̀ó n ní b̀oone aa bùau.

11 Gbé p̀ó Dii ní b̀o ea su Siɔna ní kúkuakeao.
 P̀ona láasai aɔ kú ní musu,
 p̀ona ní yaalɔ a gẽnízi,
 p̀osia ní wẽnao a gẽzea.

12 Ma Dii, máme má á ǹseninina ũ.
 Akea ále viake gbẽnazimmikãde p̀ó a wẽni de
 koaoei?

13 Mapi á Kena ma musu kpàle,
 ma dúnia z̄̀napèle,
 ɔ ma yá sàágua?
 Bóyái iɔ ku gili guu lá gu lé dɔ
 gbẽwetãna p̀ó zè ní á midεao p̀ofẽ yáii?
 Gbẽwetãnapí p̀okũma tón lai?

14 Gbé p̀ó an k̄̀o b̀o ḡ̀ níziae tia,
 aa ga ní gbãauo,
 p̀oblea a késãmá ɔo.

15 Ma Dii á Lua mi ísia í fεε,
 a ikooaɔ k̄̀fikε.
 Ma tón Dii Z̄̀iḡ̀de!

16 Ma a yáɔ sòso má kàé á léu,
 ma ɔkùála ma á d̄̀a.
 Ma musu kpàle, ma dúnia z̄̀napèle,

ɔ́ má ò Sìɔ̀nadeɔ̀ne aa de ma gbéɔ́ ũ.

Dii pɔ́ weea Sìɔ̀nadeɔ̀wa

17 Vu iu, vu iu! Yelusaleũ fɛɛ zɛ!

N pɔ́kũma toona pɔ́ na Dii ɔ́zĩ í mĩ,

n àà keɛona pɔ́ ì ní ke tàlaatalaa í lèu ní a gbɔ́o.*

18 Né pɔ́ wà ní í n guuɔ kee i fɔ́ zemikùneo,

né pɔ́ wà ní gwá n guuɔ kee i e dò n ɔ́wao.

19 Músi mèn plaɛ beeɔ́ gèenzi:

Wà n gboo n gɔ́ bezia ũ,

mé imina ní fèndao n gbéɔ́ dède.

Déme fɔ́ ɔ́ɔ̀bnei?

Déme fɔ́ n nòse nínineì?

20 Yèesai n gbéɔ́ nè,

aa kálea n zékpaawu píi.

Aa gò yeelɛa lán kpòo gbɔ́wa.

Dii pɔ́kũma tòmá, n Lua ní wetà.

21 A yáì ma yãma sa wéle wènade!

I zòlema, i ke vèe no.

22 Má Dii n Lua, mi ze ní ma gbéɔ́.

Ma mè má a pɔ́kũma toona bɔ́ n ɔ́zĩ,

nyɔ́ keɛona pɔ́ ì ní ke tàlaatalaa í mi bau lo.

23 Má kpa n ìadamadeɔ́wae.

Aa òne yãa n wúle wà tãa'oma,

ɔ́ n ke bùsu ũ,

aa tãa'ò n kpɛsɛa lán tɔ́lewa.

52

1 Vu iu, vu iu Sìɔ̀na!

Gbãa da ula ũ!

Lua wéle Yelusaleũ,

* 51:17 Zia 14.10, 16.19

ñ n pɔkasa í gbiaɔ da,
 gyafɔɔdeɔ ní gbálenɔɔ gẽ ní guu loo.*
²Yelusaleũ, b̀usu woloma,
 fele z̄le n báawa.
 Nenɔn z̄izɔ Siona,
 mɔdaona polo n nɔe.

³Asa ma Dii ma m̀e:
 Ma á kpámá pã,
 mé má á bo ñasai.
⁴Asa ma Dii Lua ma m̀e:
 Ma gbéɔ zɔblè Egipi káau,
 a gbea sa Asilio gbãam̀nè.

⁵Ɔ ma m̀e:
 Ké bee de kpelewa sa ni?
 Asa wà ma gbéɔ sèle pã,
 ñ an gbãam̀nedeɔ Ìo tidɔ́nla,
 aaɔ ma tɔb̄esi gɔɔpii.†
⁶A yáí tò má tó ma gbéɔ ma d̄ɔ.
 Gɔɔ bee aaɔ d̄ɔ ké máme ma d̄aa yápi ò.
 Ao, máme.

⁷Baonakpana gbapelea gbèsisí musu maa fá!‡
 Ale aafia kpàwake,
 àle baonakpa Sionadeɔne.
 Ale suabayã'̀nè,
 àle me an Lua mé lé kible.
⁸A gud̄anaɔ wiido,
 aale kúkuake sãnusãnu,
 asa aa wesí Dii ea sua Sionale.
⁹Yelusaleũ ziadeɔ,
 à p̄na ní gulakeao sãnusãnu,

* 52:1 Zia 21.2, 27 † 52:5 Lom 2.24 ‡ 52:7 Lom 10.15

asa Dii Yelusaleũ b̀o,
à a gbé̃̀ ǹ̀se n̄niné.

¹⁰ Lua a a g̃ãsa p̀o a kua adoa gbãa ̀o bui píie,
t̀o lelede ̀e e píi lá wá Lua a a gbé̃̀ suaba.

¹¹ A f̀e le, à f̀e le, à b̀o we,
ásu ̀o k̃ã p̀o gbãleawao. §
A gbé̃̀ p̀o á Dii kpé p̀o sea,
à b̀o leu, í ̀o ku gbãlesai.

¹² A b̀o le ní leeleoo,
á tá ní bàaleaoo,
asa Dii Isaili ̀o Lua a zemikũé,
í ea à ̀o té á kpe.

Dii z̀obl̃ena l̀e siĩde

¹³ Gwa! Ma z̀obl̃ena a gwea e,
wa à à k̃áfi, wa à à se lesí,
a ̀o fuaíla musumusu.

¹⁴ À à ̀o ̀o k̀pà, a de ̀o ̀o ũ ̀o,
à à me líle, a de me ũ ̀o,
õ à à yápi ðimá.

¹⁵ M̀a à à yá a ea b̀o bui dasi ̀o sae,
mé kí ̀o lé a g̃ kpaaua à à ae,
asa aa yá p̀o wi oné yãao e,
aa yá p̀o aai ma yãao zé d̃. *

53

¹ Déme bao p̀o wá mà siĩ?*

Déme Dii gbãa asiipi d̃i?†

² À à z̀obl̃ena f̀e le à à ae lán lí vlãpaawa,
lán lizina p̀o f̀u t̀o le giuu à b̀o ̀o b̀o wa.

§ 52:11 2Kln 6.17 * 52:15 Lom 15.21 * 53:1 Lom 10.16

† 53:1 Zãa 12.38

Aà kákaa ge àà zea maa i ka à gbé wé bleo,
 aà kefenke i ka wà wéteaàzio.

³ Wà sakàaàgu wà bànebbè.
 Pɔsiadeε, a gyāεɔ dɔε dɔ,
 a de lán gbé pɔ wa ye wεsiεowa.
 Wa sakàaàgu, wi àà yādao.

⁴ Kási wá gyāɔ ɔ̄ a seα,
 à wá wāwāɔ dī a miwa.‡
 ɔ̄ wa àà dīε gbé pɔ Lua àà gbè ũ,
 gbé pɔ Lua ɔ̄kɔlɔmpàè à widàwà ũ.

⁵ Wà àà zò wá tàaeɔ yáí,
 wà àà kè'ia wá yāvāiɔ yáí.
 Ia pɔ wa dàwàpi wá gbá aafia,
 aà flàala iaɔ mé wá gbāgbā.

⁶ Wa sāsā wápii lán sāɔwa,§
 baade azīa zé sè,
 ɔ̄ Dii wápii vāikεa dīè.

⁷ Wà àà wεtā wà widàwà,
 ɔ̄ i lεwēaaɔ lán sā pɔ wàε gé a kòlokpaiwa,*
 a níε kpé lán sā pɔ wàε a kākēεlewa.†

⁸ Wà àà kù ní gbāao,
 wà yákpalekèaànɔ.
 Wà àà bò dúniau ma gbéɔ tàae yáí,
 wà àà dè an gbēgo pɔ lé ní dá ũ.
 Gbé pɔ kú àà gɔɔɔ,
 an déme yápi làasookèi? ‡

⁹ Baa ké i yāpāsīkeo,

---

‡ 53:4 Mat 8.17 § 53:6 1Piε 2.24-25 * 53:7 Zia 5.6 † 53:7
 Maa 14.61, 1Piε 2.23 ‡ 53:8 Zin 8.32-33

mé wi ma à εετδο, §
wà àà mia kpàk̄si ní dàakεnao, *
ō wà àà v̄i ɔde miao. †

10 A kà Diigu à àà ke'ia àà taasike. ‡
Lá à azia kè tàae awakpabɔ ũ,
a buike, àà wēni a gbàakū,
Dii pɔeā i bɔɔleke àà sabai.

11 Àà taasikea gbεa a εa àɔ wēni v̄i,
i a namable.
Ma zòblen maapi a to yá bɔ ní gbέɔ na dasi,
ké aa àà d̄s yái,
asa a ní yāvái di a miwa.

12 A yái má àà baa daaa ní gbέzɔɔɔ,
a z̄i ài kpaale ní gbāadeɔ,
asa à ḡi a wēnii e à gè gào,
wà àà gwà doŭ ní dàakεnao. §
A gbέ dasiɔ duuna sè, *
à kulekè Luaε tàaedeɔne. †

54

Yelusaleū dafu

1 Ma Dii ma m̄e,
n f̄ii pó ni ne'io,
koo pūna ní pɔna wiio.
N gbέ pó ni nɔwāwákeo, gulake.
Asa n gbέ pó n ḡɔ pākpanzi,
n ne dasi aɔ de nɔe pó a ḡɔ aedòwà póa. *

§ 53:9 1Pie 2.22 * 53:9 Luk 23.33 † 53:9 Mat 27.57-60
‡ 53:10 Zin 2.23 § 53:12 Luk 22.37 * 53:12 Ebe 9.28 † 53:12
Lom 8.34 * 54:1 Gal 4.27

2 N n zwàakpε gu káfí,
 ò a zwāa yàasa kú,
 ò a ba gbàakū,
 ò a lío péle gíũgiũ.

3 Asa ñyō ɔta ɔplaai ní zεεo,
 n gbéō buiō bùsu símá,
 aai zōle ní wéle ziaou.

4 Nsu viakεo, asa wí a n kũo.
 Nsu widεo, n γεε a gō kpa n wéio.
 N èwaasogōō wíyā a sāngu,
 n gyaable ní γεεo kpánwei yá a dōngu bo.

5 Asa mapi n Kena máme má n gō ũ,
 ma tón Dii Zigōde!
 Ma Isailiō Bona, an Lua,
 ma kua adoae,
 wí mεmεε dúnia píi Lua.

6 Má n gbesi
 lán nɔε pó wà pākpaì aà pɔ yàwa.
 Mapi n Lua má εa n kú
 lán èwaaso nɔkpama pó à gliwa.

7 Ma n to we yāa yōō gíae,
 āma má εa n si ma sūuu zōō yái.

8 Ké ma pɔ fē, ma bo n kpε gōōpla,
 āma má wēnadōne gbēke láasai musu.
 Ma Dii n Bona máme má ò.

9 Lá ma legbè Nɔee gōō,
 ma mè í a da dúniaa bo,†
 màa ma legbè gbā bo,
 ma mè ma pɔ a fēnzi mà n lele bo.

10 Baa tó gbèsisibò làa mé sīsibò gbòò,

† 54:9 Daa 9.11

ma gbēkea láa n kíio,
 ma bàakuannɔ aafia yá a gbooo.
 Ma Dii n wēnadōnede mámε má ò.

11 Wéle wēnade pɔ zàa'iana ì a suumpapa,
 mé gbēe i n nòse nínio,
 má εa n kále ní tiikɔazio,
 má n ẽ daale safiiwa.

12 Má n bíi misonaɔ ke ní lubiio,
 má n bíibɔleɔ ke ní gbēdiio,
 má n bíio bo ní gbè beedeɔ.‡

13 Ma Dii, má yáda n gbéɔne píi,§
 n néɔ aafia aɔ zɔɔ.

14 Yázeɔde a n gba gbāa,
 gbāamɔa gbéɔne a zà kūnnɔ.
 Nyɔɔ pɔe vía vío,
 gili a gēnguo.

15 Tó wà lèlɛma, bee i bɔ ma kíio,
 gbé pɔ lèlɛma a mikpama.

16 Gwa! Mámε ma sia kè,
 ì tévu ní b̀̀ɔɔ,
 aà ɔzín gɔkeɔpia ũ.
 Mámε ma gbēkaalɛna kè lo
 aà gbéɔ deɔde.

17 Gɔkeɔ pɔ wa kè n yái a àikeo.
 Gbé pɔ b̀̀b̀ɔnnɔ, n yá a z̀̀lɛwà.
 Ma z̀̀blɛnaɔ baan we,
 má tó aa zible.
 Ma Dii mámε má ò.

‡ 54:12 Zia 21.18-21 § 54:13 Zaa 6.45

55

Dii kǐi wεεlea a gɔɔwa

¹ Hee! A gbé pó imi lé á deɔ,
à mɔ í kǐi ápii!*

Baa tó á ɔa vɔ, à mɔ pɔble.
A mɔ vεe ní vɔ mi ɔasai, flabosai.

² Akεa ále ɔa de pó pó de ble ũo musui?
Bóyái ále zǐ ài de pó pólí ní káo yáii?
A ma yāma sa à pɔmaa ble,
á pɔ i ke na a nísiwa.

³ A swákpa ma!

A mɔ ma kǐi ké à e àɔ ku.
Ma bàa aɔ kúánɔ gɔɔpii,
ma gbéke seasai pó má kè Davidie yápi.†

⁴ Gwa! Ma aà díle seelade ũ buiɔne,
ma aà kè gbéɔ dɔaana ũ, an kía ũ.

⁵ Nyɔ bui pó ní dɔoɔ sísi,
bui pó ní dɔopiɔ bàale mɔ n kǐi
ma Dii Isailiɔ Lua pó a kua adoa yái,
asa ma gawi pɔsima.

⁶ A Dii kǐi wεεle aà egɔɔ,
à aà sísi gɔɔ pó a káiánɔ.

⁷ Váikεna a zé tó,
gběvái ɔkpa a làasooi.
Aà ze ní Diio, i aà wēnagwa,
wá Luapi i sùuukeaàno maamaa.

⁸ Asa ma Dii ma mē,
á làasoo muuaa ní ma làasoooo,
á yākea muuaa ní ma yākeaoo.

* 55:1 Zia 21.6, 22.17 † 55:3 Zln 13.34

⁹ Lá musu ní zílεo lesí de ní k̄so,
màa ma yâkea lesí de á yâkeaa,
màa ma làasoo de á làasooa.

¹⁰ Lá lou ní m̀sεo ì b̄o za musu,
mé ìli εa we t̄o leninisaio,
ì to p̄o b̄olewà à ne'i,
ō ì buike p̄o t̄naε,
ì bleke p̄o b̄lenaε,‡

¹¹ màa yá p̄o b̄o ma léu de.
A léle p̄a ma p̄oεã kesaiο,
ma yá'o kp̄ásãa tá aο na.

¹² Asa á b̄ole ní p̄o naο,
wa d̄oaaé ní aafiaο,
gb̀es̄is̄is̄o ní s̄is̄is̄o koo p̄una ní gulao á aε,
s̀̀ali p̄ii a otaale.

¹³ P̄̀l̄iο b̄ole læaaο gb̄eu,
gb̄́l̄iο b̄ole lesikaοο gb̄eu.
Bee aο ma t̄o b̄o
seela láasai p̄o a súuli kp̄áleo ũ.

56

Bui p̄ti suabaa

¹ Ma Dii ma m̀e:
A ze ní yáze deo,
í yâke a zéwa,
asa ma s̄o u mà ní á suabaaο,
má làa ní á b̄o a maao.

² Báaaden gb̄́ p̄o lé bee ke
a yápi k̄ua ũ.
Ili k̄ámaboḡoο p̄o má d̄ile gb̄áleo,
à o b̄òle vai p̄iiu.

---

‡ 55:10 2Kln 9.10

³ Buipāle pọ nàa su o
 má we à gē ma gbéṣ guuoo.
 Gbé pọ a le wia su me
 lí giin a ũo.

⁴ Asa ma Dii ma mē:
 Tó gbé pọ wà ní le wíṣ ma kámabogṣ yāda,
 tó aa zè ní ma pọeāo,
 mé aa ma bàakuarínṣ yá kūa,
⁵ má ṣgbekené ma kpéu,
 an maa aṣ de negṣeṣ ní nenṣeṣla,
 má ní tó na kē a gíṣwa,
 tṣpi aṣ láaa vío, a ga bauo.

⁶ Buipāle pọ aa nàa aa zíkemeṣe,
 aa ye ma tói aa zṣblemṣeṣ,
 aali kámabogṣ pọ má dilṣ gbāleṣ,
 aa ma bàakuarínṣ yá kūaṣ,

⁷ má géínṣ ma sṣsṣ pọ a kua adoa musu,
 má tó an pọ ke na ma sṣsikpṣe.
 Má ní sa pọ aai o ma gbagbakiiṣ sí
 ní sa pọ wí a pọ káteu à tékūṣ,
 asa wa me ma kpéé bui pii lousisikpṣe.*

⁸ Ma Dii Lua pọ mi Isaili zṣzṣ káaa ma mē
 má ea gbéṣ káaa káfi gbé pọ káaaṣ guu.

Lua yákpalekea ní anabi vāiṣ

⁹ Sèa nṣbṣṣ pii, à mṣ pṣble
 ní lákpe nṣbṣṣ pii.

¹⁰ Isaili gudṣanaṣá vṣaṣne pii,
 aa a kee gbáeṣ,
 gbē lénanaaleaṣne, aali gbokṣ dṣo,
 aaiṣ wúleṣ ní nana'oaṣ, aa ye ii.

* 56:7 Mat 21.13

11 Gbẽ asiadeone, ble lí mómáo,
 d̄baana p̄ó yãe d̄soone.
 An baade a p̄oẽã zé sè,
 an baade zia m̄i m̄endo ài àle weele.
 12 Aaĩ okõe: A m̄o wà v̄ẽe weele,
 wà í gbãa mi wà a de ke.
 P̄ó p̄ó m̄ò ní gbão a m̄ó ní ziao,
 iõ de gbã p̄õee beea maamaa.

57

1 Gbẽmaaõ lé midẽ,
 mé a yá lé kãada gbẽelao.
 Wà luayãmanaõ sèle lé táĩnõ,
 mé gbẽe làasoo i kawào.
 Lua lé gbé maapiõ si músi p̄ó lé m̄õwa.
 2 Zemaasenapiõ lé ḡõ ní aafiaõ,
 aa kãmabo ní wúlekiõwa miau.
 3 Apiõ s̄õ, à m̄o la á màsoken néõ!
 Gbãside ní káaluao buiõn á ù!
 4 Dé ále a láanikei?
 Dé ále á lé yàasa elewà
 ále á léna b̄oèi?
 A t̄aae néõ! A bui m̄oafilideõ!
 5 A me í lua táai lí gbẽneõ gbáu
 ní ligõn yàasaõ píi.
 I sa'o ní á néõ swai
 ní gbè lookpaaõ zíeo.
 6 A ze ní swa gbè p̄ólp̄ólp̄ó,
 õme á baa ù.
 Ao, ampiõ a it̄õlemá,
 a ní gbá p̄ówentì.
 Lá màae, má gí t̄õsiiwáe?
 7 A d̄õe ñikẽkĩ kèke s̄ĩs̄ĩ les̄ĩ musu,

wekii i dede ge sa'ou.

⁸ I á zeeo péle kpe kpeleli sae.

A pākpāmazi,

a á zwāa wòlowá,

a dede a da á wúlekii yàasaa.

A ledoukè ní á yenzideo,

a wuleńno, a oĩa ní plei.

⁹ A nísi gbèwá,

a fele ní kibegetao,

a tulalelè maamaa,

A a zinao zì bùsu zāzāu,

a ázia bùsa e bedau.

¹⁰ A ázia kpàsa ní tá dasi oao,

i dǔ ké a zé kuoo.

A ázia lè ní láo, ò á yèèè i láao.

¹¹ Dé ále bílikewà ále viakèè

ò a fele ní mofilioi?

Ma yá i doáguo,

i ma yāda á sūo.

Ké ma nilè à gègè yáí

ále viakemeeoa?

¹² Má á yānakpaa áziawa ní á yákeao ekaé á ozi,

a káfiakéé.

¹³ Tó a wēna wii lè,

á ziadōabo pó á kàaao á bo mè!

Aa gē ní íanao píi,

baa lé'iana a ní séle.

Ghè pó nāmazi mé a bùsu túbible,

ōme a gō ma gbèsiṣi pó a kua adoa vi.

Lua gbéō gbágbāa

¹⁴ Dii mè: A zékpa! A zékpa!

Ali miṅnao bibi!

A pó pó wa gēnalawà gága ma gbéō zéu!

15 Asa ma Lua Musude má deńla,
 má kú ɔɔpii mé ma tó kua adoa.
 Ma mè: Ma be ku gulesi pó a kua adoau,
 má kú ló n̄ n̄senie sùuudeo.
 Mì sùuudeo gba wēni dafu,
 mi n̄seniedeo gba s̄.

16 Máo yágagańno láasaio,
 ma ɔo ɔo paanzi ɔɔpiio.
 Tó màae, ma ɔokeo yèe a láa,
 an ían wēnide pó b̄o ma kíi a gēzea.

17 An gbēble'ai tàae mé ma ɔo f̄e,
 ɔ ma n̄ gbé ma ulené n̄ ɔokp̄eneo,
 ɔ aa ḡi b̄o ma kpe,
 aa n̄ ɔoēã zé s̄e.

18 Baa ké ma n̄ yãkeo è màa,
 má n̄ gbágbã, má n̄ talakpa,
 má n̄ s̄o n̄ininé vl̄évl̄e.

19 Má tó ma sáaukpaa ɔo do ɔoɔnapio léu.
 Ma Dii ma mè má aafia kpá
 gbé pó kú z̄a n̄ gbé pó kú k̄aiowa,*
 mí n̄ gbágbã.

20 V̄aikenao de lán ísia í p̄ap̄aak̄owawa.
 A í lío ku kílikilio,
 a ikooa ɔo í fele n̄ p̄eleao n̄ gb̄asio.

21 Ma Dii ma mè
 v̄aikenao ɔo aafiao.

58

Leyea stande

1 Wii lé gbáugbãu,
 n̄su n̄ n̄z̄ia kúkũo.

---

* 57:19 Efe 2.17

N n lɔɔ fɛɛ musu lán kuu'ɔwa.
 Ma gbéɔ̀ tàae kpàwakené,
 Yakɔbu buipiɔ duunaɔ oné.

² Aaɔ ma kɔi wɛɛɛ lá gu lé dɔ,
 an mɛsa i wã ma yãkɛaɔ dɔai
 lán bui pɔ i yãkɛ a zéwa
 ɔli pãkpa a Lua yãdileaɔziowa.

Aaɔ yãgɔgɔa a zéwa gbɛaa,
 aaɔ ye mà sɔ́nzi.

³ ɔ aaɔ ma la: Bóyãi wa leyèi,
 ké níɛ wá gwao ni?
 Bóyãi wa wázia búsainɛ,
 ké ní wá fãn vɔo ni?

Gwa! A leyegɔɔ i ázia pɔeã kɛ,
 mé i á zíkɛnaɔ wetã píi.

⁴ Gwa! A leyɛa i midɛ ní lekpaao ní sòleo,
 i kɔ gbɛ ní ɔkũ gbãao.

A fɔ leyɛ lá áɛ kɛ gbãɛwa
 mà á lɔɔ ma musue?

⁵ Lá ma leyɛ dɔlɛn wee?

Ziabusaa ado yá nɛe?

I kɛ mipɛɛa lán kpootɛwa

ge wúɛa túfuu ní zwãnkasa kákaaálao yá no.

Pɔ pɔ i mɛ leyɛn wea?

Bee mé i kamagua?

⁶ Leyɛ pɔ má dɔlɛ min kɛo lò?

A vãikɛnaɔ gala polo gbéɔ̀wa,

à zuubɔɛ gbéɔ̀nɛ,

à gbé pɔ wàɛ ɔtɔmáɔ gbɛɛ,

í gbãamɔa gbéɔ̀nɛ midɛ píi.

⁷ A bleli nɔandɛnaɛ,

à wēnade besaide dile.
 Tó a gbé è be puizi, à pò nai.
 Tó i bàale á medoudeεο,*
⁸ gu a pué lán íatē bilεawa,
 á gōa maa a bōle àanno,
 á maakεa a zemikūé,
 ma gawi íb té á kpe.
⁹ Tó a lezùmazi sa, má wewá,
 tó a wiilèmazi, má oé: Má ké!
 Tó a gbāamᵛa gbéᵛne mīde á guu
 ní ᵛtonᵛakᵛwao ní yāpāsí'ᵛoao,
¹⁰ tó a nᵛandena gbà á pᵛeã ble,
 mé a pò kpà wēnadewa à kà,
 gu a pué gusiau,
 gubeebee a gōé lán fáanεwa,
¹¹ mío dᵛaaé gᵛᵛpii.
 Má tó pò mówá gu tékūau,
 má á wá baasaé,
 íb de lán swalu mᵛsedewa,
 lán nibᵛna pò a í lí baowa.
¹² A á bezia zi fεε,
 á á wéle pò kálea à gègē vu,
 wi meé bíigbooa ní uazíᵛ kèkenᵛ.
¹³ Tó ále gbabᵛ kámabogᵛᵛzío,
 mé ále ázia pᵛeã ke ma gᵛᵛpiwao,
 tó a mè kámabogᵛᵛzī na,
 mé a ma gᵛᵛpi díle gbia,
 tó á díle gbia mé a á bᵛᵛle tò,
 tó i ázia pᵛeã keuo,
 mé i yāyaaabᵛleuo,
¹⁴ á pò a kea na,

---

* **58:7** Mat 25.35

mí tó àò kible bùsu gulesíbu,
 mí tó à á dezi Yakòbu túbible.
 Ma Dii ma lé mé ò.

59

Gbḗ duuna bɔa gupuu

¹ Dii ɔ i ke geseũ à kḗsã á suabaaio.

Aà swá i ke gbãa à gí yãmaiwáo.

² A yãvãio mé á kḗkōwa ní á Luao,
 á duuna mé tò à a wé gòwá,
 ã à gí á yãmai.

³ Asa gbḗde'au gḗkpa á ɔwa,
 á tàaeɔ á ɔkɔɔ pà.
 Ee mé Ìò dɔ á léu,
 iò yãkpaanla bɔle.

⁴ Gbḗe lí wiile yázeдео,
 gbḗe lí síana'o yákpaleuo.
 Aaĩ ze ní yãpão, aaĩ ɛeto.
 Aaĩ nɔsi yákele ũ,
 aaĩ ne'i gudε ũ.

⁵ Aaĩ mlè gbe pipi,
 aaĩ dànsaba tá.
 Tó gbḗ ní gbe blè, a gaε,
 tó gbḗ wĩ sḗ, kyá a bɔ.

⁶ An bapio lí pɔkasa keo,
 an ɔzípíò lí pó nańzio.
 An yãkeaoá gudεε,
 aa ɔdidi yãpásiwa.

⁷ An kèse leeũ ní vãikeao,
 aaĩ yãesaide de àanno.
 Gudelaasoo aaĩò ke,
 aaĩ ásoo ní músio kpáńzi.

8 Aa aafia zé d̄so,*
 yá d̄ode kú ní tufauo.
 Aaí zé kolekolea da,
 gbé p̄o beuo lío aafia d̄so.

9 A yáí tò yáze de zàkūwan̄o,
 mé yāmaa i wá leo.
 Gupua wá wé d̄oi,
 ̄o gusia wa su è,
 gukēa wá me wài,
 ̄o gubeebee wá beu.

10 Wi ̄o d̄o gií lán v̄iāwa,
 wi ̄o male male lán we saidēwa,
 wi gēnale fāane lán guluuluuiwa.
 Wá gbāa fá,
 ní beeo wá de lán gēwa.

11 Wi wiile lán waīwa,
 wi ̄o b̄o wēnann̄o lán felenāwa.
 Wá wé ̄o d̄o yáze dei, wili eo,
 wá me wà wà wá suaba, a zàwan̄o.

12 Asa wá tàaēo k̄ñe,
 wá duuna wá dá yáu.
 Wá tàaēo z̄ìle wá,
 wá wá yākēo d̄o sa.

13 Wa b̄o Dii kpe wa m̄oafilikèè,
 wa gi wá Luazi,
 yākpaanla ní k̄iīwāio ì d̄oawēe.
 Ee k̄o wá s̄o guu, àle b̄ole wá léu.

14 Maa yáze de p̄o b̄o zākè,
 maakēa zea k̄āa,

---

* 59:8 Lom 3.15-17

siana gẽmbɔle gãae,
 yá d̀ɔde k̀ua gẽk̀iwa.
 15 Siana gbɛzãkpà,
 wĩ ɔzɔ gbé p̀ó k̀è v̄aiwawa.

Dii wɛkpàle gwà, à k̀èè íi,
 asa yáze de kuo.
 16 A è gbé maae kuo.
 Ké yãkɛkɛnae kuo, à d̄iwa.
 ɔ à suabaze b̀ò ní a ḡɔsagbãakɛo,
 à gbã'a è a maakeawa.

17 A maakea dà mò ula ũ,[†]
 à suabaa kpà mò f̀ua ũ,[‡]
 à t̄ɔsima dà p̀okasaɔ ũ,
 à ãiapãsí kàkaala ulada ũ.

18 A fiabo gbéɔne ní yãkɛawa,
 a p̀okũmabɔɔ a ibɛɛwa,
 a t̄ɔsi a w̄ɛɛwa,
 i asea kɛ ísiabaadeɔne a zéwa.

19 Bɛ'aedeɔ v̄iake Dii t̄ɔɛ,
 gukpɛdeɔ aà gawi da gbia,
 asa a mó lán í guf̄ɔawa,
 lán í p̀ó Dii lé'iana lé ɔz̄ɔiwa.

20 Yakɔbu buiɔ Bona a m̀ɔ Siɔna
 gbé p̀ó mikè ní duunaɔwaɔ k̀ii. §
 Ma Dii máme má ò.

21 Ma Dii ma m̀è,
 ma bàakuar̄nɔ yán kɛ:
 Ma Nisina p̀ó kúwá
 ní ma yá p̀ó má dàé á léuo

† 59:17 Efɛ 6.14 ‡ 59:17 Efɛ 6.17, 1Tɛs 5.8 § 59:20 Lom 11.26

a bɔ́ á léuo ge á néo ge á tɔ́ūnao
za gbã e gɔɔpii.

60

Sina gawi zia

¹ Fɛɛ teke, asa n gupua mɔ̀,
Dii gawi p̄sima.

² Gwa! Guluuluu kù dúniaa,
gusia kùɛ a gbéowa.
Mpi s̄, Dii a bilɛma,
aà gawi i bɔma.

³ Buiɔ mɔ n gupua,
kíao s̄ n p̄pia í gbãai.

⁴ Wɛzu gugwa ñ liai,
aa kàaa píi, aale mɔ́ n kíi.

N nɛgɔɔ bò za zãzã, aale su,
wa n nɛnɔɔ naaa ní gbãt̄ɛu, wàɛ suñɔ.

⁵ Tó n bee è, n pɔna a pisi n oawa,
n nɔsɛ a yáalɔ kua nzia dakiwa.
Wa n gba ísia baa àizɛɔ,
wa mɔnɛ ní buiɔ pɔmaao.

⁶ Yiongo waiɔ li n bùsua,
Madiã ní Efa bùsu yiongo né bɔɔɔ.
Seba bùsudeɔ mɔ píi
vua ní tulaleti ḡinanaɔ sɛa,
aale ma yãkɛɔ baokpa.

⁷ Wa Keda a bùsu pɔtuɔɔ kãaanɛ píi,
wa Nɛbaioɔ sãsaɔ kpama ñ n bɔɔɔkɛɔ,
wi sa p̄ í kamagu oò ma gbagbakiwa,
mí a kpé gawide gawi káfíò.

⁸ Bómɛ táa'ò lé su lán louwa,

lán felenguuluᵋ sua n kpeuwa keei?

⁹ Isiabaadeᵋ lé kãamazi we,
isia gó'ilenao mé zemikũa we.

Aa b̀ò n n n̄́c̄o za z̄ãz̄ã,
aale mó n n̄́ ánuᵋsuᵋ n n̄́ vuaᵋ
ma Dii n Lua t̄oᵋbi,
asa ma Isailiᵋ Lua ma kua adoae,
má gawi pisima.

¹⁰ Buipãleᵋ ea n bíiᵋ bo,
an kíãᵋ zikene.
Baa ké ma n gb̄ẽ n̄́ p̄of̄eᵋ yãa,
má w̄enad̄õne ma s̄uu yáí sa.

¹¹ N bíib̄oᵋleᵋ aao w̄eae ḡoᵋpii,
aaliᵋ taao f̄ãane n̄́ gw̄ãas̄inao,
ké buiᵋ m̄one n̄́ n̄́ àiz̄eᵋᵋ
n̄́ n̄́ kíãᵋ kpán'aekea.*

¹² Asa bui ge kpala p̄ó i z̄oblen̄eᵋ a mid̄eᵋ,
wa n̄́ bùsuᵋ delempa míom̄iᵋ.

¹³ Wa m̄one n̄́ Libã bùsu gawio,
p̄eliᵋ n̄́ kp̄eliᵋ n̄́ s̄eliᵋ píi,
ké mà e z̄ableᵋᵋ ma kúkiwa,
ma gbadib̄oᵋpi iᵋ gawi ví.

¹⁴ N wetãna n̄́c̄o m̄o kúlene,†
gb̄é p̄ó aa sakàngup̄iᵋ wúlene n gbázi,
aai on̄e Dii w̄éle
Siõna p̄ó Isailiᵋ Lua p̄ó a kua adoa kãle.

¹⁵ Baa ké gb̄éᵋ zàngu yãa
aa p̄ãkp̄ànzi,

---

* **60:11** Zia 21.25-26 † **60:14** Zia 3.9

gbēeli gu baavĩ n guuo,
 má n ke íandābɔ láasai ũ,
 gbéɔ iɔ pɔnakεð e ní buiwa.

16 Nyɔ buiɔ ví mi,
 an kíaɔ yɔ kpama,
 níɔ dɔ máme máa Dii n Suabana ũ,
 Yakɔbu Lua gbāade n Bona ũ.

17 Má mó ní vuao mɔgotē gbεu,
 ánuusu sɔ mɔsi gbεu.
 Má mó ní mɔgotēoli gbεu,
 mɔsi sɔ gbε gbεu.

Má aafia dilεε n laaidɔmade ũ,
 má yázeɔde danε n gbāade ũ.

18 Wa yāpāsi súu ma n būsuu ɔɔ,
 ásoo ní músio a sɔ n būsuu zɔleio.
 Wa tókpa n bíie Suaba,
 n bɔleɔ sɔ Táasi.

19 Íatē ali gupune fāane ɔɔ,
 mɔvua í gbāa a gupune ɔɔ.
 Ma Dii máme máɔ de n gupua ũ gɔɔpii,
 mapi n Lua, máme máɔ de n tekεa ũ.‡

20 N íatē a gē kpéu bauo,
 mé n mɔ a ɔsikεo,
 asa máme máɔ de n gupua láasai ũ,
 n ɔɔɔ a midε sa.

21 N gbéɔ aaɔ maa píie,
 mé aaɔ būsuu ví gɔɔpii.
 Aaɔ de lí pɔ má bà vlāpaa ũ,
 ma ɔgbε ũ ma zāblea yáí.

22 An gbé pɔ késāarízi
 a kɔ à ka gbéɔn ðaa sɔɔ,

‡ 60:19 Zia 21.23, 22.5

an gbé pɔ́ kpεε ní guu,
 a gɔ́ bui zɔ́ ǔ.
 Mámεmaa Dii,
 má yápi ke a gɔ́wa ní wāao.

61

Dii ɛ́fáaigɔ́

¹ Dii Lua Nisina kua,
 à ma se mà baonakpa taasideɔne,*
 à ma zì mà pɔ́siadeɔ gba sɔ́
 mà zìzɔ́ gɔ́a wéεɔ ǔ ní dakpεunaɔ gbaεao kpàwake,
² mà Dii gbɛ́kεkεneεgɔ́†
 ní wá Lua tɔ́simagɔ́o oné,
 pɔ́siadeɔ nɔ́se i níni píi.‡
³ A ma zì mà fùakpa Siona ɔ́ɔɔnaɔne túfu gbεu,
 mà pɔ́na nísi dɔ́má an gbáɛ́kpaa gbεu,
 mà táasilea pɔ́kasa dané an kágaa gbεu.
 Aaɔ maa, wíɔ mené
 lí pɔ́ Dii bà azía tɔ́ɔa yáio.

⁴ Aa bezia sà zizi vu,
 aa pɔ́ pɔ́ wà a deεεmpà yāaɔ kεkε,
 aa εa wé́ε pɔ́ gè da wáiwai za káauɔ kále lo.

⁵ Bui zìloɔ á pɔ́ɔ dádaé,
 buipáleo á bua ní á vεεbuɔ sēwaé.

⁶ Apio sɔ́, wa mεé Dii gbàgbanaɔ,
 wa á sísi wá Lua zíkεnaɔ.
 Á buio àizεεble,
 á íanadā ní ní pɔ́maaɔ.

⁷ Ma gbéɔ ase a e leε pla

* **61:1** Mat 11.5, Luk 7.22 † **61:2** Luk 4.18-19 ‡ **61:2** Mat 5.4

wí pó wa dà má gbɛu,
 aa pɔnakɛ ní ní baao
 an gɛɛkpanwɛia gbɛu.
 Aa gɔ̀ bùsu lɛɛ pla ví,
 pɔna láasai aɔ de ní pó ũ.

⁸ Asa ma Dii, yá zede mé ì kamagu,
 má za pòsiamá ní gbãableamáogu.
 Má ní asea kpámá ní náaio,
 ma bàa aɔ kúrínɔ gɔɔpii.

⁹ Waɔ ní buiɔ dɔ̀ dúniau,
 an néɔ tɔbɔ bui píi kíi,
 gbé pó ní é píi i dɔ̀ ké
 aa de gbé pó ma báaadànguɔ ũ.

¹⁰ Mi pɔnakɛ ní Dii maamaa,
 ma pɔ na ma Luawa,
 asa à suabaa nàmazi pɔkasa ũ,
 à bɔa maa dà mɛɛ ula ũ,
 lán nɔsena pó kákakèwa,
 lá aà nɔ pó a zãblebɔ̀ fɛwawa. §

¹¹ Lá tɔ̀lɛ ì to pó bɔ̀lɛwa,
 mé bua ì to pówɛna fɛlɛ,
 màa Dii Lua a to yá zede ligua,
 a to wà ma táasilɛ bui píi wáa.

62

Yelusaleũ dafu

¹ Sìna yáí máɔ ní lɛao,
 Yelusaleũ yáí ma lé a gɔ̀ kpaaũao
 e a gɛ bɔ̀d maa lá gu ì dɔ̀wa,

---

§ 61:10 Zia 21.2

e a suabaa γε àò pípi lán sētewa.

² Buiò n bóa maa e,
kíao wesi n gawile mípii.

Wa tó dafu pó a bò Dii léu kpáne.

³ Nyǎò de lán tulu gawidewa Dii ɔzi,
nyǎò de kíafua ũ á Lua ɔlau.

⁴ Wa mēne Bezia bau ló,
wa n bùsu sísi Guwaiwai bau ló.

Wao mēne Mapɔēāwēle,
n bùsu sɔ Nɔzāe,

asa Dii pɔ aɔ dɔma,

mé n bùsu a zākεààɔ.

⁵ Lá èwaaso ì wéndia sé,
màa n Kεna a n sé.

Lá nɔsena ì pɔnake ní a nɔo,

màa n Lua a pɔnakεnno.

⁶ Yelusaleũ, ma gudɔanaɔ dile n bíio musu,
aao níleao fáane ní gwāasínao píi.

A Dii sísinaɔ, ásu kámaboo,

⁷ àò zεaàzi e a γε Yelusaleũ kále,

i aà ke wēle pó dúnia àò aà táasile ũ.

⁸ Dii ladà ní ɔleleao,

a ò ní a gàsa gbāa dɔao à mè

á á blewe kpá á ibεεɔwa bau ló,

buipáleɔ v̄εε pó a a zíkè mi ló.

⁹ A kèkenao ble, aai ma táasile,

v̄εεkɔz̄z̄ɔnaɔ mi ma kpé kpele.

¹⁰ A bɔle! A bɔle wénkpe!

A zekeke gbéɔne!

A kpá! A zeda kpá! A gbεɔ gágau,

í gudɔkɔ́kíi díle buiɔnɛ!

¹¹ Gwa! Dii kpàwakè e dúnia léwa:

O Siɔnɛ aà Suabana lé mɔ́.

Gwa! A a asea kŭa

mé a a zǐ ài kpán'aekɛa.*

¹² Wa mɛnɛ Lua gbéɔ́,

gbé́ pɔ́ Dii n bɔ́ɔ.

Wa mɛnɛ Wa'ɔliai, Bezianlɔɔ.

63

Dii tɔ́simagɔɔ

¹ Déme bɔ́ Eɔbũ bùsuu, àle mɔ́,

à bɔ́ Bɔ́zɛla, aà pɔ́kasaɔ tà keei?*

Déme lé gɔ́sagɔ́sa tǎa'o n gbǎa zɔ́ɔɔ,

a ula gawide daa keei?

Máme, mále zǐblea kpàwakɛ,

má gbéɔ́ suabaa gbǎa vǐ.

² Bóyǎi n ula n n pɔ́kasaɔ tà

lán gbé́ pɔ́ ɔ́zɔ́ vɛ́ɛfɛ́kíi pɔ́wai?

³ Ma ɔ́zɔ́ vɛ́ɛfɛ́kíi mado,
gbɛ́e kumanɔɔ, baa do.

Ma ɔ́zɔ́ buiɔwa n pɔ́kũmao,

ma kèɛ tòmá ma pɔ́fɛ́ yǎi.

An au fǎfǎ ma pɔ́kasaɔwa,†

ma ula gbǎsǐkpà píi.

⁴ Asa má tɔ́simagɔɔ kŭa ma sɔ́u,

ma gbéɔ́ bogɔɔ kǎ.

* **62:11** Isa 40.10, Zia 22.12   * **63:1** Isa 34.5-8   † **63:3** Zia 14.19, 19.13, 15

5 Ma gugwàgwa, gbēe ku à dɔmalɛo,
yá ðia ké gbēe ku à ma gba gbāao.

ɔ ma zìblè ní mazia gàsà gbāao,
ma pɔkūma mé ma gba gbāa.

6 Ma ɔzò buiɔwa ní pɔfɛo,
má tò ma pɔkūma í zòlemá,
ma ní au kòlɛ zílɛ.

Dii gbēke galikea

7 Má Dii gbēke galike ní aà táasilɛao,
asa à yápii kèwɛɛ wá gwaa guu,
à yāmaasi dasi kè wá Isailiɔne gbēke guu.

8 A mè: Aa de ma gbéɔ ũ,
aa mɔafiliyā kemɛɛo,

ɔ à gò ní Suabana ũ.

9 A dɔrínɔ ní taasikea guu pii,
aà ae malaika ní suabà,
à ní bó ké a yeńzi à ní wɛnagwà yái.
A ní sea za yāayāa a ní kūa.

10 Kási aa bò aà kpe,
aa aà Nisina pɔ yàè.

ɔ à mikpɛdòné à gò ní ibɛɛ ũ,
à zikàrínɔ.

11 ɔ Mɔizi gɔɔ yá dò aà gbéɔgu aa mè:
Lua pɔ bùa ní a kpàsa dàdānao ísiawa,
à a Nisina dàngu ku má ni?

12 A a gàsà gawide pòo Mɔizi ɔplaai,
ɔ à í zòlɛ ní ae,
ké à tɔbɔ e gɔɔpii yái.‡

13 A gèrínɔ í títiu, aai gɛmbɔlɛo

‡ 63:12 Bɔa 14.21

lán s' p' l' baale guwaiwaiuwa.
 14 ǃ Dii Nisina n' gbá ǎmpakii,
 lán zu p' wá gèrínɔ swadɔɔɔwa.
 Màa n dɔaané,
 ké n e tɔɔ yáí.

Suabaa wii

15 Kua za musu wékpale n' gwa,
 kua za n guleŋi gawide p' a kua adoau.
 N p'asi n' n negɔnkɛo tón lá?
 N gi wēna n' sósobio keiwēe.

16 Baa tó Ablahaũ wá dɔo,
 míme n' wá Mae ũ.
 Baa ké wá yá i dɔ Isailiguo,
 Dii, míme n' wá Mae ũ,
 n tón wá Bona za zi.

17 Dii, b'oyáí n' tò wa zā n zéwai?

Akɛa n' wá swá gbāakù,
 ɔ wá n via vío ní?
 Ɛa su wápi n zòblenaɔwa,
 gbé p' n sè buiɔn wá ũ.

18 Wa gɔ b'usu p' n' kpàwá ví gɔɔpla,
 ɔ wá ibɛɛo m'ò ɔzò n kpéwa.

19 Wá de lán gbé p' n' iko v'ímáɔɔwa à gègè,
 lán gbé p' n' tó kúmáɔɔwa.
 Kai! Tó n musu wè n pila,
 gbèsis'ɔ lualua n aɛ.

64

1 Nyɔ de lán té p' k' yàa giiwa
 a tò ípiwa,
 n ibɛɛo i n tó dɔ,
 buiɔ i gilike n aɛ.

² Asa ké n pila yãa,
n dabudabu pó wá a fãn vïo kè,
gbèsisìbò lùalua n ae.

³ Dii pó ì yãke gbé pó an wé dɔaàziɔne,
mé ì ke n bàasio, wi e yãa gueio.
Gbëe swá i mao, gbëe i wesiɔ.*

⁴ Ni ze ní gbé pó n yáli sãaàguoo,
gbé pó ì yãke a zéwa ní pɔnao.
Ama ké wa duunakè, n fëwázi,
wá kuò à gègè, kpelewa wá bɔui?

⁵ Wápíi, wa gò gbálea,
wá maakɛaɔ píi de lán bɔbwa.
Wápíi wále i'ò lán lí láwa,
wá yãvãikea a gëwanɔ zéa lán íanawa.

⁶ Gbëe lé n sisi bɔ,
gbëe i fele lé zezenzi bɔ,
asa n n wé gãwëe,
n wá kpá wá yãvãibla.

⁷ Kási míme ní wá Mae ù Dii,
gín wá ù, wá bonan n ù,
n ɔgbɛn wá ù wápíi.

⁸ Dii, n pɔ su pawázi à gëagëo,
wá yãvãibɔ su àɔ dɔngu gɔɔpiio.
Wá wegwa, n gbéɔn wá ù wápíi.

⁹ N wéleɔ gò gbáa ù,
baa Siɔna gò gbáa ù,
Yelusaleũ gò guwawai ù.

¹⁰ N kpé gawide pó a kua adoa
pó wá deziɔ n táasilèu tekù,

---

* 64:3 1Kln 2.9

pó p' wá p' d'wàò òòkpà píi.

¹¹ Ny'ò yá bee' gwa, ní gí yáe k'eia?

Ny'ò níle kpé, ní ot'òléwá à g'èag'èa?

65

Yákpalekea ní Isaili

¹ Ma s'ou mà mà wemá,

ò gb'èe i ma gb'èao,

má k'è wá ma e,

ò gb'èe i ma k'íi w'èel'eo.

Má ò bui p'ó lé ma sisio'one:

Má k'è! Má k'è!

² Ma 'ò ò d'ba bui swágb'áade'zi,

kási aa be zé v'ái guu tea ní'z'ia p'oe'ái.*

³ Bui p'ó ò ma léw'e g'ò'piin ní ù,

aa'ò sa'o swaluu,

aa'í tulaletikatea t'áaso'u.

⁴ Aa'í z'ò'le miai, aa'í i bàalikp'eu,

aa'í sa'osawa n'òò só,

aa'í p'ó b'è'eo yáma de ní dou.

⁵ Aa'í me: Éa, nísu s'òmazio,

asa má ye mà g'ò gb'á'èao!

Gh'è bee' de té p'ó ò k'ú g'ò'pii s'ú'ele ù ma ní'z'ie.

⁶ Dii m'è: Gwa!

A k'èa láu ma ae, má'ò ní'leo,

má fiaboné à g'è ní k'ú,

⁷ má fiaboné ní duun'a

ní ní dez'io duunao yá musu píi,

asa aa tulaletik'atea gb'è's'is'io'wa,

aa le'èa s'is'io musu.

Má yá p'ó aa k'è yá'ò fiaboné a léu à g'è ní k'ú.

* **65:2** Lom 10.20-21

⁸ Ma Dii ma m̀è:
Baa tó v̄εβεό í v̄i ȳōnnō,
w̄i me wasu a ò̄okpao,
asa a káfla v̄iε.

M̀aa má ke ma z̀òblenāo yáí,
má gb̄é̄o midε píio.

⁹ Má bui se Yak̄obu buiō guu,
Yudaēo ḡo ma gb̄è̄s̄is̄īo v̄i.

Gb̄é̄ p̄o má s̄è̄o mé aa ḡo v̄i,
wek̄ii ma z̀òblenāo aāo kuu.

¹⁰ Sal̄na a ḡo dád̄ákēk̄ii ũ,
Akoo guzulε† a ḡo zūo kálek̄ii ũ
ma gb̄é̄ p̄o aaí ma k̄ii wεελε̄ōne.

¹¹ A gb̄é̄ p̄o a p̄ákp̄amazīo s̄o,
ma gb̄è̄s̄is̄ī p̄o a kua adoa yá s̄àágu,
i blekalē t̄áa p̄o ì mó ñ minaoε,
i í gb̄aa yáalē t̄ólē t̄áa p̄o ì ñ baa kp̄amáwa.

¹² Má á baa kp̄áwá f̄ēnda ũ,
í kúlē wà á dεdε,
asa ma lēzù, i weao,
ma yá'ò, i swá̄seio,
a yá p̄o má yeio k̄è,
a ze ñ yá p̄o i kamaguoo.

¹³ A yáí tò ma Dii Z̄iḡōde ma m̀è
ma z̀òblenāo p̄oble, ñoana i á dε.
Ma z̀òblenāo imi, imi i á dε.
Ma z̀òblenāo p̄onakē, wí i á kú.

¹⁴ Ma z̀òblenāo gulakē ñ n̄òsenāo,

---

† 65:10 Yoz 7.26

ápiɔ sɔ́ á wiile ní yā'ɔ́mao,
í búbuape ní pɔ́siao.

15 A tó a gɔ́ gbé́ pó má sèɔ́ne gbé́kabo ũ.
Ma Dii Lua má á dede,
ãma má tó dafu kpá ma zòblenaɔ́ne.

16 Gbé́ pó lé sa'olekené b̀supiu
a ke ní Lua síande tóo.
Gbé́ pó lé lada b̀supiu,
a da ní Lua síande tóo.
Asa taasi pó aa kè yāa a sá́ngu,
i sãale ma wéu.

Musu dafu ní źle dafuo

17 Mále musu dafu ní źle dafuo ke.‡
Yáziɔ do gbé́ɔ́gu bo,
a gẽ́ ní làasoo guuo.

18 A pɔ́nake,
à yáabo pó pó mále kewa gɔ́ɔ́pii,
asa mále Yelusaleũ ke wà yáabo,
aà gbé́ɔ́ i pɔ́nakeu.

19 Má yáabo Yelusaleũwa,
ma pɔ́ a ke ma gbé́ɔ́wa na.
Wa ɔ́bo ní búbuapeao súu ma a guu bau bo. §

20 Wa ne'iulitēn kpéé bau bo.
Mae z̄ɔ́e a ga we a gɔ́ lesaio.
Tó gbé́ kà wè basɔ́o mé à gà,
wa me èwaasoε.
Tó gbé́ i ka wè basɔ́oo, mé à gà,
wa me Lua lekèèε.

21 Aa kpedɔ́do, aaiɔ kuu,
aa vēliɔ pépe, aaiɔ a be ble.

‡ 65:17 Isa 66.22, 2Piε 3.13, Zia 21.1 § 65:19 Zia 21.4

22 Aa kpɛdɔdɔ buipãleɔnɛo,
 aali pépe, dǎɔ a be bleo,
 asa ma gbéɔ wēni ke lán líwa,
 gbé pɔ ma ní sɛpiɔ ní zǐ ài ble.

23 Aa isima ga kpa pǎo,
 aa nɛ'í à ɛɛ ní tó weo,
 asa aao de gbé pɔ ma báaadàńguɔ ũ,
 ampɔ ní ní nɛɔ sǎnu.

24 E aao gé lɛzui, má wemá,
 e aao yǎ'o aao gé láai, má swásei.

25 Awalɛwana ní sǎo a sɛ ble sǎnu,
 nɔɔmusu a tǎaable lán zuwa,
 mlɛɔ pɔblea aɔ de bùsu ũ.

Aa pɔe ke'ia ge aa pɔe òkpa ma gbèsisi pɔ a kua
 adoa musuo.*
 Ma Dii máme má ò.

66

Dii bui pti kaaa

1 Ma Dii ma mɛ:
 Musu mé ma kpalabaa ũ,*
 tɔɔle mé ma gbadibɔ ũ.†
 Kpé pɔ á ye dɔmɛɛ bee ku máɛ?
 Ma zɔlekɔi bee kà kpelewai?

2 Ma ɔ mé pɔ bee kè pii,
 ɔ aa kuo ló?‡
 Ma Dii máme má ò.
 Gbé pɔ má aà wegwan ke:
 Gbé pɔ azia bùsa mé a nɔ̀se doũ,
 mé a ma yǎɔ vía ví.

* 65:25 Isa 11.6-9

* 66:1 Mat 5.34, 23.22

† 66:1 Mat 5.35

‡ 66:2 Zin 7.49-50

³ Wĩ sa'oa ní zuo, ẽ wĩ gbẽde lɔ,
 wĩ sa'oa ní são, ẽ wĩ gbẽ waa fi,
 wĩ mɔ ma gba pówenti, ẽ wĩ sàwa au t̄l̄e,
 wĩ tulaletikam̄e téa, ẽ wĩ kúle táae.

Aa zè ní n̄zia p̄eão,
 an pɔ ɔ na ní yāb̄ẽpiɔwa.

⁴ Mapi s̄o ma zed̄o

mà yá gea ní kpeo sua ní aeo kené,
 má mómá ní yá p̄o aa a v̄ia v̄io,
 asa ma lezù, gb̄e i weao,
 ma yā'ò, aai swás̄eio.

Aa yá p̄o má yeio kè,
 aa zè ní yá p̄o i kamaguoo.

⁵ A gb̄e p̄o á ma v̄ia v̄io à ma yāma.

A gb̄e p̄o aa zaágu,
 aai á b̄o adoa ma yáio m̄e:
 Dii t̄ob̄o, wí á p̄ona e m̄e!

Wí a ní kú m̄pii.

⁶ W̄e s̄u ma d̄o!
 Ma kpé k̄fi ma d̄o!

Mále fiabo ma ib̄eone a lé gbeu.

⁷ E aà ḡe n̄wāwākei à p̄ila,
 e aà n̄se à ḡe swaa k̄iwa,
 à ne'í ḡe ũ. §

⁸ Déme yá bee taa mà yāai?

Déme wes̄ie màai?

Wa b̄usu i ḡo doa?

Wa buike k̄ando ḡo?

Kási ké nɔwāwā mò Siɔnawa,
à néɔ b̀̀b̀ɔ g̀̀ɔ.

⁹ Ma Dii ma m̀̀è
má tó nɛ'ig̀̀ɔ ká, né gí b̀̀ɔ péleia?
Mapi á Lua ma m̀̀è
má tó pilag̀̀ɔ ká, mí sakpɛ tataa?

¹⁰ A pɔnakɛ Yelusaleũ yá musu,
à yáalɔwà, á gbé pó á yeaàziɔ.
A pɔnakɛò, á gbé pó ále ɔɔlɔ̀̀ɔ.

¹¹ Asa á aà ý mi à ká, á ǹ̀ɛ i níni,
á aà í mi, á pɔ i kɛ aà àizɛɛ z̀̀ɔwa na.

¹² Asa ma Dii ma m̀̀è
má aafia pisiwà lán swawa,
má buiɔ àizɛɛ naaaè lán swa paawa,
i ý kpáwá, i á kue, i á kpá a gbáa.

¹³ Lá da ĩ a né ǹ̀ɛ níni,
màa má á ǹ̀ɛ nínié,
á ǹ̀ɛ a níni Yelusaleũ.

¹⁴ Tó a wɛsɩaàlɛ, á pɔ a kɛ na,
á mɛ iɔ aafia lán s̀̀̀kusiwa.
Dii a to a z̀̀̀blenaɔ a gbãa d̃,
kási a kp̃ɛnɛmuu b̀̀b̀ɔ a ibɛɛɔwa.

¹⁵ Gwa! Dii lé mó ní téo,
aà z̃ikas̃go aɔ dɛ lán zàawa.
A sumá ní kyãwãao,
a ní lele ní tɛlɛpɩɔ.

¹⁶ Asa Dii a yákpalekɛ ní bui píio ní téo ní f̃ɛndao,
mé gbé pó a ní dedɛɔ fàao.

¹⁷ Gbé pó aai gbãb̀̀ɔ níziã aa gé sa'oiɔ,
aaĩ tɛ sa'onazi e swaluu,
aaĩ sàwa sa'onɔɔ só ní zaeo ní énao,

aa midε s̄anuε.

Ma Dii máme má ò.

¹⁸ An yākeao ní ní làasooy yáí mále mó bui pii k̄aaai. Tó aa mò, aa wesi ma gawile. ¹⁹ Má seelake ní guu, mí ní gbéé pò b̄eoy gbaε buiowa, Taasisi ní Libiio ní Ludi pò k̄azunao v̄io ní Tubalio ní Gelesio ní ísia baa bùsu z̄az̄ã, gu pò wi ma tó mauo mé w̄i wesi ma gawileoy, aai ma gawi kp̄awake buionε. ²⁰ Aa b̄o ní á gbéé bui pii k̄ii dia s̄́ kpe ní s̄baonao ní yiongooy kua s̄́gooy ní zugoo guu. Ma Dii ma m̄è wa m̄ón̄o ma kp̄éu w̄a ma gba Yelusaleũ ma gb̄èsi sí pò a kua adoa musu, lá Isailio ì mó ní p̄ówentio ta gb̄ãesai guuwa. ²¹ Ma Dii ma m̄è, má ní gb̄eoy se dile sa'onao ní Levii buio ũ.

²² Ma Dii ma m̄è lá musu dafu ní z̄ile dafu* pò mále keoy aao ku ma aε gooypii, màa á néo ní á t̄oo aoy ku gooypii. ²³ Ma Dii ma m̄è mo ní mooy, k̄ámabogooz̄i ní k̄ámabogooziio, bui pii alio mo k̄uléi ma aε. ²⁴ Tó aa b̄ò w̄énkpe, aa gbéé pò b̄ò ma kpeoy gey gwagwa. An k̄òobiiio láao, an té a gao,† mé bui pii aoy ye ní ḡiyãio.

---

* **66:22** Isa 65.17, 2Pie 3.13, Zia 21.1 † **66:24** Maa 9.48

Bibeli Luayátaalá
The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin
and Nigeria

copyright © 2010 SIM International

Language: Boko

Translation by: SIM International

Boko Bibeli Luayátaala

This translation, published by the SIM au Benin, was published in 2010.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at ECWA/SIM H.Q., P.M.B. 2009, Jos, Plateau State, NIGERIA.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-25

clviii

ffb0f4b3-18b7-564f-bd5d-307e9e532fb9